

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje:
za STO in Italijo pri upravi
v Trstu ul. S. Franciška 20
za cono B pri Centru tiska
v Kopru,
za Jugoslavijo pri ADIT-u v
Ljubljani, Tyrševa 34 ali na
čekovni račun pri Komunalni
banki, N. 6 - 1 90603 - 7
Cena listu: lir 20. — din 15.
— v Jugoslaviji in din 8 v
coni B.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir.

TRST 29. septembra 1950

LETO PETO številka 733

Poštnina plačana v gotovini.

Spedizione in abb. post. II. gruppo

Uredništvo Ljudskega tednika:

Trst, ul. Montecchi 6-II. Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopisi, razen na izrecno željo, ne vračajo. Vse ostale dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na Upravo listov Založništva tržaškega tiska v Trstu, ul. S. Franciška 20.

LJUDSKI
TEDNIK

(Foto: Magajna)

Rezijani v Govodnjah

Kronika

Avstralski ministrski predsednik Menzies je predložil skupščini osnutek protikomunističnega zakona. Ta zakon predvideva razpust KP in množičnih organizacij pod njenim okriljem ter odpušitev komunistov iz nekaterih služb.

V Italiji so komunisti že dolgo časa razpravljali o tem, v kakšnem primeru bi šli v morebitno vojno. To je izrazilo vlada, ki napoveduje ustanovitev milice, ki bo po nalogah in pomenu podobna fašistični milici.

V Varnostnem svetu so razpravljali o Formozu. Končno so se zmenili, da vprašanje odloče.

Italijanski železničarji so prenehali s stavko, ker jim je minister za promet obljubil, da se bodo pogajanja nadaljevala do zaključka sporazuma.

Ukinitev vojnega stanja med ZDA in Zahodno Nemčijo pričakujejo, po izjavah nekega predstavnika ameriškega komisarja v Nemčiji, v začetku prihodnjega leta. Na zasedanju, ki se prične 27. novembra, bo ameriški kongres proučil tozadevni zakonski osnutek.

Avstrija je znana po nizkih plačah. Sedaj je vlada zopet izdala naredbi o povišanju cene osnovnih življenjskih potrebščin. Nastale so precejšnje stavke, promet je paraliziran itd. V zadevo avstrijskega delavstva se precej meša ZSSR. Menda si išče simpatije, ki jih doslej ni dobila.

Londonske plinarne še vedno stavkajo. Najbrže bo vlada nastopila z vojsko, da zagotovi dobavo plina.

Bolgarji izganjajo Turke. Poslanik ZDA v Londonu Lewis Douglas je odstopil iz zdravstvenih razlogov. Truman se mu je za njegovo dejanje zahvalil v posebnem pismu.

Maršal Tito je obiskal patriarha pravoslavne cerkve v Beogradu.

Kljub vetu Trumana je ameriški kongres sprejel zakon proti komunistom. Ameriška KP je izdala izjavo, ki pravi, da se ni treba obupati.

Nehru je dal izjavo, v kateri je naglasil, da bo napravila Indija konec s tujimi posesti na indijskem ozemlju pa naj bodo ta francoska ali portugalska.

Indonezija je zahtevala sprejem v OZN.

V ZDA se višajo cene.

Upravitelj ECA Paul Hoffman je tudi odstopil. Zamenjal ga bo William Foster.

Schumacher je dejal, da so Nemci pripravljeni znova iti pod orožje, če bodo tudi zapadni zavezniki tvegali, da si dele z njimi težkoče pri obrambi Labe. Kakor poročajo, so že dosegli število novih članov za policijo posameznih nemških dežel. Prostovoljno se je javilo še več bodočih policistov, kot jih potrebujejo.

V Grčiji bodo 28. oktobra občinske volitve.

Konferenca Commonwealtha se je zaključila. Po njej so izjavili, da bodo vsi člani britanske skupnosti gledali, da zaslužijo čim več dolarjev.

Na Finskem stavkajo kovinski delavci. Podvzeti so bili prvi koraki, da se najde rešitev med zahtevami delavcev in ponudbami delodajalcev.

V Sredozemlju je trenutno 52 ameriških vojnih ladij. Iz Kanade pa javljajo, da grade tam 18 vojnih ladij v vrednosti 43,3 milijonov dolarjev.

Franco se je sešel s Salazarjem. Ze v oktobru bodo razpisali v ZDA nove davke v skupnem znesku 4,7 milijard dolarjev. Denar potrebujejo za vojaške stroške.

Indijski kongres je odobril Nehrujevo zunanjo politiko. Proti je glasoval samo en poslanec.

Kakor javljajo iz Londona, je Zarubin pripravljen v decembru nadaljevati razgovore namestnikov zunanjih ministrov glede avstrijske mirovne pogodbe. Glasnik Foreign Office je izjavil, da se še niso zmenili za natančni datum.

Ministrski komite evropskega sveta se bo sestel v pričetku novembra v Rimu.

Angleška transportna podjetja imajo 20.800.000 funtov deflita.

Glavna skupščina razpravlja v glavnem še o dnevnem redu

Važna predloga jugoslovanskega delegata Edvarda Kardelja

En teden dela Glavne skupščine OZN so porabili v Flushing Meadowsu za to, da so pripravili v glavnem načrt vprašanj, o katerih bodo razpravljali na 5. zasedanju.

Kratek načrt bodočega dnevnega reda

Plenarna skupščina bo obravnavala sledeča vprašanja: 1. sprejem novih članov; 2. nadzorstvo nad atomsko energijo; 3. dvajsetletni program miru, ki ga je predlagal glavni tajnik OZN Trygve Lie; 4. vabilo Arabski ligi, da pristopuje sejem skupščine; 5. razglasitev domnevne smrti pogrešanih oseb.

Pred političnim ali pravnim odobrom bodo razpravljali o današnjih najvažnejših vprašanjih splošne politike: 1. Koreja; 2. Achesonov predlog o razširitvi pooblastil glavni skupščini (Ta predlog je Višinski podprl, čeprav je v bistvu naperjen proti sovjetski politiki vetov v Varnostnem svetu; 3. predlog Višinskega za sprejem deklaracije za mir (nadaljevanje sovjetskega lanskega predloga o pakcu 5. veseli. Z drugimi besedami: vremenili bi smelo svetu samo 5 veseli, male države bi se jim pa morale pokoravati); 4. ogrožanje politične neodvisnosti in ozemeljske celovitosti Kitajske (to je sovjetski predlog, ki ga je s svoje strani podprl Acheson za protisluho, ker je Višinski podprl predlog o razširitvi pooblastil glavni skupščini); 5. grško vprašanje.

Socialni odbor bo razpravljal o vprašanju nemških in japonskih ujetnikov v ZSSR ter o kršitvi slovečanskih pravic v Romuniji, Bolgariji in Madžarski.

Vendar pa se ta seznam med zasedanjem še izpopolnjuje.

Oba bloka nočeta razpravljati o osnutku deklaracije o pravicah in dolžnostih držav

Med razpravljanjem o dnevnem redu splošnega odbora o čigar predlogih potem še sklepa skupščina so med drugimi vprašanji razpravljali tudi o vprašanju mednarodne deklaracije o pravicah in dolžnostih držav. Sovjetska delegacija se je odločno uprla predlogu, da bi na dnevnem redu sprejeli to vprašanje. Višinski je izjavil, da sovjetska vlada nasprotuje temu, da bi glavna skupščina razpravljala o tej deklaraciji. Višinski ni hotel pojasniti, zakaj je sovjetska delegacija proti. Toda sovjetskemu delegatu Višinskemu se ni bilo treba preveč truditi pri nastopanju proti deklaraciji o pravicah in dolžnostih držav, ker so ga podprli tudi delegati drugih veseli.

Pri obravnavanju tega vprašanja so je že enkrat jasno pokazalo, da so veseli proti deklaraciji o pravicah in dolžnostih držav, da veseli nasprotujejo razpravljanju o tej deklaraciji, da so celo odločno proti temu, da bi to vprašanje sprejeli na dnevnem redu. Splošni odbor je sklenil predlagati glavni skupščini naj se ta deklaracija ne sprejme na dnevnem redu skupščine.

Znano je, da je na lanskem zasedanju glavne skupščine OZN jugoslovanska delegacija predložila skupščini svoj osnutek deklaracije o pravicah in dolžnostih držav, ki vsebuje 25 točk. Seveda so veseli v prvi vrsti zavrnili jugoslovanski osnutek in so nato v odboru za pravna vprašanja sprejeli nov osnutek, iz katerega so odstranili vse konkretne odredbe, ne da bi v njem upoštevali pritisk imperialističnih sil na neodvisne države. To je dokaz, da se velike države izogibajo natančni opredelitvi odnosov med državami.

Jugoslavija pa je s svojim osnutkom dala aktiven in važen doprinos k naporom malih držav in malih narodov, da si zagotovijo svojo neodvisnost ter da preprečijo poizkuse drugih držav, v prvi vrsti velikih držav, da bi se vmešavale v njihove notranje zadeve. Osnovni namen jugoslovanskega osnutka je urediti z mednarodnim aktom in na demokratičen način odnose med državami. Jugoslovanska delegacija se

je uprla predlogu, da bi odložili to vprašanje na eno izmed bodočih zasedanj. Jugoslovansko resolucijo so podprle številne male države, toda ZDA in ZSSR sta enoglasno zahtevali odložitve razpravljanja. Malik je govoril, da ni časa, Austin pa o tem, da je treba razpravljati o vprašanjih, ki se nanašajo na sedanjost. Končno sta oba bloka glasovala proti jugoslovanski resoluciji, ki je vseeno dobila 11 glasov. S tem so veseli že enkrat dokazale, da jim je njihova glavna skrb hegemonija ne pa demokratični odnosi med državami.

Debata obstaja v glavni skupščini v tem, da se posamezni delegati izjavljajo za ali proti predlaganim predlogom. Velike države pa kritizirajo predloge svojega nasprotnega bloka.

Govor jugoslovanskega zunanjega ministra Edvarda Kardelja

V ponedeljek je govoril tudi jugoslovanski zunanji minister Kardelj. Za njegov govor je vlačilo veliko zanimanje. Edvard Kardelj je poudaril potrebo, da glavna skupščina OZN najde sredstva, da se prenehajo vojaške operacije na Koreji in se začne vzpostaviti stara demarkacijska črta na 38. vzporedniku. Poudaril je, da korejska vojna ogroža svetovni mir in predstavlja udarec vsem miroljubnim naporom vsega sveta. Dejal je nato, da je mnenja, da sedanja politika severnokorejske vlade nikakor ne služi pravi neodvisnosti in združitvi korejskega ljudstva. Tisti, ki navduhujejo dejanja vlade severne Koreje, so se dejansko vrli v politično igro napada, katerega posledice bo moralo nositi korejsko ljudstvo.

Kardelj je nato obsodil napadalno politiko Sovjetske zveze proti Jugoslaviji in nadaljeval: «Mir se lahko ohrani samo z borbo proti hegemoniji in napadu, kjer koli se pojavi, ne glede na politični in ideološki gesla. Poudaril je nato, da Jugoslavija ne pripada nobenemu bloku, ni sklenila z nobeno vlado javno ali tajno nobenih vojaških dogovorov in nobena tuja sila ne razpolaga neposredno ali posredno z vojaškimi oporišči na jugoslovanskem ozemlju. Jugoslavija nima nobenih napadalnih namenov proti kateri koli sosedni državi. Nato je

minister Kardelj predlagal, naj se vpišeta na dnevni red razpravljanja dve novi vprašanji: «ustanovitev stalne posredovalne komisije» in «dolžnost držav v primeru, da v kakem delu sveta nastanejo sovražnosti». Verjetno bosta ti dve vprašanji vpisani na dnevni red. Obe imata obliko resolucije. Osnutek prve predlaga imenovanje stalne posredovalne komisije, ki naj bi omogočila neposredna pogajanja in posredovanja v primeru mednarodnih sporov. Komisija naj bi bila sestavljena iz dvanajstih članov OZN, in sicer iz šestih nestalnih članov Varnostnega sveta in petih članov, ki bi jih imenovala skupščina.

Dva važna jugoslovanska predloga

Besedilo drugega osnutka pa je naslednje: «Vsaka država, ki začne ali vodi vojaške operacije proti drugi ali več državam, mora v trenutku, ko se začnejo omenjene operacije, ali pa najpozneje v 24 urah po začetku sovražnosti javno izjaviti, da je pripravljena ustaviti sovražnosti in umakniti svoje oborožene sile onstran meje ali demarkacijske črte ali teritorialnih voda nasprotnika v primeru, da so jih njene sile prekorale.

Vsaka od omenjenih držav mora opolnčiti istega dneva, ko je bila podana izjava obeh strani, prenehati sovražnosti in začeti z umikom svojih oboroženih sil onstran meje ali demarkacijske črte ali teritorialnih voda druge strani: ta umik se mora izvršiti najkasneje v 48 urah od prenehanja sovražnosti. Vsaka država, ki je začela vojno, ali je v vojni proti drugi državi ali več državam in ni podala omenjene izjave ali pa jo je podala, ne da bi se popolnoma prilagodila omenjenim obveznostim, bi se sama postavila v položaj napadalca in bi nosila odgovornost kršitve miru pred mednarodno skupnostjo.

Besede indijskega delegata

Od vseh govorov se nam zdi v zadnjem tednu zopet najvažnejši govor indijskega delegata. Predvčerajšnjim je indijski delegat Benegal Rau ugotovil, da kljub temu, da je skupščina zavrnila indijsko resolucijo za sprejem nove Kitajske v OZN, se niso zaprla vsa vrata. Priporočil je, da čeprav je samo

16 držav glasovalo za sprejem nove Kitajske v OZN, predstavlja njihovo prebivalstvo absolutno večino. Prebivalstvo vseh držav, ki so glasovale proti indijski resoluciji, znaša 412 milijonov duš, dočim onih, ki so glasovale za resolucijo, 809 milijonov duš. Tudi če se ne vpoštevata prebivalstvo komunističnih držav — je skupno prebivalstvo držav — je skupno prebivalstvo onih, ki tej resoluciji nasprotujejo.

Glede Koreje in Formoze je Rau izjavil, da se jima mora dovoliti neodvisnost ob določenem času po začasni zaupniški upravi, kakor se je to napravilo za bivše italijanske kolonije.

Nato je sir Benegal Rau priporočal naj bi zunanji ministri Francije, Velike Britanije, SZ in ZDA izkoristili svojo navzočnost v New Yorku in se sestali morda tudi s posredovanjem drugih osebnosti, da ponovno skušajo najti rešitev za vprašanja, ki jih ločijo. Gre — je pripomnil Rau — za poizkus, ki ga je vredno izvršiti.

Drugi delegati pa so govorili o tem, kar sta že povedala Acheson in Višinski prejšnji teden — razen Schumana, ki je zopet propagiral svoj načrt za združitve francoske in nemške jeklarske ter premogovne industrije.

Govorice o mirovni ponudbi Severne Koreje

Medtem, ko se še nadaljuje razpravljanje o dnevnem redu, so se pričeli širiti glasovi, češ da ponuja Severna Koreja preko Pekinga in nato Novega Delhija premirje na Koreji. Indijski delegat je povedal, da o tem nič ne ve, sovjetski delegat pa je označil te govorice kot propagando. Kljub temu pa javlja «United Press» lele doždevne severnokorejske predloge: 1. Premirje za ukinitev sovražnosti; 2. Umik severnokorejskih sil čez 38. vzporednik; 3. Umik ameriških sil na pusanško mostišče. Ostale sile držav članic Združenih narodov, ki operirajo na Koreji, bi pa zasedle ostali del Južne Koreje; 4. Volitve pod nadzorstvom OZN v Severni in Južni Koreji.

Zapadne sile pa razpravljajo, kakor poročajo iz Flushing Meadowsa, o naslednjih vprašanjih v zvezi s Korejo: 1. Ali naj sile OZN napredujejo čez 38. vzporednik, ko ga bodo dosegle; 2. kako naj bi reagirali na morebitna prizadevanja Severa za doseg miru.

ZDA so še vedno mnenja, da mora dokončni sklep o tem sprejeti OZN. Nadalje izjavljajo, da bodo morali Severnokorejci razpravljati o mirovni predlogih z OZN in ne z ZDA. Vse orodje Severa kot Juga bi zbrale sile OZN.

Atlantski svet je končal z delom

Precej lakonične izjave so padle ob koncu zasedanja atlantskega sveta v newyorškem Waldorf Astoria. Po uradnem dokumentu, ki so ga izdali atlantski ministri, vidimo, da je bilo sprejeto načelo skupne armade in enotnega poveljnika. Glede Nemčije pa bo še razpravljala obrambni odbor. Z drugimi besedami je bil namreč pri tem vprašanju dosežen kompromis: odločil se je, da to zadnje vprašanje še odloče.

Med tremi zunanjimi ministri in njihovi bližnji posameznih vojnih ministrstev so namreč nastala glede tega vprašanja precejšnja nasprotja. Anglija je v pričetku posredovala med Francozi in ZDA, vendar so bili po načelih bližnji Američanom. Kot je znano, so ZDA predlagale takojšnjo vključitev Nemčije v obrambni sistem Západa, Francija je temu nasprotovala. Anglija pa zastopala stališče, da se morajo prej oborožiti druge države, da bi potem Nemci brez nevarnosti prišli v atlantsko armado.

Končno so se zedinili tako: 1. do, seženo mora biti politično in vojaško ravnotežje z ZSSR; 2. doseženo mora biti ravnotežje znotraj zahodnega tabora; 3. nasprotovanje vseh treh sil proti nemškimi letalskim in pomorskimi edinjam; 4. vsaka atlantska država pa mora imeti močnejšo armado, kot Nemci.

Francozi so zelo kljubovali. Govorili so že, da so ZDA dale Franciji ultimatum, češ da se morajo Francozi glede

Nemčije odločiti do oktobra, ko bo zasedal njihov parlament. Vendar pa se zdi, da so se zunanji ministri zmenili, da bodo prej prepričali javnost o tem, da bodo dali Nemcem orožje v roke, potem pa bodo šli šele konkretno k delu. Zanimivo je pri tem tudi stališče francoskega lista «Le Monde», ki velja za poluradno glasilo. Pred dobrim letom je še pisal, da bo treba dati Nemcem orožje, danes pa zavira to nepopolarno stališče. Dalje pravi, da je prav polomija glede Schumanovega plana narekovala francoski vladni stališče, ki ga je zavzela.

Kot poročajo, so Angleži tudi zastopali stališče, da mora biti postavljeno vrhovno poveljstvo prej, preden se prične z novačenjem v nemško vojsko.

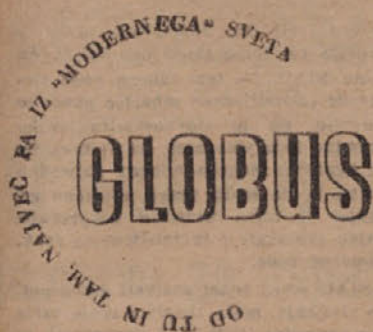
Kakor poročajo iz Bonna se Adenauer že cel teden posvetuje z vsakim posameznim visokim komisarjem glede odlokov, ki so bili podvzeti v New Yorku glede omiljenja okupacijskega statuta. Minister Erhardt pa je pričel na svojem področju s pregovori z zavezniki gospodarskimi strokovnjaki. Francoski minister za obrambo je takoj po svojem prihodu čez lužo odšel k ministrskemu predsedniku Plevenu. Ta je objavil na listu «Le petit Bleu de la Cote du Nord», ki ga sam vodi, zanimiv članek, ki nam kaže še eno francosko mnenje, ali boljše hipo-tezo v borbi dveh blokov za čim prejš-

njo oborožitev Nemčije. Iz članka moremo slutiti, da so Francozi tudi svetovali, da bi bilo morda dobro prejsondirati teren glede sovjetskih namenov oborožitve Vzhodne Nemčije. Lito postavlja vprašanje, če ne bi bila morda naloga francoske diplomacije zopet vzpostaviti zvezo med Vzhodom in Zahodom in tako preprečiti oboroževanje tekmo med Vzhodom in Zahodom Nemčijo. Če bi od tisoč možnosti ta uspela, jo je treba zagrabiti. V najslabšem primeru bi to dobro vplivalo na javno mnenje.

Medtem, ko so se na Zahodu pogovarjali o svojih načrtih v Nemčiji, je že skoraj kazalo v Berlinu, da bi bila tam nekemu zopet všeč hladna vojna v zvezi z bližnjo zimo. Obe stranki sta lovili nemške policaje po Berlinu in jih zapirali. Sovjeti so lovili zahodne, Angleži pa vzhodne policaje. Končno so se pa zmenili — in policaje izpustili.

O tem, kaj pripravila sovjetska diplomacija v Vzhodni Nemčiji kot odgovor na počitje ameriškega bloka na Zahodu, ne vemo ničesar posebnega. Ulbricht si je šel ogledat Bolgarijo, kjer je sklenil podobni pakt kot prej v Budimpešti in Pragi. Drugega ne vemo nič posebnega, sovjetska diplomacija za razliko od zahodne, dela dosti bolj tiho.

V javnost so prišle samo novice, da se zopet nekaj vzhodnonemških ministrov ne trese samo za svoje stališče, temveč tudi za svojo osebno svobodo.

Kdaj se bodo odločili diplomati da prično reševati korejsko zadevo?

Ameriškega kemika Deana Slacka so obsodili na 15 let ječe. Obtožili so ga, da je imel zveze z angleškimi atomskim vohunom Fuchsom.

V bližini Zagreba se je zrušilo potniško letalo. Ubitih je bilo 10 oseb, eden pa je ostal pri življenju.

Nobelovo nagrado za mir je dobil dr. Ralph Buche, posredovalec OZN v palestinskem sporu. To je prvi črnc, ki je dobil tako visoko nagrado.

V Rimu so pokopali Tolstojev hčerko.

Bernard Shaw se kljub novi operaciji prav dobro počuti. V Milanu delajo načrte za most, ki bi vezal Sicilijo s Kalabrijo.

Višinski se je vozil po središču New Yorka z brzino 90 km na uro. Policaji so ga ustavili. Višinski jim je obljubil, da bo odšel vozil bolj počasi.

Del Londona je že 14 dni brez plina, ker stavkajo delavci 15. elektrarn.

Faruk je odšel iz Cannese v Montecarlo. Nastanjen je v 30 sobah, iz katerih ima direktn vzhod v igralnico.

Bela hiša izjavlja, da ne ve ničesar natančnejšega o bližnjem sestanku med Trumanom in Stalinom. Malik pa je izjavil, da bi bil za ta sestanek, ki naj bi odstranil nasprotja med obema blokoma.

V Indiji so napovedali vojno opicam, ki uničujejo polja.

Ameriška letala so po pomoti zmetala bombe na angleški oddelek. Bilo je 60 mrtvih. ZDA so se zaradi te pomote opravičile v Londonu. Londonski časopisi so pisali, da so bili taki primeri v zgodovini že zelo številni.

Koreja je pred 12 tedni postala naenkrat neke vrste novo središče sveta. Okrog njega se je pričela vrtili vsa svetovna diplomacija in zdelo se je, da bo barometer svetovnega ravnotežja zdaj in zdaj mogel poiti na 38° vzporedniku.

Čudno: Povprečnemu zemljanu, bi bilo morda vseeno, kdo sedi na vladnih stolčkih v Seulu; ali ZDA s svojimi podložniki ali pa Moskva s svojo vlado. Toda potreben je bil samo prehod čez mejo in naenkrat je zrasla napetost v svetu in tečaj na svetovnih borzih v Londonu, na Wall Streetu in Stockholm so se ravnali po poročilih iz Koreje.

Bilo je jasno. Dva svetovna bloka, ki sta se počasi izkristalizirala po vojni, sta se na 38° vzporedniku spopadla. Ravnotežje, ki je res včasih samo kazalo, da ne bo moglo obstajati, se je kar naenkrat nagnilo. Pred časom smo ugotavljali, da mrzla vojna nosi v sebi kal novega spopada. In prav Koreja je bila potrebna, da smo videli, da je to več kot res. Vendar pa se moramo zavedati, da je bilo veliko vojne hipnoze povzročene z gotovimi nameni. Krogi na Zapadu so se potrudili, da zagrabijo ugoden trenutek z obema blokoma. Sovjeti so v korejski zadevi morda tudi preizkušali, kako bodo ZD in druge zapadne države reagirale na poskus širjenja njihovega vpliva. Na Zapadu so odgovorni krogi izrabili

njih preizkušnega prasička in poglajni stroj oboroževanja, ki bi ga brez posebnega izgovora težko poglajali. Ob klicu: »Kaj če se ponovi Koreja na drugem koncu zemeljske oble?«, so preusmerili svoje mirnodobsko gospodarstvo, skoro ukinili okupacijski sistem v Nemčiji, da jo oborože, in svojim državljanom povedali, naj zalegnejo pasove.

Ko so sovjeti to videli, so vseeno čakali. Niso se poslužili ugodne prilike v Varnostnem svetu, kamor se je nepričakovano vrnil Malik. Pustili so generalom, da rešujejo korejsko zadevo. Kakor je pred časom res kazalo, da bodo Američani zdaj pa zdaj v morju, tako se je še enkrat pokazalo, da je v korejski zadevi končno zmagala ameriška tehnika. Bodimo odkriti: Nihče ni pričakoval, da morejo Američani v tako kratkem času pripekljati iz ZDA na Korejo po tako dolgi progi toliko divizij, vojnega materiala, bencina in potrebščin.

Ko je že enkrat kazalo, da se fronta ustaljuje, kar je pomenilo v tistem trenutku za Američane že velik uspeh, je v Varnostnem svetu Austin lahko že bolj korajž

no branil svojo tezo. Toda tudi ta krat, ko bi bil zadnji trenutek, da se iz korejske zadeve čim več pognegne, je Malik nadaljeval s svojimi stereotipnimi govori.

Sedaj je prišlo do spremembe na Koreji. Vojna sreča se je obrnila. Padel je Seul in okoli 100.000 se vrnokorejskih vojakov čaka v zaprtem krogu, da jih potolče sistematično bombardiranje. Z eno besedo: nastal je popoln vojaški pedom. Kdor se more rešiti beži, kdor ne — pa izbira med dvema možnostima.

Ko se je v glavnih obrisih končala vojna operacija v Južni Koreji je sedaj zadnji čas, da prične reševati to vprašanje diplomati. Kot je znano, so odgovorni ameriški krogi izjavili, da mora rešiti vprašanje 38° vzporednika, OZN.

V tem smislu je zopet pričakovati težkih dni za Organizacijo združenih narodov. Če bodo Južnokorejci šli ohrabljeni po svojih uspehih in ob materialni ameriški podpori čez 38° vzporednik ob podpori ameriškega letalstva in žrel ladijskih topov, nastaja veliko vprašanje, če se ne bi v celo za-

devo vmešala tudi javno s svojimi oboroženimi silami tudi ZSSR ali vsaj Maoceungova Kitajska. Če gledamo na politiko blokov, tedaj lahko razumemo sovjet, da se upro s svoje strani vstopu preko meje svoje interesne sfere.

Vendar pa je zelo verjetno, da se bo kljub željam nekaterih, končala cela zadevščina s estatus quo iz dobe pred spopadom.

Iz cele korejske zadeve lahko izvlčemo naslednje koristne zaključke: 1. Sovjetska zveza se je s Korejo posredno kvalificirala za napadalko. 2. S tem je dala povod, da so na Zapadu sprožili v tek oboroževalni stroj, katerega bo težko ustaviti. 3. Korejsko ljudstvo je plačalo pri tem svoj krvni in materialni davek, ko se ni borilo zase, temveč za druge. Mesta so uničena in žrtve gredo v stotisoče. 4. Stockholmski proglasi se je pokazal kot kominformistični bluff. 5. Glavne posledice te kominformistične politike bo nosilo svetovno demokratično gibanje; napredna gibanja na Zapadu, narodnosvobodilna gibanja po kolonijah in odvisnih deželah.

Abesinija danes

Dežela nasprotij - precej uspešna obnova - nizke plače

Abesinija je velika kot Francija, Italija in Svica skupaj. Najnižja točka leži nižje kot znana dolina smrti v ZDA. Gore so višje kot Alpe in slap Tekazze je trikrat večji kot slap Niagara.

Sest osvajačev si je hotelo podvreči to deželo: Egipčani, Perzijci, Rimljani, Arabci, Angleži in Italijani, toda nikomur ni uspelo, da bi imel to čudovito deželo dalj časa v oblasti.

Res je, da so Italijani marsikaj nuredili v tej deželi. Toda vojna je skoro vse tisto porušila. Vasi in

mesta so bila izravnanja in blagajne prazne. Vendar je abesinski vlad v teh nekaj letih obnova precej uspela.

Addis Abeba je mesto nasprotij. Tod lahko vidimo črede ovac in moderne Packarde, ki si le težko krčijo pot po polnih ulicah. Tam srečamo bogataše na krasno okrašeni konjih in z obilnim spremstvom, na drugi strani pa pol nage domačine s tetoviranimi obrazi in vratovi. Ob palačah iz armirnega betona so rečne kočje. Mesto se razteza na približno isti površini kot Pariz, ima pa le 180.000 prebivalcev. Leži 2.500 metrov nad morjem in marsikomu, ki se tod naseli dela višinski zrak v prvem času precej neprimlik. V Addis Abebi je 12 avtobusnih linij. Imajo veliko kavarn in kinematografov, v katerih igrajo ameriške filme, za katere opozarjajo Abesinci velike reklamne deske, iz katerih se smejejo Rita Hayworth in Clark Gable.

Kljub temu da so v tej deželi hranili še veliko starih naved, vidimo rahlo modernizacijo. Vlada se trudi, da bi zgradila nekaj industrije, preiskujejo podzemeljsko bogastvo dežele in izdelujejo načrte za razvoj bombazne in svilene industrije. Govore tudi o gradnji velike betonske zapore Modrega Nila.

Kot najvažnejši v vrsti reformskih načrtov pa se zdi reforma šole. Tretjina državnega proračuna, ki je znašal predlanskem 48 milijonov funtov, je namenjen vzgoji. Postavili so precej novih šol, predvsem v okoljih, kjer prej sploh niso poznali šole. Mislijo tudi na ustanovitve univerze. Zda pa študirajo mladi Abesinci z državno podporo največ v Franciji in Angliji. Zanimanje za pouk je zelo veliko

Vendar pa je obiskovanje šole še vedno prostovoljno. Sol pa še vedno primanjkuje, tako da morajo vsako leto številne učence odklanjati. Opaziti je zlasti pomanjkanje učiteljev.

Precej paznje posvečajo tudi javnemu zdravstvu. Haile Selassie je zapovedal gradnje bolnišnic, v katerih je nastavlil švedske, švicarske in ruske zdravnike.

Denar je krit z zlatom in inozemskimi valutami. V notranjosti dežele so še vedno v veljavi tolarij Marije Terezije iz leta 1750. Abesinski dolar je danes vreden približno pol ameriškega dolarja.

Pravo sloni na proklamaciji cesarja iz leta 1942. Za inozemce in domačine veljajo iste pravice. Najvišja sodna institucija je kraljevo sodišče. Odločitev ne sloni več na cesarju, temveč na večini sodnikov. Vsako smrtno obsodbo mora potrditi Haile Selassie. Abesinija je šla v modernizacijo tako daleč, da si je v ZDA nabavila originalen električen stol. Vendar pa ga preveč ne uporabljajo in se bolj drže starega načina usmrtilve na javnem prostoru.

Moderna justica veliko pomeni v Abesiniji. Tujec, ki pride v to deželo, je presenečen, ko opazi toliko invalidov. Sebe pozneje izve, da je stara justica predpisovala za kazni, da so obsojencu odsekali roke, iztaknili oči, odrezali jezik in to tudi za manjše kraje.

Pred italijanskim vdorom so bili kmetje veliki reveži pod pravim fevdalnim gospodarstvom. Pod Italijani se ni njih položaj prav nič izboljšal. Sebe sedaj je opaziti nekaj izboljšanja njih socialnega položaja. Vendar pa raste med njimi in delavci zelo veliko nezadovoljstvo

DOLŽNIKA IN UPNIKA V ABESINII SE VEDNO UKLENEJO NA ISTO VERIGO IN JU POSTAVIJO NA JAVNI TRG ZA TOLIKO CASA, DOKLER SE NE POGODITA

tudi sedaj zaradi nizkih plač in visokih cen življenjskih potrebščin. Krivda temu je velika razlika med poljedelskimi produkti in industrijskimi izdelki. V Abesiniji je poceni samo tisto, kar Abesinija sama pridela. Na trgu je mogoče kupiti za en dolar ovco, 100 jajc ali 100 banan. Cena uvožene zobne kreme pa je 3 dolarje. Leopardova koža je vredna 3-5 dolarjev, inozemska srajca pa 8 dolarjev.

To vprašanje precej vznemirja Abesinijo, ker se tam zavedajo, da je z njim vezano tudi blagostanje dežele ter gospodarska in z njo tudi politična neodvisnost države.

Proti vedno večjim zunanjim vplivom se bori abesinska vlada z vsemi sredstvi. Zavest domačinov se je precej dvignila. Inozemec je lahko lastnik svojega posestva največ 99 let. Tujce precej kontrolirajo, posebno Italijane.

Abesinija je zanimiva dežela, polna nasprotij, dežela, kjer se meša primitivno z modernim.

O zadnji "mirovni" kampanji Malika v Varnostnem svetu

En mesec je bil Jakob Malik predsednik Varnostnega sveta. Ta mesec dela te važne mednarodne organizacije moremo imenovati en mesec brezdelja, oz. strastne diskusije o vprašanju procedure.

Pri tem je Malik želel v ZDA veliko slavo. Postal je zelo popularen. Velike televizijske družbe niso štediti denarja in časa, da so svoji publiki preskrbele dovolj programa, v katerem je nastopal »Malik«, ta 44-letni sovjetski delegat, ki ga v Ameriki imenujejo Mr. Veto. Tako so ga videle gospodinje v pavzah raznih baseball machov ali Duke Ellingtonovih koncertov. Pri taki popularnosti so se začele — kot slišimo — tudi debate gospodinje o tem, da »je lep človek«, in mrmranje poštenih zakonskih mož, da je le ezelo fotogeničen, v resnici pa je dosti debelejši.

Veliko so pisali v teh dneh o Maliku. Pravijo, da je bil najbolj uspešen na kulinaričnih ofenzivah v hotelu Waldorf-Astoria, kamor je vabil diplomate na souper. Neki dobro vzgojeni angleški diplomat je dejal: »Kaj mu ni uspelo v Varnostnem svetu, to je uresničil pri mizah banketov«. Postregel je s posušenim lososom, kaviarjem na ruških ometih kot Hors-d'oeuvre, polnjenimi jerebicami, mignonovimi fileti, poleg sibirskega sadja, s svežim ananasom in pečenimi sibirskimi ribami. Pravijo tudi, da so diplomati tako občudovali kavkaški šampanjec in vodko, da je marsikdo od njih odšel negotovih korakov iz dvorane.

Ta novi način propagande za mir, bolj rečeno esloboja, da bi se vojna nevarnost na Koreji odstranila, bi šel v Varnostnem svetu povsem glado, če ne bi Malika zmotil

Nehrujev delegat, ki je v veliko nejevoljo obeh blokov zahteval od Varnostnega sveta, naj imenuje komisijo šestih stalnih članov, ki bi proučila vse predloge, za poravnava korejskega konflikta in izdelala osnutek statuta za bodočnost Koreje.

Malik, ki je pripovedoval v Varnostnem svetu po tri ure, da so sinovi vseh tistih ameriških gospodinj, ki so občudovali njegove slike, morilec na Koreji, ni hotel povedati ničesar o indijski predlogu. Pokazal je jasno, da se ni vrnil v Varnostni svet zato, da prepriča morijo na Koreji, razen seveda, če bi upoštevali samo njegove pogoje. Ker je pa vedel že v naprej, da pri tem ne bo mogel uspeti, je nadaljeval s svojo obstrukcijo. S tem da je jasno pokazal, da ZSSR ni na tem, da bi se vojna na Koreji končala, je tudi povedal, da ZSSR ne navduhuje želja po miru, da ji ni za koristi korejskega ljudstva. Na isti odmev je naletel indijski predlog pri Austinu, delegatu ZDA, ki je tudi šel mimo predloga Indije. Oba delegata obeh svetovnih blokov sta pokazala v tem primeru veliko soglasnost: kljub lepim besedam sta bila zato, da korejsko ljudstvo krvavi na njun račun. Kako bi na primer ZDA brez vojne na Koreji opravičile svojo oborožitev?

Jugoslovanska delegacija je z vso silo podprla pregled V. Raua. Vno je ta predlog izkoristila za to, da pride Varnostni svet iz zagate in da bi lahko začeli reševati korejsko vprašanje ne y interesu katerega koli bloka, marveč v korist svetovnega miru in korejskega naroda.

KINO V ABESINII

PRIZOR IZ ULICE HAILE SELASSIJA V ADDIS ABEBI

Kronika

Pred okrožnim sodiščem je razprava proti skupini tihotapev ameriških cigaret. Na zatožni klopi so sofer Rodolfo Oppiani iz Tržača, sofer Domenico Pieri iz Trsta, inšpektor policije Alfredo Riosa, narednik policije Marino Lunardelli, narednik Domenico Ariano, mehanik Dario Antoni in višji inšpektor civilne policije Giuseppe Barbaro. Razprava traja že več dni.

Pred porotnim sodiščem pa se mora zagovarjati 23-letno dekle Lidija Berdon, ki je obtožena da je hotela s svetlinim pilnom usmrtiti sebe in svojo 20-mesečno hčerko Rosello. Lidija Berdon je živele skupaj s svojim ljubimcem delavcem Gambinom, ki je z njo zelo slabo ravnal.

Porotno sodišče bo 7. novembra sodilo ugrabitelje Oriette Glavine; katerih zločin je tako razburil ves Trst.

Izlet PDT na Golake so preložili od 1. na 8. oktober t. l. Vpisovanje za izlet se nadaljuje.

Na Kontovelu je trgovec Schleimer iz Trsta s svojim avtom povozil 73-letnega Jožefa Gulica in mu prizadel težke poškodbe, zaradi katerih se bo moral zdraviti v bolnici 50 dni.

Pri Griljanu se je prevrnila avtocestna polna bencina, ker se je razbila os kolesa in je kolo odletelo. Avto je zdrsel s ceste kakih 20 metrov daleč, dokler se ni ustavil ob drevju. Sofer vozila Valerijan Pastor se je teže poškodoval in bo moral ostati mesec dni v bolnici.

Vojaška uprava je izdala odlok o zvišanju najemnin za stanovanja in javne lokale. Stanarine bodo zvišali od 30 do 70 odstotkov od 1. oktobra dalje. Brezposelnim in še nekaterim drugim kategorijam bodo zvišali najemnine za 20 odstotkov. S temi poviški se bo življenjski položaj tržaškega ljudstva še poslabšal.

Prvi kongres invalidov in svojcev padlih v NOB obeh con Tržaškega ozemlja bo 21. in 22. oktobra v Izoli.

Slovensko-hrvatska prosvetna zveza v Trstu javlja vsem včlanjenim prosvetnim društvom in ustanovam, da bo 14. redni letni občni zbor dne 8. oktobra 1950. ob 9. uri dopoldne na stadionu "1. maja".

Neznani vlomilci so iz gostilne Leopolda Laurinija iz Ul. sv. Marka 20 ponoči odnesli za 50.000 lir likerjev, gnjati in perila.

Te dni bosta v Trstu dva kongresa. Kongres Delavske zbornice in kongres Italijanske zveze industrijskih (Confindustrie). Na kongres Delavske zbornice so povabljeni tudi župan Bartoli, predsednik cone Palutan in drugi avstrijski gostje. Isti gospodje poldejo seveda tudi na kongres industrijskih. Pa si še upajo pri Delavski zbornici trditi, da niso na isti črti z delodajalci!

V Dolinu so namesto dosedanjega vidaljevskega aktivista in razbijača Rudija Grgiča dobili pretepača Avguština Castellanija. Prvi njegov »podvig« je bil ta, da je navlčil na tov. Slavka Sturmana in mu grozil s pestmi. Pač »dobro« začel!

V Gluščici se je pri plezanju ponesrečil 16-letni Antonio Ferraro iz Ul. R. Manna 11. Padel je z višine 10 metrov in si zlomil roko in nogo. Zdraviti se bo moral 50 dni.

Na seji občinskega sveta v Nabrežini so pretekli teden razpravljali o gradnji novih stanovanjskih hiš s skupno 24 stanovanji. Občina je zaprosila ZVU za 50 milijonov posojila. Ta pa je posojilo odklonila. Nato so zaprosili za posojilo tržaško posojilnico, ki bo dala posojilo za 15 let s 7,5 odstotno obrestno mero. Občina bo najela 30.000.000 lir posojila. Stroške za vračanje posojila bo občina krila s trošarino na razkošne predmete.

Trst je zapustil ravnatelj AIS mr. Moffly. Pred odhodom je priredil poslovnico večer za tržaške novinarje in druge goste.

Pri Nabrežini je vlak povozil kravo, last Josipa Furlana. Krava je takoj poginila.

OB TABORU SIAU

Ostali bomo zvesti bratstvu

V nedeljo 1. oktobra ob 14. uri bo na stadionu »Prvi maja« tabor SIAU in proslava dneva miru.

Slovensko-italijanska antifašistična unija je konkretni izraz slovensko-italijanskega bratstva, ki se je porodilo v skupni borbi Slovencev, Hrvatov in Italijanov proti fašizmu in nacizmu. Ideja tega bratstva je med borbo in prva leta po vojni tako globoko prodrla med tržaške množice, da se je SIAU vedno bolj krepila in vodila odločne borbe za naše pravice in pritegovala vedno nove, sveže sile. Pomen SIAU je bil zato pri nas ogromen, zlasti, ker živita tu dve narodnosti. SIAU je vzgajala ljudstvo v bratstvu in tako

lomila pregrade in rušila predsodke, ki jih je umetno ustvarjal imperalizem in fašizem med tržaškimi množicami, da bi jih razdvojali in tako lažje obvladali.

Zato je veljal ves srd in tudi strah reakcije ravno SIAU, saj jim je ta spodrezala korenine, jim iztrgala iz rok njihovo glavno orožje-šovinizem ter krepila med ljudstvom zavest, da bodo le z enotnostjo in skupno borbo dosegli čim večje uspehe. SIAU je do objave resolucije Informbiroja predstavljala ogromno silo, ki se je pokazala zlasti ob raznih manifestacijah, kakršnih po resoluciji v Trstu nismo več videli.

Resolucija je zadala SIAU in slovensko-italijanskemu bratstvu hud udarec, od katerega se še ni popolnoma opomogla. Vidaljevci so s svojim šovinizmom zopet zastrupili del množice, ki so v SIAU našli pravo pot. S plju-

Dijaška Matica obvešča svoje krajevne odbore, poverjenike, članstvo in vso slovensko javnost, da priredi kot običajno vsako leto

»TEDEEN ZA NASEGA DIJAKA«

ki bo trajal od 1. do 8. oktobra t. l.

Dijaška Matica se v tem tednu, ki je neposredno pred začetkom šolskega leta na srednjih šolah, obrača na vse zavedne rojake, da ji pomagajo zbirati sredstva, ki so ji potrebna za podpiranje revnih dijakov med nastopajočim šolskim letom.

Sporočamo krajevnim odborom in poverjenikstvu, da bodo v teku tega tedna podrobna navodila in kar je potrebno za izvedbo nabiralne akcije. Od izvestosti in požrtvovalnosti krajevnih odborov in poverjenikstva je odvisen uspeh tega tedna. Vse zavedne Slovence pa prosimo, da podprejo z vsemi silami plemenito delo Dijaške Maticе.

Kdor podpira slovenskega dijaka gradi bodočnost svojega ljudstva!

DIJASKA MATICA

Uspehi v šolstvu
bodrilo za nadaljnjo borbo

Naše ljudstvo vodi trdo in vztrajno borbo za slovensko šolo. Ob vsakem koraku nam italijanski šoviniisti ob podpori okupacijskih oblastí odrekajo naše narodne pravice ter nam hočejo okrniti že itak omejeno slovensko šolstvo. Tako smo v zadnjem času zaznamovali ofenzivo didaktičnih ravnateljev proti naši šoli s pretežno o kontroli vpisa otrok. S pritiskom na starše so

Kdor dijaka ravnega
podpira, bodočnost
svetlo narodu odpira!

hotelí doseči, da bi vpisovali svoje otroke v italijanske šole.

Ob tej priliki so tudi prišli na dan s parolo, češ čemu bi dajali otroke v slovenske šole, ko pa bi potem ne našli zaposlitve. To je pač najbolj podla oblika pritiska na manj zavedne starše, ki pa se jim ne bo posrečilo. Ob odločnem nastopu zavednih staršev bodo tudi redki omahljivci spoznali pravo pot in ne bodo nasledili zainteresiranim prišepetalcem.

V borbi proti pritisku šovinistov in njihovim poskusom, da bi čim bolj okrnili in končno zatrli slovensko šolo v Trstu, doživljamo tudi uspehe, ki nas morajo bodriti v nadaljnji borbi. Ti uspehi nam potrjujejo, da borba ni zaman in da je od nas odvisno, ali si bomo priborili vse pravice, ki nam grečo.

Prvi uspeh so dosegli starši šolo-obveznih otrok iz okoliša Ulice sv. Frančiška. Ti starši so se dolgo časa potegovali, da bi njihovi otroci dobili dostojne pogoje, potem ko

so jih premestili drugam ob popravilu šole v Ul. sv. Frančiška. Znanje so vse homatije okoli te šole, izpadi šovinistke Košutove (Cossutta), razne obljube in preklici, končno so pa starši le ugnali vse nasprotnike slovenske šole in zmagali.

Uspešno se je končala za nas tudi borba za slovensko klasično gimnazijo. Nedavno od tega so namreč razširili glas, da se tretji razred slovenske klasične gimnazije ne bo ustanovil, kar je silno razburilo vse starše, dijakov in dijače, ki so obiskovali prva dva razreda te gimnazije, in ogorčilo vso slovensko javnost. Pod pritiskom vsega našega ljudstva smo dosegli, da bo letos odprt tudi tretji razred klasične gimnazije in da se bo naslednja leta ta gimnazija spopolnjevala, dokler ne bomo imeli tudi popolne klasične gimnazije. To je važna pridobitev za tržaške Slovence, saj omogoča edino ta gimnazija, oziroma licej, po dovršeni maturi dostop na vse fakultete, kar ne velja za realno gimnazijo.

Ob teh dveh uspehih se morajo zamisliti vsi oni, ki morda spričo lažne propagande in prikritih groženj omahujejo in se ne znajo odlo-

V tednu »Za našega
dijaka«, svoj dar bo
dala hiša vsaka!

čiti, da bi dali svoje otroke v slovensko šolo, kakor je njih narodna in sploh človečanska dolžnost. Ti uspehi nam tudi ponovno potrjujejo, da brez borbe ne gre, da pa je vztrajnost in odločnost vedno kronana z uspehom.

Repentabor se spominja
svojih strahotnih dni

vas pogledat za možmi, so Nemci prisilili, da so jim lupile krompir in čistile kotle. Iz vseh teh vasi so nato odbrali 65 moških, jih zmetali na kamione, tanke in oklopne avtomobile ter jih v dežju odpeljali v Gabrovico in Tomačevico, kamor so dospeli ob 2 ponoči. Drugi dan zjutraj so zajete ljudi v Tomačevici nagnali pred šolo, kjer je ležalo nekaj mrtvih partizanov, in jih odpeljali najprej v Gabrovico, od tam pa v Gorico, kamor so prišli 29. septembra. Tu so jih zaprli v neko vojašnico. Dva dni jim niso dali prav nič hrane in jim niso privoščili niti vode.

V tej vojašnici so nato odbrali mladince od 17 do 25 let ter jih pozneje poslali v Trst, moške od 25 do 60 let pa so odpeljali v Nemčijo na prisilno delo. Starejše moške in invalide pa so poslali nazaj domov.

Repentaborsko ljudstvo je tedaj preživljalo težke in grozne dneve, saj je tedaj prvič občutilo na svoji koži divjanje krvoločnih nacistov. Repentabor je sicer že doživel podobno racijo leta 1942, ko so parti-

zani napadli vojaško postojanko pri predoru, kjer je bil ubit er. vojak, drugi pa ranjen. Ze tedaj so fašisti odgnali 60 ljudi in jih imeli dva meseca zaprte v Coroneju. Vendar pa se ta akcija ne da niti primerjati s divljanjem nacistov.

2. oktobra 1943, so se na Repentaboru združili z nacisti, ki so pridrževali z goriške fronte tudi nacisti, ki so se vračali s svojega pustošenja po Istri, kjer so napredili ogromno blaga in ga nato pošiljali svojem v Nemčijo.

Po osvoboditvi so se vsi vaščani srečno vrnili iz Nemčije — 27. septembra 1945, so vsi Repentaborci slovesno proslavili ta dan in tedaj so vsi čutili, da jih je narodnoosvobodilna borba rešila vse in zlomila hrbtenico fašizmu. Kakor smo se tedaj tega zavedali vsi, tako se moramo tudi sedaj enotni spominjati onih težkih dni in se zavedati, da bi brez enotnosti in naše borbe bili še vedno sužnji. Tega se moramo zavedati tembolj sedaj, ko nam skušajo bivši fašisti zopet odrekniti naše pravice.

je bila sklicana konferenca SIAU, v nedejo pa bomo imeli pri Sv. Ivanu tabor SIAU. Na tem taboru bodo slovenske in italijanske množice ponovno potrdile, da je slovensko-italijansko bratstvo živa stvarnost, da ni brez tega bratstva mogoča nobena napredna borba in da mora vsako politično gibanje, ki temu bratstvu nasprotuje, nujno zaplavit v šovinistične in reakcionarne vode.

SIAU mora zopet zaživetí svoje polno življenje, mora zbrati v svoje vrste vse napredne ljudi obeh narodnosti, ki jim je vsak šovinizem tuj, ki so ponosni na našo preteklo borbo in ki nimajo internacionalizma le na jeziku. Slovensko-italijansko bratstvo, najbolj važna pridobitev osvobodilne borbe na naših tleh, se mora znova krepiti in z njim se mora krepiti njegov konkretni izraz SIAU. Bolj ko se bodo potem zaradi tega zaganjale proti njej sovražne sile, bolj bomo o tem prepričani, da smo na pravi poti.

Iz sindikalnega življenja

Sindikalni položaj se v Italiji vedno bolj zaostruje. Pogajanja med sindikalnimi organizacijami in organizacijo delodajalcev Confindustria niso imela nobenega uspeha. Delodajalci so sicer pristali na delno zvišanje plač, nočejo pa ničesar slišati o ureditvi vprašanja individualnih odpustov. To vprašanje pa je zelo važno za vse delavce.

Zaradi tega je pričakovati, da se bodo v Italiji začele stavke, kar bo seveda imelo svoj vpliv tudi na tržaške delavce. Pri tem pa moramo upoštevati, da so tu pogoji drugačni.

V Italiji zahtevajo sindikalne organizacije, da se izboljšajo meze predvsem specializiranim in kvalificiranim delavcem, to je, da bo med plačami težakov in plačami kvalificiranih delavcev večja razlika. Gre torej za rekvifikacijo in ne splošno povišek plač. Po drugi strani pa nimajo v Italiji notranje komisije in sindikati nobenega vpliva pri odločanju glede individualnih odpustov delavcev.

Položaj je v Trstu precej drugačen. Z rekvifikacijo bi tržaški delavci zelo malo pridobili, ali pa celo nič. Od morebitnega poviška plač specializiranim in kvalificiranim delavcem bi odtegnili poviške, ki so jih delavci dosegli s februar-skimi stavkami, kar pomeni, da bi konkretno zelo malo ostalo od novega poviška. Tudi glede individualnih odpustov so delavci v Trstu mnogo na boljšem od delavcev v Italiji. Tu že ves čas od leta 1945 dalje tovarniški odbori sodočajo pri vprašanju individualnih odpustov in ne morejo v tem pogledu delodajalci ravnati po mili colji. Ta praksa velja, čeprav so industriji odpovedali sporazum o tovarniških odborih.

Ko bodo italijanski delavci napovedali stavke, seveda tudi tržaški delavci ne bodo mirovali, saj je njihov gnetni položaj zelo težak, zlasti z zadnjim povišanjem cen življenjskih potrebščin in s povišanjem najemnin. Toda iz objektivnih pogojev jasno izhaja, da mora borba tržaških delavcev težiti za drugimi cilji. Rekvifikacija ne bi jim prinesla nobenega haska. Pravilno borbo je delavcem nakazal akcijski sindikalni odbor, ki je postavil stvarne zahteve ter jih predložil sindikalnim organizacijam v razpravljanje. Le na osnovi teh zahtev bi si lahko tržaški delavci izboljšali svoj gospodarski položaj. Enotni sindikati so seveda vsako razpravljanje o teh zahtevah odbili, toda delavci niso tega mnenja in bodo, preden stopijo v stavko, izračunali, kaj bi jim ta stavka prinesla.

V ladjedelnici Sv. Marka so bile pretekli teden volitve v tovarniški odbor. Te volitve niso bile demokratske, ker so volivno komisijo kar imenovali od zgoraj, namesto da bi jo volili. Delavci so bili do teh volitev brezbržni in dopoldne jih je šla volit le peščica. To je razburilo razne aktiviste, ki so šli med delavce in jim grozili, da ne bo dobro zanje, če ne bojdejo voliti. Kljub tem grožnjam pa se je veliko število delavcev vzdržalo volitev.

V pogajanjih med peki in meškovskimi delavci ni prišlo do nikakega sporazuma, ker delodajalci nočejo popustiti. Zaradi tega bodo pekovski delavci prisiljeni stopiti v stavko, da dosežejo uresničitev svojih zahtev.

JUGOSLOVANSKO PODROČJE STO-JA

1. OKTOBRA BO ODPRIA GOSPODARSKA RAZSTAVA ISTRSKEGA OKROŽJA:

TESNA POVEZAVA Z NAŠIM ZALEDJEM jamstvo za uspešen razvoj istrskega gospodarstva

Samo nekaj dni nas še loči od 3. razstave gospodarske dejavnosti Istrskega okrožja. Dne 1. oktobra bo odprta razstava, ki je postala že običajna in ki prikazuje že tri leta zaporedoma uspehe, ki so bili doseženi v gospodarski izgradnji jugoslovanske cone. Razstava bo zaključena 8. oktobra.

Na stavbi, kjer bo stala koprška ribarnica in tržnica ter okoli nje, je sedaj vse živo. Delavcem so priliči na pomoč tudi prostovoljci. Prostor obsega nekaj velikih in manjših paviljonov ter dvoje velikih odprtih dvorišč. Skupna površina, ki jo bodo zasedli razstavljeni predmeti obsega nad 2500 kvadratnih metrov brez prostorov, kjer bodo postranske prireditve.

Razstava že kaže svoje obrise. Zidarji dokončujejo stavbe, tesarji so že postavili številne stojnice, v

glavni paviljonu pa se sklanja nad grafikoni in paneli cela vrsta tehnikov in risarjev. Domačim arhitektom in tehnikom so priskočili na pomoč tudi študenti arhitekture iz Ljubljane.

Vodili bomo našega bralca po prostorih, ki jih bo gotovo obiskal v prihodnjih dneh.

ZARADI VELIKE UDELEŽBE OBRTNIKOV BO TREBA MISLITI NA POSEBNO RAZSTAVO

Prvi na vrsti je paviljon, v katerem bodo razstavljali svoje izdelke istrski obrtniki. V ta prostor bomo stopili mimo predmetov, ki jih je pokazala ljudska tehnika. Tu bo jedrnic in drugih čolnov, športni in drugi predmeti, ki jih ljudska tehnika popularizira med domačim mestnim in vaškim prebivalstvom.

Letos se je prijavilo za razstavo

najmanj 90 obrtnikov vseh strok. Poleg izdelkov domačih mojstrov bomo videli tudi stvari, ki so jih napravili vajenci, ki so prišli iz prvih šol in tečajev. Zaradi omejitve prostora bodo pokazani samo izdelki, ki so najvažnejši kot izpopolnilo ostale gospodarske dejavnosti. Zaradi tega je treba misliti že sedaj na to, da priredimo samostojno razstavo obrti, ki bo pokazala sposobnost in pomen te gospodarske stroke.

Ljudska oblast je vključila tudi obrtnike v svoj gospodarski načrt, da bi dvignila njihovo proizvodnjo in jo postavila na razpolago delovnemu ljudstvu istrskega okrožja. Iztrgati hoče obrtnika iz vpliva kapitalistične spekulacije in mu zagotoviti pravo mesto v splošni ekonomski deželi.

Iz tega paviljona bomo stopili na dvorišče, kjer bodo razstavljali domači ribiči. V bazenih bomo videli vse pomembnejše načine ribolova, spoznali bomo vse najpotrebnejše ribiške potrebščine. Ribolov je ena najvažnejših panog istrskega gospodarstva, saj se bavi z njim najmanj 800 ribičev.

KMETIJSTVO JE NAJVAŽNEJŠA PANOJA ISTRSKEGA GOSPODARSTVA

Ni lahko prikazati pomena, ki ga ima v gospodarstvu istrskega okrožja kmetijstvo; 70 odstotkov prebivalstva se bavi z njim. Z združništvom, predvsem pa z obdelovalništvom, pridobivajo kmetje hrano in druge potrebščine. Zaradi težkih gospodarskih razmer, v katerih živijo starši naših dijakov, ima večina teh oskrbovalnikov več ali manj znižano in nekaj dijakov (zlasti sirote) uživajo gostoljubnost Dijaškega doma brezplačno. Pomoč Dijaške Matice našim dijakom pa ni le gmošnega temveč tudi moralnega značaja. Med šolskim letom nudi Dijaška Matica dijakom pomoč v instruktivnih in predmetih, ki jim delajo preglavice; v počitnicah pa organizira tečaje za dijakke, ki imajo ponavljajoče izpite. Dijaška Matica pa je oskrbela tudi nekaterim šibkejšim, slabotnejšim dijakom preko počitnične okrevališča.

Nadaljevanje na 6. strani

CVETKE

iz tržaških listov

V soboto je «Delo» objavilo članek o gospodarskem položaju v Jugoslaviji in napisalo tudi tole: «Posebno se je poostri položaj zaradi izredno slabe letine».

Isti dan pa je napisala «Unitas»: «Poudariti moramo predvsem, da demokratski «Giornale di Trieste» dela veliko uslugo Titu, ko govori o suši. S tem časopis v celoti sprejema titovsko geslo, s katerim skušajo titovci opravičiti in zakrinkati obupni poljedelski položaj v Jugoslaviji, ki je nastal zaradi petletnega načrtas».

«Unitas» torej zanika, kar piše «Delo». Zanj je suša le propagandno geslo in izgovor, za «Delo» pa je stvarnost. Kako so se tako zaleteli, saj imajo vendar uredništvi na istem hodniku? Res, laž ima kratke noge.

Mitko se v «Delu» v uvodniku jezli na Angloameričane, da hočejo spreminiti Trst v vojaško oporišče za svojo vojnopolitiško politiko in piše: «Vprašati moramo gospode, ki tako brezvezno odločajo o naši usodi, če so nas kdaj koli prosili za dovoljenje. Nihče od nas jim ni dal pooblastila za nadaljevanje tega pogubonosnega početja. Zato jih moramo prisiliti, da odnehajo».

Ne vemo, kako misli Mitko prisiliti Angloameričane da odnehajo. S svojimi članki prav gotovo ne. Zato pa so tudi ti članki le gola demagogija in pesek v oči delovnemu ljudstvu.

«L'Unitas» protestira proti načrtom ENAL-a, da bi izrinili Enotne sindikate iz prostorov v ul. Conti 11 in piše, da bi se Enotni sindikati tudi pogajali z ENAL-om, če bi bil tako demokratičen, kakor je v Italiji.

Kominformisti hočejo v svoji propagandi dokazati, da je v Italiji vse boljše kakor v Trstu, čeprav je v nekaterih pogledih še slabše. Zato je tam ENAL «demokratičen», zato so ob povišku najemnin v Trstu napisali, da so najemnine v Italiji nižje kot v Trstu, čeprav so jih ravno

tam povišali še prej in so tu Italijo le posnemali, kakor se dogaja tudi v vseh drugih stvareh. Kaj pač hočemo, «Unitas» hoče svoje bralce uprevzgojiti, da se bodo navduševali za avliko maters».

«Demokracija» je v članku o tretji obletnici ratifikacije mirovne pogodbe zapisala: «Rim je znal podjarmiti tuje narode, ali jim je dal pravno varnost, Italija nima moči, da bi podjarmila druge narode in ni sposobna, da bi jim dala zavest pravne varnosti».

V uvodniku pa je napisala: «S svojimi neumerjenostmi glede Dalmacije, Istre in Slovenskega Primorja je Italijanom uspelo mobilizirati južne Slovane proti sebi. S svojimi nadaljnimi postopki v razdobju, ki je sledilo prvi svetovni vojni, so izzvali upor in odpor južnih Slovanov in končno zlom Mussolinijeve politike».

Iz teh vrst lahko vsakdo sklepa, da je ljudem pri «Demokraciji» žal, da Italija ne zna podjarmiti tujih narodov in da jim je žal, da je s Slovani slabo ravnala le zato, ker se je s tem skreditirala in ulizvala upora. Zanje torej ne velja pravica narodov, da se zgružijo z domovino, dovolj je, da tuji imperialisti vržejo tu pa tam podjarmljenemu narodu, kako kost. Res, veliko «narodnjaštvos».

Isti list dela propagando za vpis slovenskih otrok v slovenske šole z blatenjem narodnoosvobodilne borbe. Po logiki članka «Kam bi ga dala», so bili italijanski učitelji krivi, da so postali naši primorski fantje partizani. O njih pravi list: «Zato so ti otroci postali ne dobri Italijani in ne dobri Slovenci, ampak razbojniki, ki jim ni sploh nič več sveto. Ko je nanesa prilika, so se navdušili le za puške... itd.»

Vemo, da pisca članka silno peče, da se primorska mladina kljub fashiistični vzgoji v šolah ni odtujila svojemu narodu in da je zagrabila ob odločnem trenutku za puške. Če bi se to ne zgodilo, bi ta gospod lahko še vedno izkoriščal in varal naše ljudi, sedaj pa se mora potikati po Trstu. Zato so zanj partizani razbojniki! Toda razbojnik je bil on. Zato nima nobene pravice braniti slovenske šole: Če ne bi bilo onih razbojnikov, bi bile še danes šole atam pod Snežnikom italijanske.

Pred tednom «Za našega dijaka», plodno delo Dijaške Matice

Prav gotovo ni tržaškega Slovenca, ki bi ne vedel za ime Dijaške Matice. Ta dobrodelna organizacija si je v kratki dobi svojega petletnega obstoja utrdila svoj ugled med vsemi, ki se vselej lepega razvoja našega srednješolstva, kajti marsikateremu dijaku je prav Dijaška Matica omogočila ali vsaj olajšala študij.

Dijaška Matica pravzaprav ni stara le pet let. Nastala je že v času med obema vojnoma kmalu po pridružitvi primorskih krajev k Italiji. Dijaška Matica je takrat imela svoj delokrog po vsem Primorskem in je podpirala prav tako visokošolske kot dijaške, ki so študirali v Idriji ali v Tolminu, pa tudi one Slovence, ki so obiskovali italijanske srednje šole v Gorici in Trstu. Ko je fašizem zatrl slovensko šolstvo in je oviral sploh vsak kulturni napredek, je razpustil tudi «Dijaško Matico».

Takoj po osvoboditvi je leta 1945 nastal v Trstu akcijski odbor «Za našega dijaka», ki je po vsej Primorski priredil nabiralno akcijo, ki je izvenila v pravo manifestacijo kulturne zavesti primorskega ljudstva. Akcijski odbor pa je obenem pripravil vse potrebno, da se je podporni organizacija «Dijaška Matica» obnovila. Obnovljena «Dijaška Matica» je razvila ogromno aktivnost, vendar je v takratnem Vzhodno-primorskem okrožju, t. j. takratni coni B ljudska oblast postopoma prevzela vso skrb za vzdrževanje dijaških domov in za podporo revnim dijakom. Tako so v novem, socialističnem redu vsi dijaški domovi v Tolminu, Idriji, Cerknem, v Sent Petru pri Gorici, v Ajdovščini, v Postojni, v Ilirski Bistrici in v Hercepolju v oskrbi države. Tako je obstoj Dijaške Matice ostal brezpredmeten in se je Dijaška Matica po razmejitvi razšla. Istočasno se je okrožni odbor Dijaške Matice v Gorici osamosvojil in ustanovil za Slovence v Italiji popolnoma samostojno Dijaško Matico. Prav tako se je odcepila in osamosvojila tudi Dijaška Matica v Istrskem okrožju, toda tudi tu je prenehala z delom, ker je njene dolžnosti prevzela v polni meri ljudska oblast, ki skrbi sedaj za dijaške domove v Kopru, Skočjanu pri Kopru, v Portorožu in Piranu; poleg tega pa še za hrvaški dijaški dom v Bujah in za italijanski dijaški dom v Kopru.

Poleg goriške Dijaške Matice, ki vzdržuje slovenski dijaški dom v Gorici in podpira revne dijaške goriških srednjih šol, obstaja sedaj samo še Dijaška Matica v Trstu. Tržaška Dijaška Matica ima najtežjo skrb za Dijaški dom, v katerem prebiva vsako šolsko leto okoli sto dijakov medtem ko prihaja precej

desetin teh na hrano in prekomerno bivanje in študij. Dijaška Matica ne vzdržuje le doma, nego daje svojim gojencem tudi podpore. Polno oskrbovalnino plačuje le malo gojencev. Zaradi težkih gospodarskih razmer, v katerih živijo starši naših dijakov, ima večina teh oskrbovalnikov več ali manj znižano in nekaj dijakov (zlasti sirote) uživajo gostoljubnost Dijaškega doma brezplačno. Pomoč Dijaške Matice našim dijakom pa ni le gmošnega temveč tudi moralnega značaja. Med šolskim letom nudi Dijaška Matica dijakom pomoč v instruktivnih in predmetih, ki jim delajo preglavice; v počitnicah pa organizira tečaje za dijakke, ki imajo ponavljajoče izpite. Dijaška Matica pa je oskrbela tudi nekaterim šibkejšim, slabotnejšim dijakom preko počitnične okrevališča.

Slovensko ljudstvo na Tržaškem priznava Dijaški Matici njene velike zasluge za razvoj našega inteligentnega naraščanja. To dokazuje pogosto objave darov, ki jih prejema Dijaška Matica iz vseh krajev in vseh slojev na pobudo ljudi samih, ki se spominjajo Dijaške Matice ob vsaki priliki, naj bo veselja ali žalostna. Spričo ogromnih stroškov, ki jih ima Dijaška Matica s podporami in vzdrževanjem doma, pa tudi ti pogosti darovi daleč ne zadostajo. Zato prireja «Dijaška Matica» že od svoje obnove vsa, ko leto v jeseni teden «Za našega dijaka». Letos bo ta teden od 1. oktobra do vključno 8. oktobra. V tem tednu bo Dijaška Matica zbirala prostovoljne prispevke pa tudi nove člane, kajti prav člani s svojimi rednimi mesečnimi prispevki so najbrdnejša osnova delovanja Dijaške Matice. Pravila Dijaške Matice poznajo več vrst članstva, tako da je zares vsakomur omogočeno, da se uvrsti v redne podpiratelje revne dijaške mladine. Tudi članarina je dokaj gibljiva in si jo vsak član lahko sam določi. Mladinci - člani plačujejo mesečno 5 lir članarine; redni člani plačujejo od 10 lir navzgor po prostovoljno sprejeti obvezi. Ko doseže članarina 100 lir mesečno, postane član podporni in se lahko obveže na plačevanje redne članarine za vsak znesek od 100 lir navzgor. Vplačnik enkratnega zneska 10.000 lir pa postane ustanovni član.

V tednu «Za našega dijaka» se bo vsak zavežen tržaški Slovenec spomnil velikih zaslug Dijaške Matice. Daroval bo ob tej priliki v sklad Dijaške Matice kolikor mu bodo le dopuščale njegove gmošne razmere in če še ni član te prepotrebne organizacije, bo v tem tednu pristopil in si določil višino vsakomesečne članarine.

ŽIVLJENJE NA GORIŠKEM LJUDSKI TABOR V SOVODNJAH

ŠTEVILNA MNOŽICA SE JE ZBRALA V NEDELJO V SOVODNJAH

Ljudski tabor v Sovodnjah pri Gorici je privabil v nedeljo veliko množico goriških Slovencev, ki so nadvse uspešno priredili dalj pravično priznanje in pečat popolnega uspeha.

Tabor, ki ga je organizirala Zveza slovenskih prosvetnih društev v Italiji, je otvoril predsednik tov. Viljem Nanut, ki je pozdravil goste izven goriškega območja in sicer predstavnike Slovencev Slovenske Koroške, Trsta, Slovenske Benečije, Režije in Kanalske doline. V svojem govoru je poudaril, da je tabor vsakoletni mejnik v delovanju slovenskih prosvetnih društev, ki na tem prazniku pokažejo svoje uspehe in nenehni vzpon na lestevici kulturnega delovanja. Prav tako je poudaril enotnost, ki veže vse Slovence izven meja njihove matične domovine, kar se je tudi na taboru dejansko pokazalo. Lahko rečemo, da je bil nedeljski tabor manifestacija bratstva in enotnosti vseh zamejskih Slovencev, ki so se ob slovenski besedi in slovenski pesmi sproščeno razživeli in skovali nov obroč medsebojne povezanosti.

Po govorih tov. Tonča Slaperja, ki je govoril v imenu Prosvetne zveze Koroške in tov. Mira Presla, ki je prinesel pozdrave SHPZ iz Trsta, je otroški balet iz Podgore otvoril kulturni spored. Mladí plesalci so si osvojili simpatije gledalcev, ko so odplesali svoj dobro naštudirani ples. Za njimi so prišli na oder pevci združenih goriških zborov, ki so prav dobro odpele tri pesmi. Sledili so jim Korošci iz Bičovis, nato po vrsti pevski zbori s Proseka, Kontoveča, Podgore in Oslavja, Standroža, Barkovelj in zopet združeni goriški zbori. Slovenska pesem si je utrla pot do hvaležnih poslušalcev, ki so vsako nagradili z močnim ploskanjem.

Po končanem pevskem sporedu je napovedovalka najavila nastop rezijanske folklorne skupine. Gledalci so pritisnili v neposredno bližino odra in stezali vratove, da bi bolje videli rezijanske narodne pleske. Zanimanje je bilo izredno veliko, toda temu se ni čuditi: Rezijani so tokrat prvič nastopili na slovenski prireditvi. Ob spremljavi violine in brača so se zavrteli štirje pari na odru.

Plesali so «Rezijanko», domač, narodni ples. Ko so končali, jih je sprejelo mogočno ploskanje. Gledalci so dali duška svojem zadovoljstvu in zahtevali, da se ples ponovi. Trikrat so ga ponavljali, tako je bilo navdušenje gledalcev, ki so Rezijanom dali res zaslužno priznanje.

Korošci so izvedli znano «štehvajenje», ki je bilo prav tako nagraženo z močnim ploskanjem. «Visoki rej» je zaključil nastop koroške skupine. Zadnji so nastopili Tržačani, ki so se predstavili s plesom «Stu ledi» in seveda za odlično izvedbo prejeli nagrado gledalcev.

Barkovljanska godba, ki je med prireditvijo nastopila samostojno, je po končanem sporedu igrala na plesišču, kjer se je staro in mlado vrtele še pozno v noč.

Množica ljudi, ki je prihitela na tabor, je s svojo prisotnostjo ponovno dokazala, da so Slovenci v Italiji med seboj neločljivo povezani, da ne bo nobenemu sovražniku nikoli uspelo razbiti te enotnosti, ki je bila skovana in preizkušena v narodnoosvobodilni borbi.

EGON KRAUS

Kronika

Na čast 10letnice OF je predsedstvo Zveze sindikatov Jugoslavije, Glavni odbor za Slovenijo pozval vse delovne kolektive na tekmovanje, ki bo trajalo od 1. oktobra 1950 do 31. marca 1951.

Niš, mesto v Srbiji, ki je bilo med vojno skoro popolnoma porušeno, se razvija v eno najpomembnejših središč Srbije. Poleg mnogih stanovanjskih hiš so do sedaj sezidali 105 novih gospodarskih poslopij.

V Slavoniji, v vasi Sirači pri Osijeku so postavili temelje za novo tovarno platna.

Preko 9 milijonov kg morskih rib so letos naložili ob dalmatinski obali.

Veliko predilnico grade v Titovem Užicu. Obratovati bo začela prihodnje leto. Vzporedno s tovarno grade delavsko naselje.

Od 1. do 8. oktobra bo teden Rdečega križa. Organizirane bodo potujoče razstave, predvajali bodo zdravstvene filme. V okviru Tedna Rdečega križa bodo slavili 2. oktober mednarodni dan miru.

Med FLRJ in Zapadno Nemčijo je bil podpisan trgovinski sporazum. Zapadna Nemčija bo dobavljala Jugoslaviji investicijsko opremo v vrednosti 148 milijonov zapadnonemških mark. Jugoslavija pa bo dobavljala Nemčiji kmetijske prideleke, rude, kovine in les.

Delegacija Britanskega nacionalnega komiteja za mir je sprejel podpredsednik prezidija Ljudske skupščine Moša Pijade.

Gospodarska delegacija iz Mehike je prispela v Beograd, da bo proučevala možnosti za razširitev trgovinske izmenjave med FLRJ in Mehiko.

Maršal Tito je sprejel patriarha srbske pravoslavne cerkve g. Vukentija Prodanova.

Ameriški senatorji, ki so na potovanju v Evropi, so obiskali Jugoslavijo. V prvih dneh so obiskali kmečko delovno zadrugo »Janko Cmeliko« v Stari Pazovi.

Za izrednega poslanika v Urugvaju je imenovan Marjan Stilič.

Letalska nesreča se je pripetila na progi Beograd-Zagreb-Pula. V letalu je našlo smrt 7 potnikov in 4 člani posadke. Med žrtvami sta dva strokovnjaka za petrolejska raziskovanja in dva znana beograjska novinarja.

Prvi elektromotor za pogon tramvajskih voz so izdelali v Beogradu. Ima moč 55 kilovatov in ga bodo uporabljali tudi za trolejbuse in za manjše električne lokomotive. Prihodnje leto bodo začeli s serijsko izdelavo.

Nova radijska postaja je začela delovati v Baru, črnogorskem Primorju.

Tovarna sladkorja v Čupriji je začela s predelavo sladkorne pese.

V 1700 podjetjih Hrvatske so do sedaj izvolili delavske svete.

Novo tvornico akumulatorjev bodo začeli graditi pri Skradini v Dalmaciji. To bo druga tovarna akumulatorjev v Jugoslaviji za »Munja« v Zagrebu.

Skupina izseljencev iz Argentine je v FLRJ. Do sedaj so si v Sloveniji ogledali »Litostroja«, Univerzitetno knjižnico, tiskarno »Toneta Tomšiča«, obiskali Bled, Vrbo, Cankarjevo rojstno hišo na Vrhniki in Postojnsko jama.

Italijanska unija bo namesto periodičnega časopisa »Arte e lavoro« začela izdajati časopis »L'orizzonte«, ki bo namenjen širšemu krogu bralcev italijanske narodnosti. Poleg tega bo začel izhajati prvi italijanski ženski list v FLRJ. Mesečna naklada italijanskih listov se bo tako dvignila na 350.000 izvodov.

Napredni italijanski pisatelj Tito Roza, urednik »Omnibus«, časopisa za politična in kulturna vprašanja je ob svojem odhodu iz Jugoslavije izjavil, da se bo skupno s svojimi prijatelji boril za širjenje resnice o Jugoslaviji v Italiji.

Nove poljedelske stroje razstavljajo na zagrebškem velesejmu. Industrija strojev v Rakovici razstavlja nove traktorje, tovarna iz Osijeka stroje za sajenje in izkopavanje krompirja, slamožernice, nove stiskalnice za grozdje itd.

Z REPUBLIŠKE PARTIJSKE KONFERENCE V LJUBLJANI

Preobrazba miselnosti delovnih ljudi
osnova graditve socializma

22. in 23. septembra je bila v Ljubljani republiška partijska konferenca, na kateri so bili navzoči partijski delegati iz vse Slovenije. Kot delegata CK KP Jugoslavije sta konferenci prisostvovala Milo van Djilas in Franc Leskošek.

Referate na konferenci sta imela sekretar Partije Slovenije Miha Marinko in član Politbiroja Krivic.

V svojem referatu o metodi vodstva partijskih organizacij, je govoril tov. Miha Marinko o reka-terih splošno političnih vprašanjih, o odmevu demokratizacije države v svetu. Jugoslavija gre po poti poglobljanja socialistične demokra-

cije, ker gradi svojo politiko na zaupanju v zavest množice, ki podpirajo tako politiko.

Sprlo kominformistične gonje je naloga organizacij, da utrjujejo politično erotnost, da so budne proti sleherni notranji sabotaži, proti kominformističnemu in drugemu rovarjenju. Izdajstva, kakor je bilo n. pr. odkrito pred kratkim na Hrvaškem, ne morejo biti bistveno nevarna, če je celotna partija politično budna. Taki primeri ostajajo osamljeni, kakor hitro je Partija razkrila kominformovsko bistvo njihovega saboterstva, razbijanja politične enotnosti, sir-

jenja sovinstične, nacionalne in verske nestrpnosti.

Tudi v Sloveniji bi se lahko n. pr. ustvarilo, ob nepravilnem razumevanju, nekakšno mnenje o novem srbskem hegemonizmu. Toda kdor bi le bežno pogledal letne proračune, bi ugotovil, da Slovenija ne daje svojih presežkov Srbiji, temveč gospodarsko zaostalim republikam kot sta Makedonija ter Bosna in Hercegovina in da dajeta svoje presežke tem republikam prav tako tudi Srbija in Hrvaška kot gospodarsko razvitejši deželi. Iz socialističnega gospodarstva Jugoslavije lahko vsakdo vidi vskla-

jevanje gospodarstva posameznih republik in pokrajin.

Ko govori Miha Marinko o metodah vodstva, poudarja, da se pod izrazom zgraditev socializma pravo razume samo gospodarsko plat te naloge, pri tem pa se pozablja, da zgraditev težke in lahke industrije, intenzifikacija poljedelstva itd. predstavlja samo gospodarsko podlago, ki bo omogočila zadovoljitev ljudskih potreb, materialni in kulturni dvig delovnega človeka, ki bo na tej osnovi sprejemljivejši za drugačno obliko družbenega sožitja. Druga plat graditve socializma, t.j. preobrazba miselnosti delovnih ljudi, ki je potrebna za socialistično družbo, kar je obenem neločljiv del ekonomske plate te naloge, je pogoj za uspešnejšo in hitrejšo graditev gospodarskih temeljev socializma. Zato je treba vprašanje metode vodstva pojmovati prvenstveno kot politično vprašanje in ne kot organizacijsko tehnično vprašanje. Gre za vprašanje politične taktike vodstva, plus razumevanje planskega gospodarstva kot celote in splošnega načela demokratičnega centralizma.

V svojem referatu je tov. Marinko govoril še o kritičnem odnosu do dela. Povečana kritičnost pa naj vodi tudi k večji partijski konsekvencnosti in kontroli.

Tov. Vlado Krivic je imel referat o gospodarsko političnih in organizacijskih nalogah na vasi.

Po obeh referatih je bila obširna diskusija, v katero so posegli delegati iz tovarn, zadrug, podjetij ter člani okrajnih partijskih komitejev. V diskusiji so govorili tudi Milovan Djilas, France Leskošek, ki je govoril o oblikah dela partijskih organizacij na vasi ter Sergej Kraghger, ki je govoril o povezanosti ekonomske politike na vasi s celotno graditvijo socializma.

Koroški festival-manifestacija
enotnosti koroških Slovencev

NOVI OBJEKTI V
ZELEZARNI GUSTANJ

10. oktobra pred tridesetimi leti so bili z nesrečnim plebiscitom odtrgani koroški Slovenci od svojega matičnega naroda. Dolgoletna reakcionarna in nacistična oblast ni mogla zatreti v koroškem ljudstvu težnje, da bi se vrnilo v svojo priradno skupnost. Z lastno borbo je v narodnoosvobodilni vojni izpričalo svojo voljo, da hoče krivice, ki so mu jih v preteklosti napravili, samo popraviti.

Toda tudi po drugi svetovni vojni je ostal velik del koroških Slovencev izven svobodne domovine, kajti izdajstvo Sovjetske zveze je omogočilo pariški diktat, ki ga pa naše koroško ljudstvo ne more in ne sme priznati.

Ob tridesetletnici koroškega plebiscita pripravljajo avstrijski krogovi velike proslave. Napovedujejo, da bodo govorili najodgovornejši avstrijski funkcionarji. V Pokrajinskem svetu je bil tudi sprožen predlog, da postane 10. oktober na-

cionalni, plačan praznik. To se pravi, da bo oficijalno od državnega vodstva priznan. To proslavljanje plebiscita pomeni ponovno netiti sovinstem med avstrijskimi množicami, posebno sramotiti koroške Slovence in pred svetom dokazovati, da Slovencev na Koroškem ni, da Slovenci nimajo do te zemlje nobenih pravic.

Medtem ko poskušajo razne stranke in posamezniki na Koroškem zatirati in preganjati Slovence kakor v najtemnejših dneh fašizma, pa se osebnojeni koroški Slovenci nenehno gospodarsko in kulturno dvigajo. Velike elektrarne na Dravi, razvoj Mežiške doline, novi objekti železarn v Gustanju, šole, tovarne itd. so dokaz skrbi, ki jo Slovenija in Jugoslavija posveča svobodnemu delu Koroške. Veliki kulturni festival v Gustanju, ki je že peti po osvoboditvi, je priložnost za kulturnega udeleževanja koroških Slovencev.

V Gustanju se je zbirala veličanska množica ljudi. Prišlo so kulturno-umetniške skupine iz Maribora, Murske Sobote, Kranja in bližnjih krajev. Posebno prisrčno so bili pozdravljeni bratje iz nesvobodnega dela Koroške.

Festivala so se udeležili tudi podpredsednik vlade dr. Marjan Brečelj, zastopniki OF, Ljudske pravnote Slovenije in drugih organizacij. Zborovalce je pozdravil dr. Marjan Brečelj, ki je govoril o pomenu koroških kulturnih tednov in dejal med drugim, da je vsak koroški festival hkrati ponovna manifestacija velike domovinske ljubezni, ki jo gojijo množice do nove slovenske in jugoslovanske domovine. Je dokaz tistega patriotizma, ki je na eni strani pomoč delovnemu ljudstvu pri izvrševanju domačih nalog, na drugi strani pa kačipot in opora vajakom ostran meje v borbi za njihove nacionalne pravice.

Tesna povezava
z našim zaledjem

Nadaljevanje s 5. strani

več se bomo tudi znanili z uspehi, ki so bili že doseženi na tem področju. Kako se razvijajo istrske zadrug, kaj smo že napravili za boljše obdelovanje zemlje, kje smo z mehanizacijo kmetijskega dela: na vse to nam bodo odgovorili grafikoni, fotografije in modeli. Se bolj pa bomo spoznali pomen in perspektivo našega kmetijstva, ko bomo stopili skozi manjšo dvorano, kjer bo razstava folklorne in ljudske kulture, v osrednji veliki paviljon.

RAZVOJNA SMER VSEGA GOSPODARSTVA V POGOJIH LJUDSKE OBLASTI

Samo v tesni povezavi z naravnim zaledjem so dosežani uspehi in bodoči razvoj istrskega gospodarstva. Vse do sedaj prirejene razstave so pokazale, kako se je istrsko gospodarstvo krepilo in izpopolnjevalo, odkar

se je okrožje naslonilo na FLRJ. Ze prva gospodarska razstava leta 1948 je pokazala, kaj je dosegla ljudska oblast ob podpori Jugoslavije že prvo leto, ko je bilo treba obnoviti domače gospodarstvo v pogojih gospodarskega bojkota, ki so ga izvajale oblasti angloameriške cone. Ze prvi uspehi so razočarali tujo in domačo reakcijo, ki je upala, da bo z diskriminacijskimi merami zadušila mlado ljudsko oblast istrskega okrožja. Prvo leto je bila doba notranje stabilizacije, ko je bilo treba popolnoma na novo urediti trgovino, rešiti vprašanje dobave surovin domači industriji, zagotoviti prebivalstvu zadostno količino potrebščin in povezati podeželje z mestom v enotni težnji za napredkom. Ze na razstavi, ki je bila lani, smo videli, kaj smo dosegli pri nadaljnjem delu utrjevanja našega gospodarstva. Zadržništvo je zajelo življenje vseh vasi, nastale so kmetijske obdelovalne zadrug, vasi so začele graditi zadrugne domove, nastali so načrti regulacije zamočvirjenih dolin, dobili smo nove ceste, v mestih so zrastle številne stavbe gospodarskega in kul-

turnega značaja. Lahko rečemo, da so uspehi prvih dveh let omogočili ljudski oblasti prehod na načrtno gospodarstvo, v katerem se vse proizvajalne sile razvijajo enotno in enakomerno.

To pa je bilo mogoče samo zato, ker se je Istrsko okrožje krepko naslonilo na socialistično državo, ki po svoji notranji strukturi in po značaju svojega gospodarstva omogoča tudi Istrskemu okrožju nemoten razvoj, ki ne pozna kriz in depresij kakor v kapitalističnih deželah.

Jugoslavija ni za Istrsko okrožje navaden trgovinski partner, kjer je mogoče prodajati prideleke domačega kmetijstva in kupovati druge proizvode. Ta država ni pomembna za jugoslovansko cono samo zato, ker predstavlja naravno zaledje, brez katerega se dežela ne more naravno razvijati.

To nam bo pokazala razstava v velikem paviljonu, ki ga lahko imenujemo: paviljon gospodarske perspektive. Na velikem reliefu, ki meri v dolžino najmanj 10 metrov, bomo videli Istrsko okrožje z njegovimi plodnimi dolinami, vinskimi gorica-

mi, žitnimi polji Bujsčine, nočvirnimi dolinami ob ustjih rek, ki jih je začela spreminjati človeška roka v rodovitne zelenjavne vrtove, slikovitimi mesti, belimi solinami, širokim morjem. Na tem reliefu bo pokazano, kaj smo napravili že do sedaj za preobrazbo naših vasi in mest in kakšno so bodoče perspektive.

Ko si bomo temeljito ogledali osrednji paviljon, nas bo čakala še razstava istrske industrije, ki bo pokazala delovni proces pri izdelovanju ribjih zelenjavnih konzerv ter metode za povečanje storilnosti dela.

Vzporedno z razstavo gospodarske dejavnosti bomo imeli v Kopru ves teden tudi bogat kulturni spored. Goslovila bodo gledališča in pevski zbori iz Jugoslavije in Trsta. Iz Trsta pridejo Slovensko narodno gledališče s »Primorskimi zdrahami. Komorni pevski zbor in tržaški orkester. Reka bo poslala dramo, ki bo uprizorila Machiavellijevo »Mandragolo« in Helmanovo »Male lisice«. Ljubljana pa nam pošlje svoj »Veseli teaters«, ki ga vodi tržačanec že znani Božo Podkrašek.

ČRNA GORA SE RAZVIJA
V NAPREDNO REPUBLIKO

8. oktobra bo ljudstvo Črne gore izbralo svoje najboljše ljudi v Ljudsko skupščino, ki bo naslednja štiri leta upravljala republiko.

Prva Ljudska skupščina LR Črne gore je sprejela ustavo Črne gore, mnogo važnih zakonov in gospodarskih ukrepov, med katerimi je bil najvažnejši o petletnem planu, s katerim je Črna gora pokazala svojo voljo, da se pod vodstvom KPJ razvije v napredno socialistično republiko.

Prva štiri leta planskega gospodarstva so prinesla Črnogorcem velike uspehe. Ze v lanskem letu je kmetijska proizvodnja narasla za 21 odst. v primeri s letom 1947. Ustanovljeno je bilo 450 kmečkih delovnih zadrug, ki obsegajo 50 odst. vseh kmetijskih posestev. Med najvažnejša dela v republiku štejejo melioracije. Samo v letošnjem letu so pridobili na področju Črne gore 1.700 ha plodne zemlje, ki je dala že tudi prve prideleke. Z gradnjo nasipa na reki Bojani bodo na

prostranem Ulcinskem polju gojili vse vrste industrijskih in tropskih rastlin. Po melioracijskem načrtu bo dobila Črna gora skupno 50.000 ha plodne zemlje, kar je enako površini sedaj obdelane zemlje.

Črna gora ni imela pred vojno niti ene elektrarne, tudi ni bilo govora o lokalni industriji in rudarstvu, čeprav ima Črna gora v zemlji velika bogastva.

V letih svobode pa so zgradili poleg manjših hidro in termocentral velike kalorične centrale v Koturu in Plevju. Letos je začela obratovati velika hidrocentrala na Mušoviča Reki, grade pa še dve hidrocentrali na reki Zeti.

Na Ulcinskem polju je postavljen prvi vrtni stolp za erpanje nafte pripravljajo pa tudi rudnike za eksploatacijo bogatih ležišč.

V štirih letih so zgradili tudi mnogo cest in železniške proge in to trikrat več kakor o 23 letih prejšnje Jugoslavije.

PRETEKLOST IN SEDANJOST MAKEDONCEV

Narod, ki vstaja...

ROMINFORMIARDE

Krasno uspelo 12 dnevno potovanje prosvetnih delavcev iz Trsta po Jugoslaviji bo stalo udeležencem nedvomno v najlepšem spominu. Mnogo je bilo lepih doživetij, mnogo dragocenih spoznanj! Od Ljubljane do Zagreba, Beograda, Skopja, Ohrida in Sarajeva — Povsod ista slika delavnosti in vztrajne podjetnosti delovnega ljudstva za uresničenje veličastnega petletnega plana, za dvig gnotne in kulturne ravni ljudskih množic za izgradnjo socialistične domovine.

Edinstveno doživetje po prekrasni udobni zračni vožnji iz Beograda v Skopje je bil za nas obisk najjužnejše ljudske republike Makedonije. V tej svojevrstni, gospodarsko zaostali in redko naseljeni republiki so še povsod vidni sledovi težke preteklosti. Starinska mesta z značilnimi ostanki turškega gospodstva — s čaršijami, mošejami in mirareti — redka revna naselja po podeželju — zamočvirjene ravline z legli malarije, terorizirano, neuko in siromašno prebivalstvo v sicer slikovitih nošah — dežela brez cest, železnice in industrije — brez univerze in svobode — to je bila do nedavnosti še Makedonija. Danes je zaživela drugačnega življenja! Iz narodnoosvobodilne borbe je izšla zmagovita LR Makedonija, ki pomeni uresničenje stoletnih idealov svobodoljubnega makedonskega naroda — sprostitve njegove gospodarske in duhovne sile in oblikovanja lastne državnosti v okviru FLRJ.

Kakor za slovenski narod, ki je imel sorodno usodo, veljajo tudi za makedonski narod prerokbe besede velikega pisatelja Ivana Cankarja: «Iz ponižanja, iz blapčevstva, iz sramote in bede se bo vzdignil narod v novo svetlo življenje, očiščen in pomlajen, vreden član v družini narodov, očiščenih in pomlajenih».

Njim kakor nam se osporava združitev vsega naroda pod eno državno streho — 270.000 je Makedoncev v Grčiji, 240.000 jih je v Bolgariji, mnogo tisoč pa izseljenih po svetu.

Po legi je Makedonija, ki leži na dohodu do Egejskega morja naravno zaledje Solunskega zaliva z izhodom na Solun, kakor je Slovenija neposredno zaledje Tržaškega zaliva z izhodiščem na Trst — žal, da so politične meje obema narodoma in republikama zaprla okno v svet.

Slovenski in makedonski narod sta v neprestani uporni borbi za svoj obstoj ohranila svojo narodno individualnost, kulturo in jezik. Oba sta naseljena na geopolitično izredno izpostavljenem ozemlju med ljudstvi z različno družbeno sestavo in kulturo. Slovenci v osrčju Evrope, kjer se stikajo Slovani, Germani in Romani — Makedonci na predelih Balkana, kjer so bili izpostavljeni trenju evropskih in azijskih narodov.

Makedonija je bila pred pol tisočletja prva, ki je padla pod turško nadoblast in med zadnjimi deželami, ki so se izmotale izpod turškega jarma ter ostala do 1912 v turški oblasti, ki je s svojim zastarelim fevdalnim redom zavirala vsak gospodarski, politični in kulturni napredek. Zato se re smemo čuiliti kulturnemu mrtvili in gospodarski zaostalosti ljudstva. Se danes opažamo posledice te žalostne dediščine v gospodarskih zaostalostih, v noši, običajih ter zunanjih potezah naselij in domov. Povsod srečujemo muslimanske žene pokrite s feredžo, ki je znamenje suženjske podrejenosti in kulturne zaostalosti muslimanskih žena. Stoletno sistematično zaslužjevanje, gospodarska in politična brezpravnost Makedoncev je usodno znižala kulturno raven predvsem kmečkega prebivalstva. Turške oblasti so prav tako močno zavirale prosvetni razvoj Makedoncev. Makedonski javni delavci — iz večine učitelji — so bili izpostavljeni stalnemu preganjanju Porte — najhujše po krivici grškega klera, ki ga je ščitila turška oblast. Oblast je hujskala narodnost proti narodnosti in se ravnala po praksi: Zaščiti manjšico, ki jo lahko izkoristiš proti večini! Po berlinski pogodbi 1. 1878 se je Bolgarija osvobodila. Makedoni-

ja pa je ostala pod krvavim sultanovim vladanjem. Vendar se makedonsko ljudstvo ni moglo sprijazniti z neznosnim stanjem. L. 1893 si je ustvarilo svojo močno revolucionarno organizacijo, ki je postala država v državi in ogrožala temelje atamanskega carstva t.j. slo. vito Notranja makedonska revolucionarna organizacija (UMRO) pod vodstvom narodnega heroja, legendarnega Goce Delčeva, ki je bil z drugimi pobudniki duša in ideolog organizacije — propagator ideje balkanske federacije.

UMRO pretežno kmečka organizacija po sestavi, je opravila zaupanje ljudskih množic, zajela je vsa področja javnega življenja in združila pretežno večino makedonskega prebivalstva. V svoji borbi za osvoboditev naroda se je brezkompromisno postavila proti imperialistični politiki balkanskih držav in vodila nenehno borbo proti osvajačnim težnjam velikosrbske, velikogrške in velikobolgarske buržoazije, ki so videle v Makedoniji dobrodošel predmet svoje osvajaalne politike. Posebno se je razkrinkal bolgarski kraljevi dvor ob lindenski vstaji 20.7.1903.

Proglasitev kratkotrajne Kruševske ljudske republike je bila najvišja manifestacija odločnosti in poštvalnosti makedonskega ljudstva. Burno 1. 1908 je razcepilo makedonsko narodno osvobodilno gibanje v levo krilo pod vodstvom Jana Sardanskega, prvobornika za neodvisno Makedonijo in v desno krilo filobolgarskih oportunistov. Balkanske vojne so prinesle usodno razkosanje Makedonije med tri pretendente: Srbijo, Grčijo in Bolgarijo. To razkosanje je potrdila mirovna pogodba v Versaillesu

1919. I. in pahuila nesrečno makedonsko ljudstvo v kajuhšo bedo in suženstvo vladajočih klik Beograda, Sofije in Aten, ki so tekmovali med seboj v raznarodovanju in teroriziranju bednega ljudstva. Prepovedan je bil makedonski jezik in v kali zadušeni vsak poskus narodnega izživljanja. Edina zaščitnica makedonskega naroda, komunistična partija Jugoslavije ga je pozvala na boj proti velesrbski diktaturi, proti nemškemu in bolgarskemu fašizmu v zmagovito narodnoosvobodilno vojno.

Ogromni so naporji ljudstva, da se reši suženjske preteklosti. Znano je dejstvo, da so vladajoče klike polagale večjo pažnjo na gradnjo žandarmerijskih starij in vojašnic kot na gradnjo šol in prosvetnih ustanov. Zalostna bilanca take prosvetne politike — uradne statistike iz 1. 1936 — izkazuje, da je bilo 67 odst. vsega prebivalstva nepismenega.

Podatki iz gospodarskega življenja nudijo še temnejšo sliko. V zadnjih desetletjih niso zgradili nobenega industrijskega objekta niti niso projektirali ene same železniške proge ali ceste. Poljske pridelke, industrijske rastline in drugo so odkupovali od kmečkega prebivalstva po smešno nizkih cenah in prodajali dalje z masnim dobičkom.

Takoj po osvobojenju je ljudska oblast odprla vse vrste šol v makedonskem jeziku. Po najoddaljenejših vaseh so organizirali prosvetno delo, odprli na tisoče analfabetičnih in drugih tečajev; Zgradili so stotine novih šolskih poslopij, dijaških domov in drugih prosvetnih ustanov. Do konca 1. 1951 ne bo v Makedoniji več nepismenih med

ljudmi do 50 leta. Ljudska oblast je odprla srednje in strokovne šole povsod, kjer so potrebne. Zgradila je vseučilišče v Skopju, ki ga obiskuje preko 2500 makedonskih študentov. Vzorno je rešila ljudska oblast manjšinsko vprašanje. Narodne manjšine — Turki, Stipertari in drugi so dobili moderne osnovne in srednje šole in pot do izobrazbe je odprta vsem brez razlike.

Danes deluje v Makedoniji okoli 1451 osnovnih šol, od teh jih je 82 v turškem a 193 v albanskem jeziku. Poleg tega je 89 sedemletk z 9.000 učenci, 21 gimnazij z 18.733 dijaki in 500 profesorji, 39 strokovnih šol, 4 kmetijske šole, 6 medicinskih, 3 učiteljske, 3 srednje umetniške, 5 glasbenih šol itd. Veliki so tudi uspehi ljudske prosvete. Deluje nad 103 ljudskih vseučilišč, 33 pevskih zborov, 30 orkestrrov, nad 300 dramskih družin, 303 diletantске skupine. Veliko vlogo v izobraževanju ljudstva opravljajo knjižnice in čitalnice.

Makedonsko narodno gledališče daje predstave v lepi makedonski deli domačih in tujih avtorjev. Stevilo kinoprojektorjev se je v primeri z 1. 1939 potrojilo. Naglo napreduje izdajanje časopisov, poleg dnevnika «Nova Makedonija» izhaja okoli 33 tednikov in mesečnikov.

Glavno mesto Skopje ima svojo radiooddajno postajo in dalje dnevno 10 ur programa v makedonskem jeziku.

Veliko bi se lahko pripovedovalo o Makedoniji, o zemlji, ljudeh, o njihovem prizadevanju za izpolnitev petletke, ki bo pripomogla h kulturnemu in gospodarskemu razvoju vsega makedonskega ljudstva.

Ludvik Tavčar

Z ZAGREBSKEGA VELESEJMA

GOSTJE NA OTVORITVI ZAGREBSKEGA VELESEJMA — STOLP ZA CRPANJE NAFTI — PROIZVOD TVORNICE «DJURO DJAKOVIC»

V soboto 23. septembra je bil svečano odprt zagrebski velesejem. Otvoritvi so prisostvovali član Politbiroja CK KPJ Moša Pišade, ministri zvezne vlade, ministri LR Hrvatske, predstavniki vojske, sindikatov, ministri vlad drugih jugoslovanskih republik, predstavniki večjih mest FLRJ in zastopniki diplomatskih predstavnikov drugih držav v FLRJ.

Velesejem je odprl predsednik Mestnega ljudskega odbora mesta Zagreba Miro Spiljak, v imenu zvezne vlade pa je govoril član inž. Nikola Petrovič, ki je med drugim dejal:

Pomen zagrebskega velesejma stalno raste in njegova popularnost se širi izven meja Jugoslavije. Lahko trdimo, da je v kratkem času dosegel ugled pomembne gospodarske manifestacije. Letošnji velesejem, ki je četrti, dokazuje hitro tempo gospodarskega razvoja Jugoslavije, predvsem industrije v prvih štirih letih Tito-ve petletke. Obenem je zagrebski velesejem izraz vsestranskega po- glabljanja trgovinskih zvez nove Jugoslavije s tistimi deželami, ki žele z njo sodelovati na principih enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja sprejetih obvez in pri tem spoštovati njeno politično in ekonomsko neodvisnost.

Če so Sovjetska zveza in ostale kominformistične države mislile, da bodo s svojo ekonomsko blokado zavirale gospodarski razvoj nove Jugoslavije, da jo bodo privredle v položaj, ki bi jo primoral, da svojo neodvisnost žrtvuje eni ali drugi skupini sil, tedaj velesejem to še enkrat zanika. Jugoslavija je svoje ekonomske vezi z inozemstvom še razširila in to v korist svojega gospodarstva, toda v korist tudi tistih držav, ki z njo sodelujejo. To politiko bo FLRJ zasledovala še naprej in razvijala gospodarske odnose z inozemstvom.

Lansko leto je razstavljalo iz inozemstva 234 razstavljalcev, letos se je število dvignilo na 276. Stevilo razstavljenih proizvodov pa je naraslo od 357 na 817. Te številke dokazujejo, da stalno raste zanimanje inozemskih tveč za jugoslovansko tržišče.

Število domačih razstavljalcev je na letošnjem velesejmu nižje kot lansko leto. Zato pa razstavljajo najvažnejša podjetja, ki so pomembna predvsem za izvoz, večje število svojih proizvodov.

Jugoslovansko gospodarstvo razstavlja letos preko 300 proizvodov, ki jih lani nismo mogli videti na zagrebskem velesejmu. Tako bodo obiskovalci lahko spo-

znali najnovejše proizvode jugoslovanske industrije.

Vsi ti uspehi, ki so važni tako s stališča notranjega tržišča kakor tudi za izvoz, so rezultat pravilne gospodarske politike jugoslovanske vlade, uspešne realizacije gospodarskih planov, rezultatov poštvalnega prizadevanja delavskega razreda. Zagrebski velesejem je manifestacija uspehov jugoslovanskih delovnih ljudi.

Po slovesni otvoritvi velesejma so si gostje ogledali najprej jugoslovanske paviljone ter nato še razstave inozemskih podjetij. Z več tisoč dan pa so velike množice obiskale velesejem, vsakdo si hoče čim prej ogledati veliko razstavo prizadevnosti in uspehov vseh jugoslovanskih narodov.

Med prvimi večjimi skupinami, ki so prišle na velesejem izven meja Jugoslavije, so bili gostje iz Trsta. Čej vlak je odpeljal Tržičane v Zagreb. Velesejem jih je nardušil. Stroji iz tovarne «Rade Končara», «Prvomajske», «Djuro Djakovič», «Litostroj», «Iskren» itd. so prilele velike zmogljivosti novih jugoslovanskih tovarn, so prilele resnega dela in prizadevanja vseh jugoslovanskih narodov. Polni nepozabnih vtisov so se Tržičani vrnili v domače mesto.

Pred romunsko skupščino so letos septembra obravnavali zakon o volitvi članov ljudskih svetov. Cilj tega predloga je, kakor pravi komentar, da zagotovi svobodo volitev v mestne upravne organe vsemu delovnemu ljudstvu brez razlike v spolu, rasi, veri, narodnosti.

To je že drugič v dveh letih, da se v romunski skupščini razpravlja o svobodni volitvi. Zakon iz leta 1949 ni prinesel ničesar novega. Ljudski sveti so bili le formalno izvoljeni, v resnici jih je postavljala vlada, a kontrolirali so jih od države postavljeni uradniki. Zato tudi niso redki primeri, da so na odgovornih mestih ljudje, ki nimajo nikakršne zveze z ljudstvom.

Skupščina je sprejela zakon o izvolitvi organov ljudske oblasti. Toda, ali romunsko ljudstvo lahko upa, da bo dobilo z novimi volitvami res ljudsko oblast? Če hoče priti na volitvah do izraza prava ljudska volja, tedaj se mora razviti v predvolilnih pripravah iniciativa množice v reševanju vseh osnovnih vprašanj državnega in družbenega življenja, svoboda diskusije pri izbiri kandidatov, demokratičnost v kandidiranju ljudi za ljudske predstavnike itd. To so osnovni pogoji. Dosedanja praksa romunskega vodstva pa kaže, da so ti pogoji tuji vsi ti principi in da mu je mnogo bližje ustvarjanje državnega aparata, ki je pripravljen ubogati na vsak ukaz ljudi, ki jih postavlja varnostna služba. Izvolitev pravih ljudskih odborov, ki bi izvrševali ljudsko voljo, bi bila v osnovi nasprotna položaja, ki ga ima romunska partija in država do Sovjetske zveze.

Prava ljudska oblast je nerazdružno povezana z državno in narodno samostojnostjo, z revolucionarno politiko komunistične partije in vodstva in tega v Romuniji ni. Zato predstavlja novi zakon o volitvah v ljudske odbore le prevaro.

Patriarh Gavrilu — zriev «Tito-ve klike» za kominformiste

Informbirojevski tisk si prisvaja imena pokojnih jugoslovancev, češ da so postali žrtve «Tito-ve klike», ker so bili zvesti sovjetsko-jugoslovanskemu prijateljstvu. Ne le izdajalci, ki jim je sodilo jugoslovansko ljudstvo kot n. pr. Jovanoviča, prisvajajo si celo heroje Iva-Lola Ribarja, Petra Drapsina itd. Med zadnje žrtve «tito-fašizma» je prišlela moskovka «Literarna Gazeta» tu, di pokojnega patriarha Gavrilu. Glasilo KP Francije «Humanité» pa je šlo še dalje in se že v samem naslovu sprašuje: «Ali je Tito ubil patriarha Gavrilu?» in trdi dalje, «da je bil odločen pristaš sovjetsko-jugoslovanskega prijateljstva in do slednji nasprotnik titoistične politike». Rimski kominformistični list «Paese sera» pa že piše: «Tito-ve ubili srbskega patriarha».

Tako je patriarh Gavrilu postal kominformist in celo žrtve «Tito-ve klike», ker čje Tito potreboval na tem najvišjem mestu srbske pravoslavne cerkve usvojenja slugo, ki je bil izbran v prisotnosti ministrov in celo ameriškega odpravnika poslov in angleškega poslanika. Zaradi tega seveda ne more biti po informbirojevski praksi novi patriarh Vencitije nič drugega kot angloameriški imperialistični agent.

Cislike v Enotni socialistični partiji Vzhodne Nemčije

V sovjetski coni Nemčije so na dnevnem redu aretacije funkcionarjev Enotne socialistične partije Nemčije, vodstvo partije pa je ponovno razglasilo, da je treba vse «nezaželene elemente», predvsem «titoiste» odstraniti iz partije. Walter Ulbricht trdi, da so to večinoma bivši vojni ujetniki, ki so se vrnili iz Jugoslavije. Imena odstranjenih pa kažejo, da niso le bivši vojni ujetniki, temveč mnogi ugledni državni in partijski funkcionarji, ki nasprotujejo protinemški politiki Enotne socialistične partije, politiki popolne podreditve Vzhodne Nemčije ZSSR. In ker se ne strinjajo s popolno podreditvijo sovjetski politiki hegemonizma, ne le z nemškega stališča, temveč s stališča celotnega delavskega gibanja, jih odstranijo iz javnega življenja in jim tako onemogočijo nadaljnje delovanje.

MODA

ČE SE REDIŠ...

ZA SONCNE JESENSKE POPOLDNEVE V PROSTI NARAVI JE TAKA BLUZA PRAV PRIMERNA. SPLETES JO IZ 125 G BELE IN 125 G SVETLOMODRE VOLNE. ROKAVI SO UKROJENI KIMONO. ZA 2-3 LETNO HČERKICO SPLETI OBLEKO IZ ROZA VOLNE, KI JE POTREBUJES 200 G; Z BELO VOLNO PA NASIJ PO VSEJ OBLEKI POLNE KVADRATKE

Ko v zaupnem posvetu z zrcalom ugotoviš, da si postala preokrogla, tedaj v mislih resno skleneš: moram nekaj ukreniti, sicer bom predebelala. Vendar se to ne dogaja samo tebi, tudi možu se v neki doleteni dobi prične nabirati mast na tilniku, trebuš se mu sodastno obli in obleka mu kar naenkrat postaja premajhna. Oba bi hotela izvedeti odgovor na vprašanje, kako odpraviti neljubo odvečno mast. Na to imamo samo en edini odgovor; zaželeni uspeh dosežemo le z zmanjšanjem dnevnih obrokov hrane, torej z dieto.

Statistično je dokazano, da je umrljivost ljudi, ki tehtajo deset kilogramov nad normalo v drugi polovici življenja za 25 odst. višja od tistih, ki tehtajo normalno. Korulentni ljudje prej obolijo na zvišanem krvnem tlaku in sladkorni boleznici ter na boleznih srca in ožilja kot pa ostali. Po statističnih podatkih je razvidno, da ljudje, ki pred tridesetim letom tehtajo nekaj več kot normalno, imajo med tridesetim in štiridesetim letom normalno težo in tehtajo po štiridesetem letu nekaj pod normalo, lahko pričakujejo najvišjo starost.

Kako pa lahko reguliramo svojo težo? Nekateri poskušajo na ta način, da izpuščajo najneznatnejši dnevni obrok, to je zajtrk, ostajajo do kosila tešči, uverjeni, da so s tem storili že vse, kar je potrebno za shujšanje. Nikakor pa ne pomislijo, da je opoldne njih tek večji in da telo po šestnajsturnem postu hrano bolje izrablja, kot če bi bili malenkostno zajtrkovali in si ublažili lakoto. Če hočemo res

shujšati, tedaj se moramo držati jedilnika, ob katerem ne bomo nikdar lačni, kljub temu da ne nudimo telesu hrane, ki bi se spreminjala v mast. Dostikrat se ljudje prav nič ne zavedajo, od česa se debele in tožijo, da jedo, komaj toliko kot pišče in vendar se redijo. Ne vem, če jim lahko verjamemo, kajti dvomim, da jih včasih ne zapelje kava s smetano in potico ali pa lepo dehteča klobasa in gosto zakuhanu juha, kar vse pospešuje debeljenje, posebno če človek teles-

nih ali sicer zavarstvenih razlogov shujšati ali debeljenje preprečiti, tedaj ne smemo samo od časa do časa skrbeti za svojo hrano, temveč moramo svoj jedilnik popravljeno spreminjati. Pri vsaki kuri za hujšanje skušamo doseči, da telo zopet porabi odvečno mast. Organizem se sicer temu upira in izvede to le takrat, če mu dovajamo premalo maščob in drugih hranil. Dovajanje hrane mora biti nekaj časa tako majhno, da je telo prisiljeno uporabljati tisto telesno maščobo, ki jo ima v zalogi. Treba bo torej, dokler ni porabljena odvečna mast, nekoliko stradati. Če užijemo dnevno 500 kalorij pre malo, bo kriilo telo primanjkljaj iz maščobne zaloge telesa in tako bomo dnevno porabili 60 do 70 gramov maščobe. Ker se pa z uporabo maščobe zniža tudi količina vode v telesu, bomo dnevno za 80 do 90 gramov lažji. Če kuro za hujšanje dosledno izvajamo, traja vedno 6 do 8 tednov, da shujšamo za 3 do 4 kilograme. Nikakor ne smemo pričakovati, da bodo že po prvem tednu kure izginit vse neljubne okrogline. Hujšanje, se pravi mobilizacija maščobnih zalog, pomeni precejšen napor za organizem, zaradi tega smemo hujšati le počasi. Tudi moramo pri hujšanju poznati mero in ne smemo shujšati preko tiste mere, ki zdravju škoduje. Prekomerno hujšanje povzroča lahko različne kozmetične nedostatke: koža postane ohlapna in nagubana. Ti nedostatki nastanejo le, če prehitro hujšamo pri počasnem hujšanju tega ne opazimo. Preden se odločimo za hujšanje, se moramo posvetovati z zdravnikom, ki edino lahko odloči, ali je takšna kura potrebna ali ne.

Zrno do zrna pogača...

Zato ne omalovažujte skromnega prispevka, ki ga lahko žrtvujete za revnega dijaka. Tudi vaš najskromnejši prispevek bo zrno k pogači, ki jo «Dijaška Matica» nudi revnim dijakom. Dodajte torej tudi vi svoje zrno

no mnogo ne dela. Razen nekaterih bolezni velja v glavnem pravilo, da je debelost le posledica preobilne hrane. Vsak višek neporabljene hrane, ki vodi do nabiranja maščobe. Če užijemo dnevno le 200 kalorij - kar odgovarja časi mleka ali 25 gramom masla - preveč, znaša to v četrtletju dva kilograma telesne maščobe. Če hočemo iz kozmetič-

JEGULJA

Jegulja je za čudo trdoživa riba. Na ribjem trgu jih prodajajo žive. V stirioglatih posodah, skozi katere odteka in priteka voda, se zvija in gomazi nešteto samih kač - te kače so ribe jegulje. Po okusu in žepu si izbereš večje ali manjše. Pokažete prodajalcu: «Tisto tam». Ujame jo in če je ni prav dobro stisnil in če je krepko ne drži, se mu izmuzne po mizi, o tleh, zvija se, valja in išči jo. Prodajalec so že izkušeni. Če ti je všeč ona, ki jo je zagrabil in ti jo pokazal, sek, in že ni glave več. Pa še ko se glava ne drži več telesa, se zvija in še se katera od vije s tehtnice na tla. Potem te pa prodajalec pobara, če naj ti jo pripravi. Kot bi mignil, zareže dvakrat vzdolž hrbta in izvleče iz ribe hrbtnico, nato pa jo še nekajkrat preseka počez in že imaš v svojem papirju nekaj kosov. Če bi nesel živo jeguljo domov, ne vem, če bi jo srečno prinesel, če bi pa le prišel z njo do doma, bi ti ugajala cirкус. Gospodinje vedo povedati, da so jim jegulje ušle, pa ne, da bi se odplazile le po tleh, kaj se, tudi po zidu na omaro so zlezele. Jegulja je res svojevrstna riba.

MLADE jegulje se rodijo v oceanih. Kadar začuti mati slast, da bi rodila, se odpravi na pot. Matere žive v rekah, jezerih. Ob burnih jesenskih nočeh se dvignejo in gredo. Toda ni jih to čustvo zgrabilo šele zadnji hip. Pripravljale so se nanj kot vsaka samica. Barva telesa temni. Prej nadvse požrešna riba neha jesti. Prevzame jih sila potovanja in materinstva. Plavajo nazvzdol po rekah do morja. Ob izlivu rek v morje j. čakajo samci. Tudi oni so si nadejali temno svatovsko obleko. V sedmopolujejo. V globino zaplavajo. Od nas jih vodi pot v Sredozemsko morje, skozi Gibraltar v ocean in od tam do Bermudskih otokov. Tam se zberejo jegulje od vsepopoldne, tam je ženitovanje, pir in veselje, s tem pa tudi konec njih življenja. Ostanejo pa milijarde potomcev - milijard, de ker. Iz tke nastajajo male ličinke prosojne ploščate; dolgo ni človeštvo vedelo, kdo in kaj in od kod so te prosojne ploščate živalce, ali so črvi ali kaj. Ta vokal se je razvozlat v novjšem času. Danes vemo, da je rojstvo jegulj v Sargaskem morju ob Bermudih, tam neke v oceanu, bliže Amerike. Male jeguljice, ki se niso podobne odraslim, se odpravijo vsaka na svojo

pot. Večja skupina se odpravi proti Gibraltarju in v Sredozemsko morje in tam se zopet razdele, ena skupina krene tudi v Jadrano in od tam nekatere tudi k nam.

Ne traja to potovanje en dan, ti leta je dolga doba od rojstva do materinske dobe. Ko pridejo v vode svojih staršev, so že podobne staršem, samo da so še prozorne. Samci ostanejo ob izlivu reke, samice pa plavajo naprej proti toku vode. Poseben gon jih silil dalje. Ni je ovire zanje, če je na poti jez, gre do na kopno in se po suhem zvijačo dalje do vode; če jih zadržuje slap, se vzpenjajo po njem ali pa ga oblezejo. Koliko jih pri tem pogine. Toda narava je dosegla svoje, svoj končni cilj so dosegla majmočnejša, najodpornjša, najpreudarnejša bitja, samo ta imajo možnost, da bodo rodila nov krepak zarod. Po enem letu dosežejo mlade jegulje končno obliko in postanejo podobne svojim prednikom. Treba je živeti in biti boj za obstanek, pred njimi je čez leta še dolga pot v Sargasko morje. Jedo, kar dobe, polže, rake, črve, rastline, ribe, male žabe, podgane. Podnevi žde zarile v blato, ponoči pa začne krvava rihla. Ali vam je sedaj razumljivo, da je jegulja tako trdoživa; Kje se bitje na svetu ki je sposobna kaj podobnega?

Nadaljevanje sledi
T. P.

Sodobna pralna naprava

Da odstranimo s perila maščobe ter razno nesnago, ga namočimo v milnico ter taremo ob pralno desko. Tako dosežemo, da prodre milnica med niti tkanine ter raztopi maščobe in odstrani razne delce, ki se v vodi ne tope. Obstojajo pa tudi številni stroji, ki nadomestijo roke perice. Take stroje smo videli na letošnjem tržaškem velesejmu. V teh pralnih strojih premetavajo in otepajo perilo številne lopate, ki jih poganja električni motor. S pralnim strojem operemo perilo mnogo hitreje, kakor pa z roko; istočasno pa prištedimo našo silo. Nikakor pa ne smemo pospešiti gibanja lopat pralnega stroja; udarci bi bili premočni ter bi tako uničili perilo.

Marsikomu pa je bilo kljub temu tako pranje prepočasno, zato so si tehniki domislili nov način pranja: in sicer z ultrazvoki. Kaj pa je to? Vsak dijak srednjih šol ve, da nastaja zvok takrat, kadar se neko telo (zvočilo) trese. Pri tem se stresa tudi zrak in mi slišimo zvok. Čim hitreje se stresa zvok v enoti časa, «al sekundi» tem višji ton nastaja. Kadar se pa neko telo izredno hitro trese, takrat naše uho ne sliši zvoka. V tem primeru govorimo o

ultrazvoku. Teh, izredno hitro poslušajočih se tresljev, so se tudi poslužili pri najnovejši, lahki bi rekli, znanstveni pralni napravi. Ultrazvočno pralno napravo, sta zgradila dva avstralska inženirja. Pralna naprava je valjaste oblike, ki se spodaj stožčasto zožuje. Prostor za perilo je visok 40 cm. V spodnjem zoženem delu je okrogla opna, 18 cm v premeru, pod njo pa je elektromagnet, ki povzroča izredno hitre tresljaje ultrazvoka. Pralni stroj priključimo na električno omrežje. Transformator, ki je vgrajen v pralni napravi, zniža napetost omrežja na 32 voltov. Zato tudi ni nevarnosti, da bi perico poškodovala električna struja.

Kako peremo s to napravo? V posodo damo perilo, ki ga zalijemo s toplo vodo, v kateri je raztopljena določena količina milnega prahu. Zatem pokrijemo s pokrovko in vključimo električni tok. Nastajajo ultrazvoki, ki močno stresajo vodo in perilo. Milnica prodre med vlakna, nastaja gosta pena, maščobe se emulgrirajo, prašni delci se odločijo ter v petih minutah je perilo popolnoma opran.

M. P.

Glavne smernice diete za hujšanje so na kratko naslednje: Jej le trikrat na dan, in sicer zjutraj, opoldne in zvečer. Za zajtrk uživaj sadje, in sicer največ eno jabolko ali dva paradižnika, k temu lahko popiješ skodelico kave ali čaja brez sladkorja. Opoldne je dovoljena skodelica nemastne čiste juhe, košček pustega mesa ali ribe ali dve jajci. Meso sme biti le kuhano ali pečeno in brez omake. Poleg tega lahko poješ še obrok zelenjave, ki pa mora biti pripravljena brez olja in masti. Kot dodatek kosilu je dovoljen košček kruha ali pa srednje velik krompir. Za večerjo si smeš privoščiti solato brez olja, garnirano z jajcem ali pa 30 gramov nemastnega sira in 2 paradižnika s koščkom kruha. Po večerji še lahko sneš jabolko ali oranžo. Vse vrste klobas so pri ku-ri za hujšanje prepovedane.

Dr. S. S.

Kar daš za „Dijaško Matico“, daš za bodočnost svojega naroda!

IZ KUHINJE raznih narodov

francosko nedeljsko kosilo

JUHA IZ ZELENE

Olupi in zreži na kocke 3 sveže glavice zelene in 4 krompirje ter jih vrzi v mrzlo vodo, nato osoli ter dodaj nastrganega muškataleca. Počasi kuhaj. Kuhano zeleno in krompir pretlači skozi sito (dodaj po potrebi nekoliko vode), pusti, da juha spet nekoliko prevre, dodaj nato žličko čajnega masla in postreži s praženimi krušnimi kockami.

ZAJEC V OMAKI

Zajčja stegna in hrbet dobro očisti, odstrani kožo in mast ter nato razreži meso na kose. Sprži v lončeni posodi na 5 dkg masla glavico česna, ostrgan korenček, olupljen krompir, olupljeno zeleno in koren peteršilja; dodaj nato meso in nekaj zrn celega popra ter osoli. Dolij malo vode, dobro pokrij in pusti, da se jest duši.

Medtem raztopi na kocke zrezano prekajeno slanino in v to vrelo mast vrzi nato dušeno meso, da zarumeni. Dušeno zelenjavo pretlači skozi sito in polji po mesu. Ponudi s praženimi krušnimi kolesčki in solato, ki jo pripravi takole:

Vmešaj v 1 dl goste smetane, 1/2 dl olja, nekoliko sladkega sira, 3 rumenjake, sol in nekaj popra. Olupi približno 1 kg kuhanega še vročega krompirja, ga hitro zreži in polji s pripravljeno omako, previdno premešaj in takoj ponudi.

SUPLE

Zmešaj v lončeni posodi 7 dkg čajnega masla in 2 polni žlici ostre moke. Daj na štedilnik in neprestano mešaj (moka ne sme zarumeneti), dolij potem med neprestanim mešanjem 1/4 l mleka. Ko se zgosti, odstavi in mešaj, dokler se ne ohladi. Dodaj nato šlice maraskina, 6 dkg sladkorja in 5 rumenjakov, končno vmešaj oprezno sneg 5 beljakov. Zlij testo v model in speci sufi v zelo vroči pečici.

Nasveti

Pečenice ne počijo, če jih najprej pomočimo v vrelo vodo, posušimo in šele nato dobro namazane z mastjo denemo v peč.

XXX

Paradižnikova omaka dobi dober okus, če ji dodamo malo sladkorja, sesekljane peteršilja ali zelene.

XXX

Svež kruh in toplo pecivo zelo lepo režemo, če noč sproti segrevamo.

XXX

Če čevlje kdaj preveč zamažemo, je najbolje, da jih najprej operemo z mlačno milnico, obrišemo s suho krpo ter nato namažemo s kremo in shtočimo, da se svetijo.

XXX

Hribovske čevlje, ki so otrdeli, osušimo z milnico; nato jih obri-

šemo in drgnemo s čunjjo, namočeno v petrolej. Šele ko se popolnoma posuše, jih namažemo z mastjo ali še bolje s glicerinom.

XXX

Podplati ne škripljejo, če staremo vanje lanenega olja in postopek čez 24 ur ponovimo.

XXX

Lakaste čevlje očistimo z vlažno gobo, posušimo, nato pa jih obložimo z razpolovljeno sočno čebulo. Čez nekaj minut jih zbrisemo z belo krpo, da se svetijo. Da ti ne popoka, jih dobro namaži s surovim maslom, pusti jih tako namazane teden dni ali še več, pred uporabo pa jih zgrgni z volneno krpo.

XXX

Gumijaste podplate moraš pranje tako negovati, predvsem če čevlje ne nosiš vsak dan. Po vsaki uporabi potresi na debelo podplate s smukcem.

Ravnanje z moštom za časa kipeanja

Ako hočemo pridelati zdravo in dobro pijačo, je treba brezpogojno upoštevati naslednje: stiskalno samo snažno in zdravo grozdje, oziroma vsaj zdravo, ločeno od ostalega (na pr. grozdje načeto po »plemeniti plesnobi«). Ne ustrašimo se truda, ki ga bomo imeli, ko bomo grozdje pred stiskanjem oprali in mu odstranili gnulobo, če bo potrebno.

Ne trgajmo poprej, dokler ni grozdje popolnoma dozorelo. V grozdju se prav zadnje dni, preden dozori, napravi največ sladkorja. Dalje pri mletju in stiskanju pazimo, da pride grozdje čim manj v dotik z železom. Od trenutka ko grozdje zmeljemo, pa dokler ne pride mošt v sod, naj mine kar najmanj časa. Zato je treba polniti stiskalnice takoj izpod mlina ter mošt odnašati v sod (ali pa napeljati po cevi) sproti izpod stiskalnice. Izjema velja samo pri črni, ki mora na tropu prevreči, preden jo stiskamo. Priporočljivo je, da obesimo pod iztočni žleb stiskalnice košarico s sitom, da se mošt preceja ter pride na ta način veliko manj staničja v sod.

Stremiti moramo tudi za tem, da napolnimo vsak sod v čim krajšem razdobju; vendar ne smemo napolniti sode z moštom do vrha, ostati mora namreč približno za peden visoko praznega prostora pod veho.

Ce je le mogoče, naj bo v vsakem sodu le mošt ene same vrste.

V moštu in v vinu delujejo razne glivice, bakterije in kvasila.

Glivice so enostanična bitja, ki se razmnožujejo s kaljenjem ali brstenjem. Zato jih imenujemo tudi glivice — kalivke ali brsteče glivice. Navadno imajo okroglo ali jajčasto obliko, sestoje pa v glavnem iz kožice, pravitvorila in staničnega zrkla.

Bakterije so enostanična bitja, ki se razmnožujejo s cepitvijo, zato jim pravimo tudi glivice-cepilivke. Po obliki poznamo paličaste bakterije ali bacile, okrogle ali koke, vijugaste ali spirile itd. Razmnožujejo se zelo hitro in nekatere povzročajo pri vinu težke bolezni. Glivice in bakterije imenujemo s skupnim imenom tudi mikroorganizme.

Fermenti ali kvasila (tudi enzimi) se imenujejo snovi, ki nimajo določene oblike; torej niso niti glivice niti bakterije, pa kažejo enake učinke. Poznajo na primer kvasilo enoksidazo, ki povzroča rjavenje vina, nadalje invertazo, ki spreminja pesni sladkor v invertni itd.

Najvažnejše za kletarstvo so kipele glivice ali pravilno glivice alkoholne-ge kipeanja, ki jim pravimo tudi drože ali kvasnice. Glivicam, ki povzročajo alkoholno kipeanje vinskega mošta pravimo navadno vinske kvasnice. Vinske kvasnice razkrajajo sladkor in ga spreminjajo v alkohol, ogljikovo kislino in druge produkte kipeanja. Ako sladkor popolnoma pokupi, se iz 100 gramov sladkorja v moštu razvije: 48,46 gr. alkohola, 46,67 gr. ogljikove kisline, 3,23 gr. glicerina, 0,61 jantarove kisline, 1,03 hemiceluloze, nekaj tolske, dišav itd.

S pravilnim kipeanjem dobimo iz mošta stanovitno vino harmoničnega okusa. Nepravilno kipeanje pa da manj vreden in nestanovitni produkt. Zato je kipeanje mošta zelo važno. Pravilno kipeanje povzročajo le dobre vrste kvasnic. Med njimi je najboljša čistilna kvasnica, ki je kakih šest tisočink mna dolga, ovalne oblike. Slabe vrste kvasnic dajo slab produkt kipeanja. Tako da na primer koničasta kvasnica vinu slab duh in okus in jo imamo za plevel med kvasnicami.

Kvasnice pridejo na grozdje z zemlje in v odtod v mošt ter povzročajo samohotno kipeanje. Z dobrimi kvasnicami pridejo v mošt od trte tudi slabe vrste kvasnic in drugih glivic. V mnogih letih slabe vrste kvasnic in slabe glivice celo prevladujejo. Zato se je vneljala gojitev dobrih pašem čistih drož s tem, da se je odbrala dobra kipealna gliva in se je primerno razmnožila.

Takim iz ene same pasme gliv obstoječim drožem pravimo čiste drože ali čiste vinske kvasnice.

Vinske kvasnice lahko v moštu rastejo in se razmnožijo le, če so dani pogoji za to. Ti pogoji so:

1. hranilne snovi,
 2. primerna toplota,
 3. pomanjkanje kipeanju ovirajočih snovi,
 4. zračenje v pričetku kipeanja.
- Hranilne snovi za drože so poleg sladkorja še beljakovine in pa rudniške snovi.
- Toplota najbolj vpliva na razvoj kvasnic in s tem tudi na kipeanje. Kipealne glivice prične rasti v moštu že pri 4,0 C, prenehajo pa rasti pri 40,0

C. Toplota nad 60,0 C jih uniči. Najbolje se razvijajo kipealne glivice pri toploti od 20 do 25,0 C. Ker se pa pri kipeanju razvija precejšnja toplota, ne sme biti v začetku kipealna toplota, previsoka. Pri velikih sodih se segreje mošt zaradi kipeanja lahko celo za 20,0 C in več, pri manjših (6 hl) za 10,0 C. Ako bi torej bila začetna kipealna toplota previsoka, bi alkoholno vrenje kmalu ponehalo in bi se pričele razvijati očetne, oziroma druge škodljive glivice, ki bi vino pokvarile.

Poleg tega smo opazili, da kvasnice pri nižji toploti razvijajo več alkohola kot pri višji toploti.

Da dosežemo pravilno kipealno toploto, ne trgamo v hladnih, jutranjih urah, temveč šele potem, ko se grozdje ogreje. Nasprotno moramo v gorkih krajih trgati samo v hladnih jutranjih ali večernih urah. Če sta mošt oziroma, drozga prehladna, ju je treba segreti.

V ta namen vzamemo nekaj mošta iz sode ali kadi, segrejemo na 40 do 60,0 C in primešamo ostalemu moštu, oziroma drozgi. To se ponavlja toliko časa, da nam pokaže termometer zaželeno toploto, to je 10 do 12,0 C za manj sladke mošte in 12 do 15,0 C za zelo sladke mošte. Čim bolje, to je čim hitreje in pravilneje se kipeanje izvrši, tem hitreje in boljše se tudi vino očišči. Zato moramo paziti, da se kipeanje ne ustavi, dokler ves sladkor ne pokupi. Posebno moramo paziti, da se med kipeanjem klet ne ohladi. Kipealno klet zračimo zaradi tega le podnevi, kadar je zunaj toplo; če je treba, pa tudi v njej zakurimo, da obdrži mošt pravilno kipealno toploto.

Kipeanje ovirajo sredstva, ki škodujejo kipealnim glivicam in ovirajo njih razvoj. Ta sredstva so žveplovi dvokisi, solicilova kislina, očetna kislina, alkohol itd.

Pri 17 do 18 volumnih % alkohola vrenje sploh preneha. Naravno vino torej ne more imeti nad 17 do 18 volumnih % alkohola. Tudi velika množina sladkorja ovira kipeanje. Zato v močno sladkih moštih (na primer iz sušenega grozdja) sladkor nikoli popolnoma ne pokupi in dobimo iz njih sladko vino.

Najbolj znana snov, ki ovira kipeanje mošta, je žveplov dvokis (SO₂). Preveč žveplani mošti dolgo ne pokupijo, zato je priporočljivo tako žveplanje le tedaj, ako hočemo ustaviti kipeanje zaradi prevoza mošta. Zmerno žveplanje mošta pred kipeanjem ne škoduje, kipeanje se vrši potem še čisteje, ker je znano, da so slabe glivice za žveplanje občutljivejše kot dobre kvasnice, vino pa je svetle barve in se rado čisti.

Zračenje v pričetku kipeanja je zelo koristno, ker se kipealne glivice hitreje razmnožijo in potem hitro delujejo. Med kipeanjem je potrebno zračiti le tedaj, ako bi se kipeanje prezgodaj stajalo.

Ker je kakovost in stanovitnost vina v veliki meri odvisna od tega, ali mošt dobro pokupi, se je treba med kipe-

njem ozirati na prej omenjene izkušnje.

Pri napravi belega vina iz zdravega grozdja napolnimo od stiskalnice tekoči mošt v sode, in sicer ne nad 9 desetink vsebine. Pri uporabi čistih kvasnic naj bo ta prazen prostor še večji.

Za kipeanje je bolje vzeti večje sode, ker je mošt v njih manj odvisen od zunanje toplote. Ker se mošt v njih zaradi kipeanja močno segreje, ne sme biti v začetku kipealna toplota višja od 12,0 C.

Preden napolnimo sod z moštom, mošt žveplamo. Vrenje žveplanega mošta, tudi sulfatno vrenje imenovano, se je izkazalo v mnogih slučajih zelo priporočljivo, zlasti tam, kjer je nevarno da nastane nečisto vrenje zaradi razvoja škodljivih glivic na grozdju. To je posebno v letih, kadar je jeseni slabo (deževno) vreme, grozdje se kvari (gnije) itd. V južnih krajih, kjer nastane zaradi visoke toplote lahko očetno vrenje, bo sploh žveplanje mošta posebno na mestu. Znano je, da prenoso,

dobre vinske kvasnice, štirikrat več žveplove sokislone kot pa slabe, oziroma škodljive glivice. Zato se z zmernim žveplanjem mošta zadrži razvoj slabih glivic in omogoči razvoj dobrih kvasnic.

S poizkusi se je dognalo, da prepreči 50 mgr žveplovega dvokisa v litru očetno vrenje, medtem ko prenesejo kipealne kvasnice tudi še enkrat toliko, posebno ako so v čvrstem razvoju. Ako zažgemo za vsak hl sode eno tenko tršico azbestnega žvepla (4 gr. žvepla), posrka mošt okoli 50 mgr žveplovega dvokisa. Iz tega sledi, da bo ta množina v vsakem slučaju zadostovala, v navadnih slučajih pa bo zadostila, ako vzamemo polovico te količine. Za žveplanje mošta lahko uporabljamo tudi sulfatne soli: to je natrijev ali pa kalijev metabisulfat.

Kadar je sod dovolj napolnjen, ga zapremo s kipealno veho. Kipealna voha omogoča, da ogljikov dvokis ali ogljikova kislina, ki se razvija pri kipeanju lahko uideja iz sode, ne da bi mogle vanj od zunaj prihajati škodljive glivice.

Železni predmeti med krmo

Zaradi premajhne pazljivosti, posebno če pred krmiljenjem dobro ne pregledamo sena, slame itd., pridejo v goveje želodce dostikrat trde in ostre stvari, kakor žebelji, kosi žice in podobni predmeti.

Taka obolenja so bolj pogosta pri goveji živini kakor pri konjih, to pa zato, ker konj ni tako požrešen, kakor goveja živina. Konju ostre stvari med krmo niso nevarne. Ako opazujemo konja, kako jemlje krmo v gobec, vidimo, da neprestano giblje z ustnicami in tako nekako tipa, deva krmo pod zob ter jo dobro prežveči in tako nikoli ne požre žebelja ali igle. Drugače žre goveja živina, kakor pa konj. Govedu gre krma skoro taka, kakršno dene v gobec v želodec, saj govedo potem še naknadno prežvekuje. Naglo požiranje in hitranje, ter neobčutljivost jezika sta pri govedu krivca, da zaidejo v želodec lahko trdi predmeti.

Ti predmeti sicer niso nevarni, dokler leže v vampu; nevarnost pa je v tem, da spričo gibanja in stiskanja govejih želodcev pri prežvekovanju predno steno in dospejo v druge, občutljive dele telesa ter jih smrtonosnovarno poškodujejo. Prav pogosto pride taka stvar iz prednjega želodca (kapice) do srčne mreže in jo rani, tako da se v njej prične gniti. Žival prej ali slej pogine. Včasih pa se taki železni predmeti zarijejo naravnost v vee in povzročijo, da žival neadoma pogine.

Tako obolenje je navadno spo-

četka težko spoznati, ker se žival obnaša tako, kakor da bi imela le pokvarjen želodec. Naš živinorejec da navadno obolenemu govedu čistila, misleč da je to navadna započenost in da bo govedo kmalu ozdravilo. Toda ostrega predmeta, ki je v želodcu, čistila ne spravijo iz njega. Narava si čisto sama pomaga na ta način, da stvari okoli ostrega predmeta poklopo pletiva. Ako ni bil zadet kak važen organ v telesu, kot so recimo pljuča srce, vranica, jetra itd., bo govedo še živelo, a bo pričelo vendarle hirati.

Kaj naj ukrene živinorejec, ko opazi, da mu je govedo požrla oster predmet? Kot pri kakih drugih obolenostih, je pri takem pojavu potrpljenje nad vse nujno. Ako niso prizadeti važni notranji deli telesa, kar lahko ugotovi le živinozdravnik, dajemo govedu lahka čistila. Vlivati v govedo močna zdravila, ki pospešujejo prežvekovanje, je napačno, kajti ta zdravila pospešujejo gibanje želodca. Pri tem pa riže ostri predmet dalje v smeri, ki si jo je izbral ter lahko zadene v pljuča, srce ali kaj drugega. Ko pridejo prvi znaki obolenosti ter živinorejec opazi, da mu živinec hira, je najbolje, da ga odda v zakol.

Kako preprečimo tako nesrečo? Ohvarujemo živino le, če redno pregledujemo krmo. Preden jo pokladimo odstranimo iz nje vse nevarne predmete. Čas, ki ga zamudimo pri pregledovanju krme, utegne biti tisočero poplačan!

Nekaj bolezni na seskih goveda

Mlečna žleza, katere proizvod je mleko, je podvržena različnim boleznim. Pomisliti moramo, da je mlečnost goveda po odstavitvi teleta nekaj nenaravnega. Naravno bi bilo, da bi mlečnost trajala samo toliko časa, dokler tele še potrebuje materino mleko, kot se to godi pri divjačini. Z neprestano molžo pa se mlečna žleza, to je vime goveda, stalno draži in proizvod teh dražljajev je mleko tja še do pozne brejosti. Nič ni čudnega, da so bolezni na vimeni pri tej nenaravnosti precej pogosta stvar. Oglejmo si torej nekatere bolezni na seskih goveda.

Vnetja na koži seskov so prav pogosta stvar. Nepredvidna molža in zamazano vime so največkrat vzrok takih obolenj. Drži vime snažno, odstavi tele, ako se to zgodi v času dojenja, molži previdno in rabi nekoliko borovega vazelina, pa bodo ta vnetja na seskih izginila.

Bradavice na seskih, ki jih pogostoma opazimo, so zelo nevarne in otežkočajo molžo. Dokazano je, da se le bradavice lahko prenesejo od goveda na govedo z molžo. Kaj naj naredimo s takim vimenom? Kravo s bradavicami pomolžemo najzadnje. Zdraviti začnemo te bradavice takrat, ko krave zaradi visoke brejosti več ne molžemo. Majhne bradavice namažemo z jodovo tinkturo ali pa z mazilom, sestavljenim iz polovice lesnega katrana in polovice spirita. Večje bradavice moramo odstraniti le živinozdravnik.

Pogosto najdemo tudi rane na seskih, ko se živinec obdrigne na ostrih predmetih. Male rane navadno ozdravijo hitro, posebno v času, ko živali zaradi visoke brejosti ne molžemo. Bolj nevarne so rane blizu izliva iz seskov, ker utegnejo grinte izožiti in zapreti odtok mleka. Za zdravljenje ran na seskih rabimo borov vazelin. Ako bi bili seski preveč boleči in bi bila molža nemogoča, bi mogel živinozdravnik pustiti, da primešamo mazilu nekoliko kokaina, zaradi česar, bi bil sesek bolj neobčutljiv in bi bila molža olajšana.

Zgodi se tudi, da se cel sesek vneme zaradi surove molže, udarca sosedne živali ali pa zaradi tega, ker žival nerodno leže na posemezen sesek in ga preveč pritiska. Sesek se lahko vneme tudi zaradi okuženja z glivicami. Opazujemo sledeča znamenja obolenosti: sesek je boleč, bolj rdeč in bolj topel. Mleka priteka prav malo ali pa sploh ušahne, vime zateče. Včasih občutimo kot svinečnik debelo stvar v sesku. Kaj se zgodi pozneje s takim seskom in tako oteklim vimenom? Znamenja nabrekliosti vimeni in seska izgineva po počasi, mleko se izgublja v disti četrti vimeni, kar ima za posledico, da se ta del vimeni prične sušiti. Ozdravi sicer samo po sebi, toda z izgubo mleka iz enega seska. Operacijo vimeni pa zaradi nevarnosti okuženja po gnilobnih glivicah, katerih je v hlevu na milijarde, raje opustimo.

POPRAVLJANJE POKVARIENE VINSKE POSODE

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Se bolje pa je plesniv sod najprej s klorom razkužiti in šele potem odpreti, postrgati, zakuhati in zažveplati. Priporočila se tudi žvepleno-kislino ali pa žvepleno kislino. Dobro postrgan sod najprej izplaknemo z mrzlo, 10%-no raztopino žveplenokislega amonija ali pa enako-močno raztopino žveplene kisline, oziroma zmesj obeh. To ima namen, da uniči v njem plesnobe glivice.

Ko sod s to močno raztopino znotraj dobro omočimo, raztopino izlijemo in sod z močnim (3 do 5%-nim) lugom zakuhamo ter z mrzlo vodo izperemo in zažveplamo.

Pri rabi žveplene kisline, oz. drugih močnih kislin je treba biti previden. Kisline smemo vlivati v vodo le počasi, v tankem curku. Obenem moramo vodo dobro mešati.

Cikasta postane posoda vsled očetnih bakterij ki se v njem razvijajo. Očetne bakterije razkrajajo alkohol v očetno kislino in vodo. Če soda po izpraznjenju kmalu ne pomijemo ali pa če pustimo celo tak ostanek vina notri, kar mnogi radi delajo, v mnenju, da bo zaradi tega ostala posoda bolj okusna (vinska), se kmalu začnejo, zlasti če je klet bolj topla, v teh ostankih pa tudi v lesnih luknjicah, razvijati omenjene bakterije in povzročijo, da se posoda skisa.

Ce hočemo to popraviti, moramo najprej uničiti očetne bakterije in potem odvzeti sodu (lesu) še kislino, kar napravimo, če sod dobro zakuhamo s kakim vrelin lugom.

Ce je posoda le malo cikasta, zadostuje 3 do 5%-na raztopina sode, če je pa močno cikasta, in če je še cel cik že globoko v les, je bolje vzeti 5% jedkega natrija.

Zakuhavamo tako, kakor pri novi in ročni posodi.

Ko smo sod nazadnje izprali z mrzlo vodo, ga pustimo 2 do 3 dni, da se posuši, in ga potem močno zažveplamo in zažveplamo. Čez kakih 10 do 12 dni ga zopet odpremo, dobro z mrzlo vodo pomijemo in ga lahko rabimo.

Posoda od zavrelice tudi na ta način popravimo; ravnamo z njo tako kot s cikasto posodo. Vendar je treba tukaj še večje previdnosti. Če je bila zavrelica dolga v sodu, tako da so se zajele glivice, ki jo povzročajo, globoko v les, bo najboljše, da les na površju ostrgamo, da pridemo do zdravega lesa, in sod šele potem večkrat zakuhamo z močnim lugom (5% jedkega natrija, to je 5 kg na 100 litrov vode), ki ga vzamemo kolikor mogoče vročega. Vedno je bolje, da vzamemo manj tega sredstva in večkrat zakuhavamo. Kdor ima pripravo zato, ta naj sod izpari, ker gre vodna

para globoko v les in tam vse škodljive glivice uniči.

Drugače pa sod zakuhamo najprej z lugom, potem s kolikor mogoče vročo vodo in ga končno z mrzlo vodo izperemo. Čim se posuši, ga močno zažveplamo, po 14 dneh pa zopet pomijemo.

Ce pa je posoda od zavrelice ali od cikaste vina močno pokvarjena, se sploh ne da več zanesljivo popraviti in je bolje, da jo porabimo v kak drug namen, na pr. za kislino (zelje, repo) za kis itd.

Tudi posoda rjavčega vina ni dobro rabiti za drugo vino, dokler je nismo popravili. Tu pa zadostuje, da jo le dobro pomijemo in izparimo, oziroma zakuhamo.

Pri popravilanju pokvarjene posode si moramo zapomniti pravilo: najprej mrzlo, potem vroče, to se pravi, najprej moramo odstraniti nesnago na notranji površini sode (s strganjem, pomivanjem itd.) in šele potem, smemo sod izpariti ali zakuhati. Če se na površini dogaja nesnaga in je poprej ne odstranimo, jo požene para pri zakuhavanju še globlje v les.

Končno je omeniti, da mora biti posoda snažna ne samo znotraj, temveč tudi zunaj.

Kadar je prazna, jo tudi zunaj pomijemo na pr. z vodo, ki smo ji dodali kalijev bisulfat.

Vojni roman obušnega naroda

DOBERDOB

PREŽINOV

VORANC

Vendar je Segal kljub Rodetu podpiral tri ogle barake, če ne celo tri ogle celega oddelka. Vsako jutro je redno dobival več časnikov, ki jih je dopoldne prebiral, popoldne pa razlagal tistim, ki so ga hoteli, in tistim ki ga niso hoteli poslušati. Ker se je pisalo že konec leta 1917., je bilo teh drugih vedno več. Segal je bil seveda še zmeraj navdušen patriot. Imel je tudi veliko lažje stališče, kakor pa pred dvema, tremi leti; centralne velesile so bile povsod zmagovalke in so povsod stale daleč v notranjščini sovražnikovih ozemelj. Okupirana je bila cela Srbija, del severne Italije, severne Francije, skoraj vsa Belgija, večji del Ukrajine, cela Romunija, kaj hočete še več, ljudje božji?

«Domov bomo šli, trdi Segal», je dejal rekonvalescent Jarnik od 7. pešpolka, Stefaniču. Na njegovem obrazu se je poznalo, da verjame, kar je pravkar čul. Jarnik je bil tudi že nekaj mesecev v Lebringu. Njegov oče je bil gosposki koroški kmet, ki za sina ni stiskal. Sin je mazal, kjer se je dalo in je v teku dveh let, odkar je bil v vojski, prišel šele dvakrat do fronte in se vsakokrat pred nosom ognjene črte vrnil v zaledje. Da je bil nevaren zaledni potepuh, se mu je poznalo tudi na držnem obrazu, čeprav je bil veseljak, ga večina tovarišev ni marala.

Segal je pripovedoval dalje z mogočnim, prepričevalnim glasom:

«...in tako se bo zgodilo, kar sem že spomladi trdil, ko je v Rusiji izbruhnila revolucija; z Rusijo se bo sklenil mir. Boljševiki so siti vojne. Naša vzhodna armada bo potem navalila na zapad in na jugozapad. Dva pošena sunka in stvar bo opravljena za vse večne čase».

«Samo da bo mir», je vzdihnil Zega in pozabil pri tem na svojo italijansko narodnost. Borba za zaledje, katero je moral voditi zadnja tri leta, ga je popolnoma demoralizirala.

«In potem se bo začel obračun!» je s poudarkom nadaljeval Segal; «potem bomo obračunali s tistimi, ki so ves čas škiliili za mejo, s tistimi, ki so zakrivilji Sarajevu, s panslavisti, socialisti in podobnimi prekucuhji».

Nekdo je vprašal z zagonetnim glasom.

Segal ga je zaupno pogledal in oni se je zdržnil:

«Torej še ne bo mir...?»

«Samo tako sem mislil...»

«Dobro» je pogoltnil Segal zadržano, «eno je, mi smo zmagovali...»

Toda nočoj ni imel potrpežljivih poslušalcev. Porcije kruha, ki so jih dobivali zadnje čase, so bile vsak dan manjše, želodci rekonvalescentov so bili razdraženi, vojski nemirni, razburjeni. Stefanič ni mogel več brzdati jezika.

«Zmaga, zmaga, to je že lepa reč, toda naj bi nam tudi več kruha dali!» je zagodnjel zbadljivo.

«Da, kruha, kruha!» je pritegnilo več glasov.

Tisti, ki je prej izjavil svoj dvom o miru, se je zdaj spet opogumil:

«Vrag vedi, kako je s temi zmagami! Bolj ko zmagujemo, bolj gladujemo...»

«Ce bi bili siti, bi se torej vojskovali tudi sto let...?» jih je zbodel Segal. O kruhu in gladi se ni nikoli ni maral pogovarjati, ker se je zavedal, da ga baraka gleda postrani zaradi njegovih paketov.

«Tega ne, saj so siti tudi tisti, ki se ne vojskujejo in ki nas pošiljajo na vojno!» je zaječljivo dejal Stefanič.

Segal ga je izzivalno pogledal, potem pa rekel:

«In tako govoriš ti, ki nosiš hrabrostno kolajno?»

«Ce bi pa ti visel na Golgoti, bi mogoče z mano vred tako govoril!» ga je ostro zavrnil Stefanič.

Potem so vsi obmolknili. Poznalo se je, da je večina zelo slabe volje. Jarnik je skušal stvar ponovno spraviti v tek, rekoč:

«Vojna je vojna, kaj hočemo...!»

Toda nočoj tudi tisti večni izgovor: Vojna je vojna, ni več užgal.

Rekonvalescent Mak od 4. domobranskega polka, ki je ležal tri postelje dalje in se ves čas ni brigal za svojo okolico, se je nenadoma oglašil:

«Skoda je mlatiti prazno slamo. Jaz imam svojo sodo; vojna je naperjena proti obupnemu ljudstvu in dokler nam samim ne bo dovolj, bo trajala morija — To je vsa resnica! Povejte mi no, kdo pa crkuje po frontah, na naši strani in pri sovražnikih? Kdor je bogat, ta redkokdaj zaide tja, kjer se kadi... Gospoda se zna izogibati... Me ne ne bo nihče več imel za norca!»

Mak se je z začudenjem obrnil v stran.

«Tako je!» so mu pritrdili Stefanič, Meglič, Zinko in še nekateri drugi. Nihče se ni brigal za to, kaj bodo rekli tisti, ki vojne še nimajo dovolj, čeprav so vedeli, da bi za take stvari še Golgota ne zadostovala. Toda kar je bilo še pred dobrim letom zelo nevarno, to je bilo zdaj že lažje; doušniki so se pričeli bati. Leto sedemnajsto je šlo h koncu...»

Segal pa se še ni hotel vdati. Odpor proti temu, kar je pravkar čul, ga je dvignil do pasu z ležišča.

«Govorite kakor zarotniki ali kakor otroci, ki se še ničesar niso naučili. Danes je vendar vse v službi domovine. Vsak odsek po svoje koristi. In da bi gospode, kakor vi pravite, ne bilo na fronti, to tudi ni res. Poglejte mene! Meni ni nikdar manjkalo denarja in mi ga še danes ne, pa sem vendar šel na fronto. In kakor hitro bom mogel, bom spet šel...»

Videč mrzle ali pa naravnost nejeverne obraze okoli sebe, je vstal, segel pod vzglavje svojega ležišča in iz vlekel od tam neko trikotno stvar; nato se je razkoračil proti sredini barake, raztegnil tisto stvar z obema rokama in s svojim hreščočim glasom začel razkazovati:

«Vidite, to so bile moje spodnje hlače takrat, ko sem odšel na vojno. To so bile moje takratne spodnje hlače... Danes bi tri Segale lahko spravil vanje... vidite... tri Segale...»

In da bi še nazorneje pokazal razliko treh let, je

raztegoval perilo tik svojega trebuha. Spodnje hlače, ki jih je imel v rokah, so bile res neverjetno velike, in če je trdil, da bi bile za tri sedanje Segale, se ni prav nič motil.

Tovariši so se muzali, nekateri so prasnili v smeh. Ni bilo namreč prvič, da je Segal mednarodno vladajočo plast zagovarjal s svojimi nekdanjimi spodnjimi hlačami.

«Ha, ha! Segal kaže spet svoje spodnje hlače!»

Segal je še stal na svoji slamnjači, ko je po baraki odjeknil prestrašen krik:

«Popovič umira!»

Segalu so padle hlače iz rok, a vojaki, ki so bili zbrani okrog njega, so planili pokonci in se zagnali proti Popovičevemu ležišču... Okrog Popoviča je bil že strnjen tesen krog radovednežev. Stefanič in njegovi tovariši so se komaj zgnatli v ospredje.

«Kaj je?» je vprašal prestrašeni Stefanič in se spomnil, kaj mu je Popovič rekel pred dobro uro.

Toda na odgovor mu ni bilo treba čakati. Našel ga je na samem Popovičevem obrazu. Popovič je ležal še natančno tako, kakor prej, vznak, do vratu odet z odevami in strmeč tja nekam pod strop. Toda njegove oči so bile kakor iz stekla in na ustnicah mu je ležala krvavkasta pena. Le rok ni imel več sklenjenih pod glavo, temveč sta mu počivali ob vsaki strani suhega telesa. Sicer pa je bil popolnoma negiben in razen težkih redkih sunkov tih dihov ni dal nobenega drugega glasu od sebe.

Nekdo izmed gledalcev je prestrašen klical zdravnika, zadaj, kjer je imel komandant barake svoje ležišče, se je čula Rodetova kletev:

«Sakrament, kaj pa je spet?»

Stefanič se je preril k Popovičevemu zglavju, potegnil iz žepa umazano krpo, ki mu je služila za žepni robec, in mu obrisal ustnice.

«Popovič, kaj je?» je hlastno dejal s prizanesljivim glasom.

Toda bolnik se ni gnil. Tedaj se je Stefanič sklonil čisto nad njegov obraz in rekel:

«Popovič, ali me poznaš? — Jaz sem, Stefanič!»

Bolnik se ni zganil. Vendar se je zdelo Stefaniču in tistim, ki so stali tesno ob vzglavju, da so se Popovičeve osteklenele oči rahlo zasukale proti Stefaniču. To je bilo tudi poslednje znamenje, da je Popovič še živ. Takoj nato so se njegove prsi vzbočile pod odejo, iz ust mu je privrel zadnji naporni dihanje. Nato je obležal...

III.

V invalidski baraki števil. 24 ni bilo že od ranega jutra pravega razpoloženja. Kriv je bil invalid Kašomiš, vojak 3. domobranskega polka, doma s Krasa, mož kakih tridesetih let. V Galiciji so mu pred letom dni izbili dešno oko, da je nosil zdaj črno prevezo. Pred nekaj dnevi se je pri delitvi kruha sprl z invalidom Ožepom od 7. lovškega bataljona, s tistim mladičem in razburljivim Stajercem, kateremu je manjkalo pol pljuč in mu je poleg tega še sapa uhajala skozi luknjo nad rebri. Kašomiš mu je izpred nosa odnesel večji kos kruha. Iz gole maščevnosti je Ožep začel vpiti:

«Le požri ga, le požri ga, toda kljub temu boš čez eno leto vendarle popolnoma slep. Noben specialist in sam sveti Peter ti ne bosta pomagala!»

Oč teh dob je bilo, kakor bi Kašomiš podtaknil oso v možgane. Nikjer ni našel miru. Najprej se je takoj prigrabil k zdravniku invalidskega oddelka in kratko malo zahteval od njega, naj mu pove, kdaj bo oslepel. Zdravnik ga je debelo gledal. Ali je zlobna domneva invalida Ožepa bila neutemeljena, ali pa mu zdravnik ni hotel povedati resnice, tega ni bilo mogoče zvedeti, toda Kašomiš je prišel domov še bolj nemiren kakor pa je odšel. Najprej se je zakadil v trepetajočega Ožepa in mu zabrusil v obraz:

«Ti si tepec, navaden tepec!»

Komaj je bil od njega stran, je že ustavil korak, niknil z glavo in zamrmral s prestrašenim glasom:

«Da, da, oslepel boš... Oslepel boš, nič ti ne pomaga».

Tako je šlo potem ves dan. Vsakega, ki ga je srečal na hodniku ali zunaj barake, je ustavil, ga zgrabil za bluzo in ga vprašal:

«Ti, ali res lahko oslepiš tudi na levem očesu?»

Pri tem je z zdravim očesom gledal tako obupano, kakor bi mu že mrena ležala na okerc. Drugi dan se je malo umiril, toda tretji dan je bilo z njim še huje. Da bi mu vrnil mir, so prebivalci barake nagovorili invalida Ožepa, naj reče Kašomišu, da se je le šalil. Po dolgem prigovarjanju je povzročitelj nemira res storil to. Toda namesto da bi nesrečnega pomiril, se je ta še huje razburil, kričeč, da ga je slišala cela baraka:

«Kaj, ti me hočeš imeti za norca, ti... ti...!»

Ni pomagalo nobeno prigovarjanje tovarišev, seme, ki je bilo vrženo iz obupane duše v razdvojenost, se je že zajedlo v invalidovo miselnost in ga ni bilo več mogoče iztrgati. V treh dneh je Kašomiš vidno shujšal, in danes je že pred «težko uro» vprašal tri, štiri tovariše, medtem tudi invalida Janodo:

«Kaj bi ti napravil, če bi popolnoma oslepel?»

Ko je prišla pošta, je dobil pismo. Pisala mu je njegova teta iz begunskega taborišča v Lipnici in mu namignila nekaj neprijetnega o njegovi ženi, ki je bila v istem taborišču. Nič določenega sicer ni stalo tam, toda namig je bil tako dvoumen, da je Kašomiševo že itak razdvojeno srce zajela obupna grenkoba. Nekaj časa je begal po baraki, potem je odšel h komandantu barake četovodji Smuku ki je imel nanj še največji vpliv.

«Vidiš, Franc», mu je rekel, «tako se godi človeku: Najprej mi je vojna porušila domačijo, potem mi je vzela eno oko, mogoče mi bo v kratkem vzela še drugo in zdaj mi bo vzela — če je še ni — tudi mojo ženo. Povej mi, čisto odkrito mi povej, kaj mi še lahko slabega stori vojna?»

Četovodja Smuk ga je skušal pomiriti, toda tudi, on brez uspeha. Kakor je imel Kašomiš navado, strastno in začudeno odbijati tolažbe zaradi očesa, tako je tudi zdaj Smuka trdovratno odbijal trdeč:

«Ne, ne poznam jo, predobro jo poznam...»

«Saj vendar ni otrok, nezrela deklina, saj ima dvoje otrok!» je vztrajal četovodja.

«Ravno to je hudič, Franc! Če ti zrela ženska znori. Takrat ti uide čez ojnice, če bi jo noč in dan imel v komatu. Teta ne bi zastoj pisala teh reči».

Komandant barake je v zadregi molčal. Kašomiš pa je čez nekaj časa nadaljeval z vdanim, tveganim glasom, kakor bi bilo že vse djano:

«Sicer pa, ali ji sploh morem zameriti. Tri leta je mlajša od mene. Ze četrto leto sva narazen. In potem, če pomislim, da sem že napol slep — da bom jutri morebiti že popolnoma slep... ali imam sploh še kakšno pravico do življenja? To je vojna, moj dragi Franc...!»

Potem sta molčala oba. Smuk je vedel, da je tu potrebna predvsem potrpežljivost. Nenadoma je Kašomiš skočil:

«Veš kaj, za dopust prosim! Ali ga bom dobil?»

«Da, zahtevaj dopust. To je najpametneje. Potem boš doma vse uredil. In do Lipnice je samo nekaj streljajev. Priporočil bom stvar komandi oddelka. Mogoče bi šlo celo z Romom...?»

«Z Romom ne, Rom je svinja!» ga je razdraženo zastavil invalid. «Rom ravna z nami kakor s simulantii. Toda tudi zanj bo prišla ura plačila».

Smuk ni hotel in tudi ni mogel zagovarjati računskega vodje velikega invalidskega oddelka, ki je veljal za pravega boga v taborišču, zato je molčal.

Kašomiš se je torej odločil za dopust.

Invalid Dervodel se je z bergljami primučil do svojega tovariša Demarka, ki je ležal na nasprotnem koncu barake. Oba, Dervodel kakor Demark sta morala priznati, da sta jo še dovolj poceni odnesla. Dervodela je pri padcu Gorice ranila granata v nogo nad kolonom in mu iztrgala veliko zaplato mesa in kit, poškodovala pa mu je tudi kost. Stvar sama na sebi še ni bila pretežka, toda v teku enoletnega zdravljenja so nastopile razne komplikacije in tako se rana še vedno ni zarašala; še vedno je služil smrdljiv, zelenkast gnoj iz trdovratne luknje. Vendar ga je bolnišnica v Gradcu že pred nekaj tedni oddala v Lebring, kjer je čakal, kakor so mu rekli, na odpravo v neki invalidski dom. Medtem je hodil vsak drugi dan k prevezovanju. Bil je še tako slab, da je moral rabiti dve berglji.

Demark je prišel pred italijansko strojnico, ki mu je prerežala levi bok. To je prešlo brez prevelikih posledic za njegovo zdravje. Dve krogli sta mu ostali v telesu in sicer ena nekje v trebušnici, druga pa pod pazduho. Teh dveh krogel zdravnikov niso mogli odstraniti. Njima se je Demark imel pravzaprav zahvaliti za svojo invalidnost. Krogli ga nista skoraj prav nič ovirali, bilo je celo narobe; začeli sta sami od sebe rinuti iz telesa na površje kože. Če bi se zdaj podvrnil operaciji, bi mu jih brez težkoče lahko odstranili. S tem bi seveda prenehal biti invalid. Demark pa je čakal na nadpregled, ki ga oprostijo vojaške službe.

Pri Demarku je Dervodel našel že invalida Blažuna od 78. pešpolka. Ta Blažun je bil še večji siromak, kakor Dervodel in Demark skupaj: Imel je prestreljeno koleno leve noge, razen tega pa suho desnico, ki mu jo je po dolgem razparal slep strel, ki se je najbrž odbil kje na kaki kraški skali. Komanda in razni drugi vnetaži so Blažunu in tovarišem dopovedali, da ga je zadelo dum-dum krogla. Blažunu je bilo seveda vseeno, kaj mu je raztrgalo roko, zanj je bilo važno, da je bil invalid in za čelo nesposoben.

«Demark», je dejal Dervodel in se usedel na njegovo posteljo, «danes sem zvedel, da pridem v invalidski dom v Linz, kjer se invalidi učijo raznih obrti. Kakšno obrt ti mi ti nasvetoval?»

Dervodel je kljub pohabljenosti bil še vedno optimist in se je skušal znati tudi v novem položaju.

«Kaj lahko vsak izbere, kar hoče?» je vprašal Demark.

«Vsak, kar se mu poljubi. Lahko se izučiš za čevljarja, za mizarja, za kolarja, za mehanika. Za kar si pač zmožen».

«Potem bi ti jaz svetoval, da se naučiš delati denar...» je odvrnil Demark s pikrim glasom. Bil je namreč že sit vseh raznih Dervodelovih načrtov in fantazij, s katerimi ga je ta znova in znova nadlegoval.

Dervodel je glava za začudeno pogledal, potem pa skoraj užaljeno zamrmral:

«S teboj ni mogoče več govoriti!»

Blažun se je pomalem nasmihal.

«Prej so trdili, da bomo živeli od invalidnine, a zdaj nam govorijo že o rokodelstvu...»

«Po pravici ti povem, da bi mi bilo brez dela preveč dolgočasno. Imam pa že rajši kakšno opravilo», je Dervodel že spet zaupljivo modroval.

Invalid Ožnik, tudi Janez, ki je dobil strel v pljuča in je pljuval kri, je položil desno član pod brado in zamigal z vsemi prsti:

«Bežite, bežite, invalidnina...»

«Kaj misliš? Ali smo zastoj nosili kosti na prodaj? Zahteval bom svojo pravico. In če jo bomo vsi, nam jo morajo dati!» Dervodel je govoril vneto, skoraj razjarjeno.

«Torej se bomo morali spet boriti! Prej so nam prigodili, naj se borimo za Avstrijo, da bomo dobili naše pravice; zdaj ko smo dali zanje vse, kar smo imeli, pa naj se znova borimo s tistimi, za katero smo se borili doslej».

Nadaljevanje sledi

PRVI LETOŠNJI KONCERT

tržaške Glasbene Matice

Z zadoščenjem smo pozdravili prvi letošnji koncert, ki ga je preteklo sredo zvečer priredila tržaška Glasbena Matica v dvorani na stadionu »Prvi maj«, saj to je dokaz, da se naša vodilna glasbena ustanova zaveda resnosti svoje naloge: dvigati in širiti glasbeno kulturo med slovenskim prebivalstvom čone A.

Prav je, da že v začetku sezone ne držimo križem rok, in to. Ubaldu Vrabcu, ki je bil vodilni faktor pri organizaciji in vodstvu prvega letošnjega koncerta, moramo izreči vso priznanje. Na koncertu, smo poleg tržaškega Komornega zbora in solistk Vuge-Kralj Justine in Šuke Anice slišali prvič novoustanovljeni orkester — pridobitev, ki je bila našemu glasbenemu udeleževanju prav zares potrebna. Presenetila nas je ubrarnost in ho-

mogenost tega orkestra, ki je pravzaprav maloštevilen. Brezhibnost izvajanja posameznih članov orkestra kaže, da so med njimi elementi, ki bi delali čast tudi vsakemu simfoničnemu orkestru. Ne dvomimo pa gre prvenstvena zasluga za uspel krsten nastop dirigentu Ubaldu Vrabcu, ki je pokazal, da delo njegove taktirke ni omejeno le na zbor. Ob vestnem delu v tej smeri se bo Vrabec gotovo razvil v izvrstnega vodjo orkestra. Nismo pa bili povsem zadovoljni z izbiro sporeda. Zeleli smo si slišati kakšno domače orkestralno delo, zlasti tako, ki bi maloštevilnemu sestavu orkestra bolje ustrezalo, kakor veličastna uvertura »Egmont« skladatelja Ludwiga van Beethovna. Lepo pa sta bili izvedeni uvertura k Rossinijevi operi »Italijanka v Alžiru« in X. Ruko-

vet Stevana Mokranjca.

Nekaj povsem novega so bila za nas predelave slovenskih samospelov, ki se jih je lotil Ubaldu Vrabec. Skoda, da ni imel na razpolago večjega orkestra, ker bi njegova instrumentacija bolje prišla do izraza. Seveda pa je tudi predelava samospelov, kakor sta Pavčičeva »Pastirica« in »Ciciban, cicufaj« silno delikatne narave ter zahteva od prireditelja temeljito poznavanje orkestra in dobršno mero prakse za instrumentiranje. Bolje kakor imenovana Pavčičeva samospela sta se Vrabcu posrečila ostala dva samospela, ki sta bila na sporedu: Flajšmanov »Metuljček« in Simonitičev partizanski samospel »Materi padlega partizana«. Posebno slednji je napisan prav dobro; da je posebno lepo izzvenel, mu je pripomogla tudi intilgentna in muzikalna interpretacija mezo-sopranistke Justine Vuga, ki je poleg tega zapela še Pavčičevega »Cicibana«, ki pa se je prilaga povsem njenemu glasu. Koloraturna sopranistka Anica Šuka pa je s svojim lepo zvonečim, a tehnično deloma še neizdelanim glasom zapela Flajšmarovega »Metuljčka« in Pavčičevo »Pastirico«. Obe pevki sta želi s strani občinstva obilo priznanja. Skoda, da ni bilo med njunim izvajanjem in orkestralno spremljavo bolj tesne povezave, da bi delo učinkovalo povsem zlito.

Najuspešnejši del koncerta je izpolnil spored, ki ga je izvajal Komorni zbor. Ob tej naši najboljši zborovski zasedbi smo že čisto poročali. Tudi tokrat smo občudovali krasno tehniko (Papanopolu: Kolo) in muzikalno podajanje, ki je

svojima znamenitima romanoma »Citadel« in »Zvezde gledajo iz neba«. Prav gotovo ne po tudi pravkar izišlo delo razočaralo naših bralcev. Novela »Od jutra do večera«, ki se dogaja na kirurškem oddelku neke bolnišnice ter prikazuje konflikt med priznanim starim kirurgom ter njegovim mlajšim tekmecem in usode bolnikov in osebja, je pisana prepričljivo in zanimivo.

Druga knjižica te zbirke je Dostojevskega novela »Krotko deklet«. To je ena izmed novel, ki zajemajo cel roman človeškega življenja. »Krotko deklet« je namreč novela, ki vsebuje samoizpoved človeka, ki mu je pred nekaj urami skočila žena-samorilka skozi okno in leži sedaj mrtva pred njim. Ob pogledu nanjo se mu razpletajo spomini na ves potek njune ljubezni in življenja.

prišlo do izraza zlasti pri Hrističevi skladbi »Jesen«. Izvrstno napisani Vrabčevi skladbi »Samo milijon nas je« in »Mia«, je zbor izvajal tako kvalitetno, da nas je bilo v pravem pomenu besede sram, da se moramo s takim ansamblom in sporedom potikati po skrajno neakustičnih in neprimernih prostorih na periferiji mesta, dočim se po tržaških koncertnih dvoranah šopirijo plesalci s svojim barbar-skim jazzom. Ob tej priliki naj izrazimo tudi naše mnenje, da bi bilo dobro Komorni zbor primerno povečati, ker bi bila s tem zvočnost posameznih glasov večja in bi prišle nekatere izvedbe lepše do izraza.

Koncert je zaključila partizanska pesem »Bilečanka«, ki jo je Vrabec izborno predelal za zbor in orkester. Skladatelj je v polni meri izkoristil vse možnosti, ki mu jih nudita pevski in orkestralni ansambel. Zato pa je to najnovejšo delo tržaškega skladatelja doseglo pravi triumf ter so ga morali izvajalci na ponovne ovacije poslušalcev ponoviti.

Obširna dvorana, v kateri je bil koncert, je bila zasedena do zadnjega kotička, kar je ponovno dokaz, kako silno nam je potrebna primerna koncertna dvorana v središču mesta.

Knjižna razstava v Škedenju

Snoči je bila v škedenjski kinodvorani odprta razstava slovenske knjige, ki jo je ob štiristoletnici prve slovenske knjige priredilo škedenjsko prosvetno društvo. Razstavo je odprl tov. Gerbec, ki je pozdravil številne goste, med njimi zastopnike Jugoslovanske gospodarske delegacije in člane domačega prosvetnega društva, ki so do zadnjega napolnili dvorano.

Pri organiziranju razstave, ki so jo priredili na pobudo domačega knjižničarja, so sodelovali tudi prof. Miroslav Ravbar, ki je knjige kronološko uredil ter slikarja Jože Cesar in Avrelj Lukežič.

Razstava je skromen, vendar nad vse zanimiv prikaz velikanskega napredka slovenske knjige v kratkih štiri sto letih. Naj bi ne bilo Slovencev v našem mestu, ki bi si razstave ne ogledal, saj ga bo le okrepila v prepričanju, da tako majhen narod s tako bogato književnostjo mora živeti in se ohraniti v sleherni, tudi najoddaljenejši obmejni vasi.

Nove knjige

Naše slovenske založbe izdajajo knjige sicer s precejšnjimi zamudami, kljub temu pa je jesenski knjižni trg bogato založen.

Med novimi knjigami je vsekakor največjega pomena izdaja petega zvezka Dela Otona Zupančiča, ki je izšel pri Cankarjevi založbi. Pred vso izšlo štiri zvezki Zupančičevega dela, v petem, pravkar izišlem zvezku, pa so nabrane najnovejša Zupančičeva pesmi ter njegovi članki. Tako je predvojna izdaja, ki jo je oskrbel Akademski založba, izpopolnjena po zaslugi Cankarjeve založbe in sedaj imamo vse pomembnejše Zupančičeve delo zbrano v petih zvez-

kih. Skoda le, da so prvi štiri zvezki razprodani, tako da bo verjetno prav kmalu treba misliti na novo izdajo vsega Zupančičevega dela.

Mladim in starim bo nudil prijetno branje Charlesa Dickensa roman »Oliver Twist« (izdaja založba Mladinske knjige). Ta roman je izšel že v več slovenskih prevodih in bo verjetno tudi nova izdaja prav tako kmalu pošla, kot prejšnja. Roman »Oliver Twist« prikazuje življenje dečka, ki zaide v družbo zlikovcev londonskega vlemesta. Tu mu preti nevarnost, da postane iz srčno dobrega fanta poklicen tolovaj, vendar ga srečanje z dobrimi ljudmi spravi na pravo pot in k srečnemu življenju. Roman ne prikazuje samo usode ubogega dečka, temveč tudi življenje v Londonu v času nastajanja kapitalizma. Poleg tega pa je roman izredno napeto pisan, tako da bralca močno pritegne. Slovenski prevod je mojstrsko delo pokojnega Otona Zupančiča.

Slovenski knjižni zavod izdaja precej redno posebno zbirko z naslovom: Mala knjižnica. V tej knjižni seriji, ki je po svoji vsebini in cenenosti namenjena najširšim krogom, izhajajo krajša dela iz domače in tuje književnosti. Te dni smo dobili dva nova zvezka, ki nosita številki 30 in 31. Prvi vsebuje Croninovo novelo »Od jutra do večera«. Angleški romanopisec Cronin si je pridobil med Slovenci obilo navdušenih bralcev s

svojima znamenitima romanoma »Citadel« in »Zvezde gledajo iz neba«. Prav gotovo ne po tudi pravkar izišlo delo razočaralo naših bralcev. Novela »Od jutra do večera«, ki se dogaja na kirurškem oddelku neke bolnišnice ter prikazuje konflikt med priznanim starim kirurgom ter njegovim mlajšim tekmecem in usode bolnikov in osebja, je pisana prepričljivo in zanimivo.

Druga knjižica te zbirke je Dostojevskega novela »Krotko deklet«. To je ena izmed novel, ki zajemajo cel roman človeškega življenja. »Krotko deklet« je namreč novela, ki vsebuje samoizpoved človeka, ki mu je pred nekaj urami skočila žena-samorilka skozi okno in leži sedaj mrtva pred njim. Ob pogledu nanjo se mu razpletajo spomini na ves potek njune ljubezni in življenja.

Pet let uspešnega dela prosvetnega društva »Škamperle«

V nedeljo 24. t. m. je prosvetno društvo »Slavko Škamperle« proslavilo na stadionu »Prvi maj« petletnico svojega obstoja z razvitjem društvenega prapora. Bogata kulturna tradicija svetoivanskega okraja je mnogo pripomogla, da je pevski zbor »Škamperle« kmalu po ustanovitvi zaslovel kot eden najboljših pevskih zborov na Tržaškem ozemlju in da se je uspešno uveljavil tudi na svojih turnejah po Jugoslaviji. Seveda ima za lepe u-

spehe zbora veliko zaslugo njegov pošttrvovalni pevovodja tov. Franc Venturini, zato smo v nedeljo močno obžalovali, da ni mogel zaradi bolezn prisostvovati svečanemu jubileju svojega zbora.

Praznik svetoivanskega društva je otvoril pevski zbor Škamperle, ki je zapel »Slovenci ljudje smo veseli«. Sledilo je razvitje zastave, ki jo je tov. Skrab v svojem govoru označil kot simbol naših svobodnih dedov v davni, simbol naših še nedoseženih narodnostnih meja in luč, kateri moramo slediti, da dosežemo stoletno težnjo našega rodu. Nato je tov. Skrab zastavo izročil mladini v trdnem prepričanju, da jo bodo znali čuvati tudi v času najhujših preizkušenj. Med razvitjem prapora je godba iz Plavij zaigrala »Hej Slovanci«.

Tov. Skrab je nato izročil tov. Podbrščeku diplomu in majhno darilo ter se mu tako v imenu Svetoivancev oddolžil za njegovo dolgoletno pošttrvovalno delo v raznih slovenskih društvih.

Sledili so pozdravi in čestitke vseh slovenskih tržaških društev, nakar je zbor Škamperle zapel »Beseda sladka domovina«.

Drugi del programa je obsegal najprej recitacijo, nato nastop pionirčkov.

Pevski zbor »Ivan Cankar« je lepo zapel »Morje adrijansko« in »Aljažev« »Na dan Slovan«. Prijetna točka programa je bil nastop folklorne skupine, ki je zaplesala star tržaški ples »Stu ledin«.

Tov. Jofč je nato temperamentno recital Zupančičevo »Naše pisno« nakar je pevski zbor »Škamperle« zaključil proslavo s pesmima: »Mj mornarji« in »V nove zarje«.

Ob koncu programa je občinstvo navdušeno ploskalo ter tako čestitalo prosvetnemu društvu »Škamperle« k njegovemu agilnemu delovanju ter mu želelo še večjih uspehov v prihodnosti.

KOCBEK in njegova »Zovarišija«

Poizkus dirigenta Toffola, da obudi Mozartovo opero zopet k življenju, pa ne smemo imeti za eksperiment, pač pa za važen mejnik v razvoju tržaškega gledališča. Dirigent Toffolo se je namreč obrnil na enega najboljših evropskih režiserjev Svicarja dr. Oskarja Walterina, ravnatelja opere v Zürichu, da mu je dal na razpolago igralsko družino za 20 dni. Tako ima prilika, da pripravlja opero po sistemu, ki velja v deželah s stalnim gledališčem. Doslej so namreč v Italijo in tudi v Trst prihajali gostovalni tiki pred predstavo, kar je bilo za posledico banalno improvizirano odrske igre in razne druge močnejše na škodo uspeha celotne opere. Studij opere kot ga je vpletal zdaj dirigent Toffolo pa je kolektivnega značaja: pri vseh skušnjah sodelujejo vsi igralci in vsak študira svojo vlogo v odnosu do drugih vlog, s čimer se močno dvigne splošen nivo izvajanja.

Tako se je Trst približal načinu dela v deželah s stalnimi gledališči, ki so zdrava osnova za kvaliteten razvoj gledaliških predstav. Tržaški Slovenci si torej lahko štejejo v čast, da imamo edini na Tržaškem ozemlju svoje stalno gledališče.

Edvard Kocbek v Slovenskem kulturnem in političnem življenju najnovejšo dobo ni neznano ime. Rojen 1904. leta pri Sv. Juriju ob Ščavnici v Slovenskih gorah, je študiral v Ljubljani filozofijo in bil prav tam do okupacije srednješkolski profesor. V javnosti se je pojavil zgodaj, in sicer v gibanju naprednih katoliških visokošolcev, ki so se borili za čisto, poglobljeno in resnično, dejavno krščanstvo, pravičnejši družbeni red, dosledno slovenstvo in svobodno kulturo v času, ko so klerikalizem s kapitalizmom, velsrbski centralizem in kulturni monopolizem vladajočih meščanskih strank pri nas veljali za oficialne vrednote in neomejeno vladali v vsem našem javnem življenju. Ta napredna slovenska katoliška inteligenca v svojih prizadevanjih ni bila osamljena, ker se je opirala na široko ljudske plasti krščansko-socialnega delavstva in bogatosocialopolitično tradicijo J.E. Kreka. 1928 je postal Kocbek urednik glasila te skupine, »Križan«, ki je že štiri leta prej izhajal pod cankarjanskim naslovom »Križ na gorah«. Poleg programatičnih člankov in ideoloških esejev je pisal tudi lirčne pesmi, ki jih je 1934 iz-

dal v zbirki »Zemlja«. Za razliko od eterične, nadčasovne in skoraj breznozne ekspresionistične poezije sovrstnika Toneta Vodnika je Kocbekova lirika pokazala tudi smisel in ljubezen za toplota tostranstva in vsakdanje resničnosti ter se s tem močno približala smeri, tako imenovane »nove stvarnosti«. Najbolj pa je pesnikovo ime stopilo v ospredje l. 1937 ob krizi katoliške revije »Dom in svet«, ki je sledila pet let za podobno krizo pri liberalnem »Ljubljanskem Zvonu«. Bilo je to v letih tik pred drugo imperialistično vojno, ko se je ves svet razdelil v dva tabora: fašističnega in demokratičnega. Tudi slovenski kulturni delavci so se v tem usodnem trenutku morali odločiti za napreden ali pa reakcionaren družbeni koncept, medtem ko sta meščanski založniki obeh dotadanjih revij, Tiskovna zadruga in Katoliško tiskovno društvo, zahtevali od svojih naprednih sodelavcev, naj se za vsako ceno v reviji izogibljajo perečim družbenopolitičnim problemom in naj se ukvarjajo samo s »čisto umetnostjo«. Za Kocbeka odločitev ni bila težka, nasprotno, prav on je bil ti-

sti, ki je s svojim aktualnim »Premišljevanjem o Španiji« odkrito in neustrašno izpovedal resnico o tedanji kapitalistično-klerikalni družbi in njeni krivdi v španski državljanski vojni, se ločil od »Doma in sveta«, ki je s tem stopil na izrazito reakcionarne pozicije, ter ustanovil novo, od vladajočih meščanskih strank neodvisno katoliško revijo z značilnim naslovom »Dejanje«. Revija je zbrala okrog sebe vse napredne, demokratične katoliške kulturne delavce in skupno z ostalimi antifašističnimi slovenskimi revijami pripravljala tla vsenarodnemu odporu.

Ko je bila v prvem mesecu okupacije ustanovljena Osvobodilna fronta kot organizacija tega vsenarodnega odpora, ki naj bi Slovence obvaroval fizičnega uničenja ter jim prinesel nacionalno osvoboditev in pravično družbeno ureditev po vojni, so vanjo poleg marksistov in demokratičnih Sokolov takoj pristopili tudi krščanski socialisti, ki jih je v izvršnem odboru zastopal E. Kocbek. Med borbo je bil v partizanah in tu opravljal važne politične naloge. Bil je izvoljen za pod-

Nadaljevanje na 14. strani

KOCBEK
in njegova „Tovarišija“

Nadaljevanje s 13. strani

predsednika Slovenskega narodno-osvobodilnega sveta, po osvoboditvi je bil imenovan za ministra za Sloventijo v zvezni vladi v Beogradu, danes pa vrši posle podpredsednika OF in prezidija ljudske skupščine LRS. Na osnovi doživetij in dognanj iz narodnoosvobodilne borbe je Kocbek izdal lansko leto pri Državnem založbi v Ljubljani zajeto knjigo, ki obsega njegove dnevniške zapiske od 17. maja 1942 do 1. maja 1943, torej za dobo enega leta okupacije in borbe. Dal ji je značilen naslov, ki naj pomeni trdno povezanost naprednih ljudi različnih nazorov, borečih se za iste cilje, »Tovarišija«.

O našem narodnoosvobodilnem gibanju in partizanstvu je bilo že marsikaj napisanega, a večina stvori je doslej imela le reportažen značaj. Kocbekova »Tovarišija« ima trajno vrednost, ker ima svojo tehtno dokumentarno, a hkrati tudi odlično estetsko ceno. V njej spoznamo avtorja kot naprednega sociologa, bogatega misleca in razgledanega kulturnega delavca. Oblikovno se v »Tovarišiji« prepletata sodobni kulturno socialni esej in epika, pričemer pri zdaleka prevladuje, čeprav imamo v knjigi tudi nekaj naravnih, razgibanih in močnih pripovednih poglavij. Tukaj je opis koncentracijske okupatorske ofenzive v Rogu (od str. 111 dalje), ter prikaz belogardistične izdaje v Bakercu v Suki krajini (321-330) in napetih ur na Osredku v Polhograjskih Dolomiti, ko so se do zob oboroženi nasprotniki vgnjezdili točno nad v zemljo izkopanim partizanskim bunkerjem (331-339). Zgodbo o bunkerju so slovenski bralci z navdušenjem sprejeli že tedaj, ko je bila še pred izidom »Tovarišije« objavljena v »Novem svetu«. Iz teh moških pisanih epikah poglavij bi bilo treba prirediti tudi dostojen izbor za naše srednješolske čitanke, kajti sedanjí izbor iz Kocbekove knjige je zelo klaverno.

V »Tovarišiji« opisuje avtor dogledke iz narodnoosvobodilne borbe v omenjenem obdobju, spopade in boje z okupatorjem, znanje politični razplet, širjenje in napredovanje osvobodilnega gibanja ter važne razgovore in sestanke med vodilnimi osebnostmi izvršenega odbora Fronte kakor tudi množična zborovanja aktivistov, kakršno je bilo ono na Pugledu v aprilu 1943. Ti razgovori, sestanki in zborovanja so obravnavali najbolj važna idejna in organizacijska vprašanja osvobodilnega gibanja in poudarjajo ureditve pri nas ter predstavljajo v knjigi objektivno zgodovinsko dokumentarno gradivo, mimo katerega ne bo mogel iti noben preučevalec naše narodnoosvobodilne borbe. Kocbek je kot socialist in kristjan prepričan, da je zdravo sožitje med krščanstvom in marksizmom v novi družbeni ureditvi ne le možno, ampak celo potrebno, ker ustreza telesnoduhovni strukturi človeka in »realistično-mistični« strukturi slovenskega človeka posebej. Materialna, družbeno-politična osnova našega javnega življenja mora biti enotna, tu imej marksizem kot najnaprednejši družbeni nazor izključno in za vsakogar obvezno vodstvo, kajti naše gospodarstvo in z njim združena oblast sta in bosta vedno popolneje urejena na socialističen način. V kulturno-duhovni nadstavbi pa mora vladati najširša in najblagodejnejša svoboda, vsakršna dogmatičnost in nasilje pa tudi taktika bi bili tu škodljivi, ker zavirajo resničen napredek. Zato Kocbek na vseh razgovorih in govorih med borbo dosledno zastopa misel o potrebi osebne svobode in svobode v kulturnem ter nazorskem, torej tudi verskem udejstvovanju, ki je edina trdna poročila, da bo naše javno duhovno in kulturno življenje v bodočnosti sproščeno, tvorno, bogato in resnično socialistično. Kot napreden kristjan avtor ostro zavrača klerikalizem, ki vero preprostitih ljudi izrablja v strankarske, dobičarske in izkoriščevalske namene in je samo ena izmed rafiniranih oblik kapitalizma, a na drugi strani pripisuje moralno prečiščenemu in socialno dejavnemu krščanstvu pomembne naloge in izvedno poslanstvo v sodobnem družbe-

ODLIKOVANJA
na beneškem festivalu

SLIKA IZ SVEDSKEGA FILMA »SAMO MATI«

Veliko mednarodno nagrado: Odlikovanje Leva sv. Marka je dobil francoski film režiserja Cayatta »Justice est faite«.

Tri mednarodne nagrade so prejeli: ameriški film »Panika na ulici« v režiji Elije Kazana, francoski film »Bog potrebuje ljudi« Jeanna Delannoya ter italijanski film »Prva obhajila« A. Blasettija.

Kot najboljša igralka sta bila odlikovana Eleanor Parker v ameriškem filmu »Caged« ter ameriški igralec Sam Jaffe v filmu »Asfaltna džungla«. Nagrade so še prejeli: Jacques Natanson in Max Ophuls za najboljši scenarij francoskega filma »La ronde«; M. Bordin za najboljšo fotografijo švedskega filma »Samo mati«, D'Eaubonne za najboljšo scenografijo v filmu »La ronde«; Brian Easdale za najboljšo glasbeno spremljavo v angleškem filmu »Gone with the Wind«.

Nagrado je prejel tudi Walt Disney za »Pepeko« ter »Beaver Valley« in posebno pa še, ker je svoje bujne fantastične domisleke prikazal v realnem dokumentarnem filmu.

Nagrado ministrskega predsedstva je prejel najboljši italijanski film: »Jutri bo prepozno« v režiji Leonida Mogujia.

Mednarodno nagrado za kratkometražne filme sta prejela belgijski film »Obisk v Picassu« ter italijanski film »Tisočinka tisočink«.

Nagrado italijanske kritike je prejel angleški film »Daj nam danes« v režiji E. Dmytryka.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Dr. JOZA MAHNIC

glas. Nagrade so še prejeli: Jacques Natanson in Max Ophuls za najboljši scenarij francoskega filma »La ronde«; M. Bordin za najboljšo fotografijo švedskega filma »Samo mati«, D'Eaubonne za najboljšo scenografijo v filmu »La ronde«; Brian Easdale za najboljšo glasbeno spremljavo v angleškem filmu »Gone with the Wind«.

Nagrado je prejel tudi Walt Disney za »Pepeko« ter »Beaver Valley« in posebno pa še, ker je svoje bujne fantastične domisleke prikazal v realnem dokumentarnem filmu.

Nagrado ministrskega predsedstva je prejel najboljši italijanski film: »Jutri bo prepozno« v režiji Leonida Mogujia.

Mednarodno nagrado za kratkometražne filme sta prejela belgijski film »Obisk v Picassu« ter italijanski film »Tisočinka tisočink«.

Nagrado italijanske kritike je prejel angleški film »Daj nam danes« v režiji E. Dmytryka.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Odlikovan je bil tudi še Corteauev film »Orfej«.

Na zadnji šahovski olimpiadi v Dubrovniku se je med drugimi tudi odlikoval ing. Vidmar mlajši. On igra umerjen šah in nerad prevzame riskantne koncepte. V otvoritvah ni tako doma kakor Pirc, zato pa je njegova glavna moč v strategiji in izvrstni taktiki sredi igre, kjer ga je težko premagati.

Stil njegove igre bomo najbolje videli v naslednji partiji, ki jo je odigral v CSR leta 1948 v srečanju z znanim poljskim mojstrom Gadalin-
skim.

Capablancov razbremenilni sistem

Beli: inz. Vidmar Črni: Gadalin
mlajši

1. e2—e3 Sg8—f6
2. Sb1—c3 e7—e6
3. d2—d4 d7—d5
4. Lc1—g5 Sb8—d7
5. e2—e3 Lf8—e7
6. Sg1—f3 0—0
7. Td1—c1 e7—e6

Po nekaj izpremenjenem vrstnem redu začetnih potez vidimo tipičen položaj ortodokse obrambe damskega gambita.

8. Lf1—d3 d5:e4
9. Ld3:e4 Sf6—d5

To so začetne poteze Capablancovega razbremenilnega sistema. Slabše bi bilo 9. — b7—b5 zaradi 10. Lc4—d3, a7—a6; 11. e3—e4, in beli bi prišel do močne iniciative v središču.

10. Lg5:e7 —
Na 10. Sc3—e4? bi imel črni dva dobra odgovora: 10. — Dd8—a5+ in 10. — f7—f6.

10. — Dd8:e7
11. 0—0 Sd5:e3

V partiji, ki sta jo odigrala Mikael in Schmidt v Bruu leta 1931, je črni slabše potegnil 11. — Sd5—b6? in je potem 12. Lc4—b3, e6—e5, 13. d4—d5, c6:d5; 14. Sc3:d5, Sb6:d5, 15. Dd1:d5, e5—e4; 16. Sf3—d4, Sd7—f6; 17. Dd5—g5 beli prišel do močnejšega položaja.

20. d4—d5!
Odločilna poteza. Črni ne bo imel več časa, da potegne f7—f5 in da uvede lovca na g6 ponovno v igro. Praktično pa to pomeni, da bo črni moral razpolagati v končni borbi z eno figuro več, ker je črni lovec neaktiven.

20. — c6—c5
21. Lb3—a4! b7—b6
22. b2—b4!

S premisljeno živijo kmeta si je Vidmar mlajši odprl c—vertikalno.

22. — Te8—d8
23. La4:d7 c5—b4

Malo daljšo obrambo bi nudilo črnemu nadaljevanje 23. — Dc7:d7.

24. b4:c5, Dd7:d5, 25. Sd2—b3 itd. Toda kljub temu bi imel beli že dovoljen položaj. Poteza, ki jo je napravil Gadalin pa pelje do hitrega zloma.

23. Tc3—e7! Td8—d7
25. Dc2—c6! Ta8—d8
26. Tc7:d7 Td8:d7

Poteza pomeni dobljeno partijo. Črni bo še prej izgubil, ker stoji njegov kralj na polju h8. Če bi ostal na g8, bi se mogel črni po izmenjavi trdnjave zavarovati s kraljico.

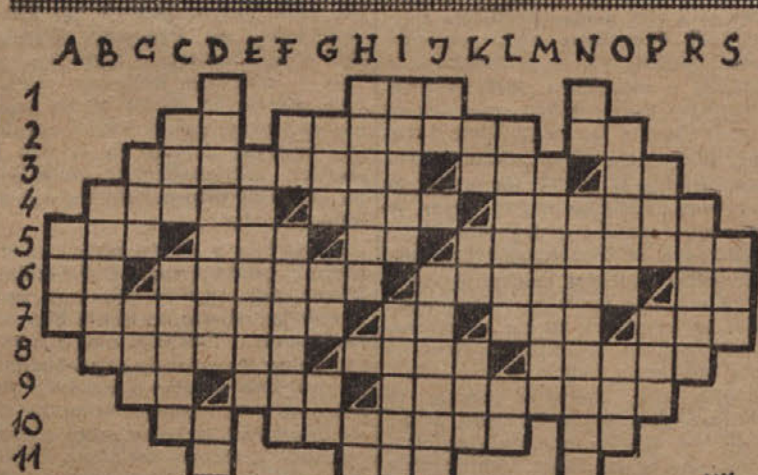
27. — Td7—d8
28. Tc1—c8! Črni se preda.

Filmska
KRONIKA

Začetki televizije v Italiji segajo v leto 1939, ko so v Rimu na 5 km oddajali teledramo M. Padovanija: v letu 1950 se je televizijska mreža razširila na 120 km, in sicer z lanskim letom na milanski veselju ljudje prisostvovali televizijskemu prenosu, ki ga je vodil režiser G. Morandi iz Torina. Zanimivo je, da imajo televizijske naprave tudi v Vatikanu, in sicer jih je papežu podarila Francija ob otvoritvi svetega leta. Prve televizijske oddaje bodo izhajale iz Torina, Rima in Milana, vendar bo televizija dostopna širšemu krogu ljudi šele v letu 1950.

Te dni se je v Milanu pričel festival francoskega filma, na katerem bodo predvajali nekaj filmov z beneškega festivala, tako »La ronde« Maxa Ophulsa in »Upanje«, film o španski državljanski vojni.

UGANKE ZA DISTRE GLAVE

VODORAVNO: 1. grško božanstvo; 2. veznik — Aganemnonova hči; — predlog; 3. italijanski violonist — žensko ime — površinska mera; 4. ogenj — oglarska priprava — grško božanstvo; 5. glas — plod — osebni zaimsek — belokožna stulnja v harem; 6. osebni za-

imek — del ladje — davek — del telesa; 7. del Azije — pritrutnica (nem) možko ime — del posode (nem); 8. del Azije — vrsta kuriva — kamen; 9. zlato (fr) — naplačilo — starogrško svetišče; 10. veznik — zdravilo — veznik; 11. del glave (dvojina).

NAVPIČNO: A. Tržačka tiskovna agencija; B. sestavni del atmosfere; C. znoj — del posode; C srednjeveški kraljevski služabnik — vrsta las; D. mesto na Japonskem — predlog; E. dežela na Vzhodu; F. številnik — pogorje v Jugoslaviji; G. geometrijski izraz — predlog — igralna karta; H. mesto v Italiji — predlog; I. fizikalne skupine — vrsta sukajča; J. arabski žrebec — azijska plemena; K. kvartaški izraz — zlato (fr), površinska mera; L. junak srednjeveških viteških romanov — dva soglasnika; M. grški popis bojnih pohodov (množ); N. nikalna oblika pomožnega glagola — kemična prvina; O. neumen — ruska reka; P. zver — časovna enota; R. ameriški dihur; S. žensko ime.

Rešitev

VODORAVNO: 1) gos — Krl. 2) sonet — polom. 3) soja — o — vir. 4) era — upor — Ziri. 5) la — pram — Janko. 6) Vraz — Laka. 7) baron — rima — ud. 8) Arad — vaja — smo. 9) rob — mi — a. 10) nemir — Koper. 11) Col — SAP.

NAVPIČNO: A) sej — bar. B) Sora — Aron. C) Goja — Vrabe. D) Jona — prod — moč. E) se — Uran — mil. F) topaz — vir. G) om — Ra. H) por — Ljaka. I) kos — Jama — os. J) vri — žaba. K) opat. L) kovina — step. M) Mirk — umor. N) Rio — Don.

V nedeljo važna kolesarska tekma na Bledu

Sodelovali bodo tudi naši najboljši dirkači

Zivahno je bilo v torek zjutraj pred sedežem Volo-kluba Trst v Ulici Machiavelli 13. V množstvu koles se je človek skorajda komaj prerinil do vhoda, kjer so v gručah stali njihovi lastniki v pisanih majicah, sami znan- el: Colja, Sclausero, Fontanot, Rinaldi, Grio, Coretti, Danielli in drugi ter poslušali tov. Ludovisijsa, tajnika Volo-kluba Trst in predsednika kolesarske sekcije ZDTV.

«To je poslednji trening, vozili boste v smeri proti Vidmu in nazaj, proga naj bo dolga 120 km. Vodi vas Sclausero. Ob devetih odidete, pri povratku se javite v društvenem sedežu», so bila poslednja Ludovisijsje navodila.

Do devetih je manjkalo le nekaj minut, zato sem počakal na odhod kolesarjev in se potem približal Ludovisijsu. Vedno nasmejan, je bil ta dan posebno razpoložen in me takoj dan posebnost besedami: «Si čital o prestregel z besedami: «Si čital o uspehu Sclausera?» Priznal sem mu, da mi po mednarodni dirki po STO v organizaciji Trieste Sporta, v kateri nisem videl posebnih uspehov tržaških kolesarjev, ni bilo znanega nič novega. «Naš Sclausero je v nedeljo kot independentist v močni konkurenci Italijanov Coppia, Maggini, Contea, Donia, De Santia in drugih dosegel v Udinih četrto mesto, kar je za nas velik uspeh. Dirko je organiziral Volo-Club Udine v mestnem stadionu na tekalšču, je pomembno končal Ludovisi.

Povedal je še, da bodo potovali naši kolesarji v Kranjsko goro, kjer bodo že to soboto sodelovali v gorski dirki iz Kranjske gore na Vrščic. Pot je dolga 11 km in zelo naporna, ker je visinska razlika 865 m. Tekma bo težka, ker bo močna konkurenca. Za Jugoslavijo bodo tekmovali sami specialisti za gorske dirke: Strain, Petro-

PLAVALNI DVOBOJ ŽENSKÉ REPREZENTANCE
Italija premagala Jugoslavijo

V torinskem občinskem kopališču sta se 26. septembra srečali v plavalnem dvoboju italijanska in jugoslovanska ženska plavalna reprezentanca. Prva točka tekmovalja je obsegala plavanje na 100 m prosto, kjer se je predvsem v prvi polovici razvila ostra borba med Italijanko Gamaecchio in Belais, dočim sta jugoslovanski Ligorio in Grkinič zaostali. V drugi polovici proge pa je Ligorio zaostala le za 4 desetinke sekunde za Belaisovo. Zmagala je Gamaecchio v času 1:11,8.

Na 400 m prosto je Italijanka Caligaris sicer prevzela vodstvo, a se je morala ves čas krepko boriti z jugoslovansko plavalno Grkinič, ki je vse do cilja tesno sledila. Italijanka je zmagala s 5:45,6. V tretji točki sporeda 100 m prosto pa sta dosegli lep uspeh jugoslovanski, Ligorio, ki je zasedla prvo mesto v 1:24,2 in Pelanova, ki se je plasirala na drugo mesto. Ligorijeva je to progo preplavala v zelo lepem in popolnem stilu in si je svojo zmago res zaslužila.

Med odmorom so nekateri italijanski plavalci skušali zrušiti nekatere državne rekorde. Tržačan Griz je na 400 m prvo postavil nov rekord (prejšnji 5:11) s 5:07,7. Plavalec Pačaga je izboljšal Perentinov rekord 6:28,2 iz 1. 1935 na 6:16,7; na 200 m brblno pa je Massarina znižal svoj prejšnji rekord 2:36,1 na 2:33,8.

Po teh vmesnih točkah se je tekmovalje zopet nadaljevalo. Tekmovalke so nastopile na 200 m prso, tu je dosegla jugoslovanska prvo mesto v 3:6,9. Sledila ji je Lavrenčičeva, medtem ko sta Italijanki Francoletti in Castagnetti kar precej zaostali. Dvoboj se je zaključil s štafeto na 4x100 m prosto, zmagale so Italijanke v 4:58,4.

Zanimiv plavalni večer je na koncu izpopolnilo še prijateljsko srečanje v vaterpolu med moštvoma Torina in Milana. Zmagali so Torinčani s 5:2.

vič, Sironi in Greizer, ki bo v soboto verjetno prvi. Avstrijo bodo zastopali Schneider, Lauscha, Deutsch in Bortel, nam že znani konkurenti, ki so zelo vztrajni, borbeni in vajeni gorskih dirk. Našo zvezo pa bodo predstavljali Colja, Sclausero, Danielli, Grio, Coretti, Rinaldi in Fontanot. Možnost dobrega plasmata imajo Sclausero, Fontanot in Coretti.

Kolesarji bodo po tekmi iz Kranjske gore potovali na Bled, kjer bo naslednjega dne v nedeljo krožna dirka za ekipe okoli jezera. Proga bo dolga 100 km, ki jo bodo predirali v 16 krogih okoli jezera. Jugoslavija bo za to tekmo postavila dve reprezentančni in več društvenih moštev. Avstrija je prijavila 5 moštev. Naša zveza pa bo sodelovala z enim reprezentančnim moštvom. V moštvu naše zveze bodo Colja, Seller, Fontanot, Sclausero, Danielli in kot rezerve Lonzarič in Della Santa.

«Naši kolesarji so marljivo trenirali in so dobro pripravljeni, vendar je konkurenca za tekme, ki bodo v soboto v Kranjski gori in nedeljo na Bledu, tako močna, da ni mogoče ugotoviti, kdo bo prvi in kako se bodo naši obnesli. O tem ti bom v ponedeljek kaj povedal, če me obiščeš, je končal ljubeznivi tajnik kolesarske sekcije ZDTV in se mi prijetno nasmehnul.

TRENING PRED NOVIM NASTOPOM

Nogometno prvenstvo se bo začelo 8. oktobra

Nogometno prvenstvo ZDTV za STO se bo začelo v nedeljo 8. oktobra. Tajništvo nogometnega odseka ZDTV ima polne roke dela, saj ni majhna stvar organizirati vse potrebno za pravično izvedbo prvenstva, ki bo trajalo vse do aprila leta 1951 in v katerem bo igralo 16 moštev v dveh kolih.

Vsa vprašanja so zadovoljivo rešena, tako glede potrebnih igrišč ter glede sodniškega zbora, ki je sklenil, da s solo pripravi novi sodniški kader in tudi društva so že prijavila svoje sodelovanje.

Zanimanje za prvenstvo je veliko tako med igralci prvenstva, kakor med njihovimi simpatizerji, ki bodo ponovno imeli priložnost, da bodo glasno bodrili svoje milence in vzklicali «gol, gol», čeprav večkrat tudi težko pričakovane gola ne bo. Nogometna društva tudi nestrpno pričakujejo prvenstvo in se nanj pripravljajo. Posebno so aktivna društva s Krasa, ki so za boljšo pripravo že odigrala Turnir za Kraški pokal in več prijateljskih tekem.

Tako je bilo v nedeljo odigranih več nogometnih tekem. Sportno društvo Opčine je odigralo prijateljsko tekmo s sportnim društvom «Sežana» v Sežani. Na igrišču se je zbralo preko 500 gledalcev, ki so vnelo bodrili domače moštvo. Zmagalo je športno društvo Sežana z rezultatom 4:1. Kljub požrtovalni igri moštva Opčin, so se vsi napor razbili v dobri obrambi sežanskega moštva; tu moramo posebno pohvaliti vratarja Pignatarija, ki je imel svoj dan. V moštvo Opčin je bil dober vatar Purič, ki ni kriv za sprejete gole, omeniti moramo tudi mladega Milica Edija, ki je z uspehom prestopil svoje prvo pomembnejšo tekmo. Sodli je prav dobro Čebulec iz Sežane.

Na nogometnem igrišču na Opčinah sta bili tudi odigrani dve prijateljski tekmi: Kontovel : Servolana 6:2

NAŠI LAHKOATLETI BODO NASTOPILO V LJUBLJANI

To nedeljo bo v Ljubljani lahkoatletski dvoboj moških reprezentanc Trsta in Ljubljane. Dvoboj organizira sindikalno športno društvo «Zeleznica» iz Ljubljane.

Naša skupina lahkoatletov potuje v soboto popoldne v Ljubljano, kjer bo gost športnega društva «Zeleznica». Vodijo Pertot Stanko, predsednik ZDTV, spremljata pa jo tudi trenerja Corsi in Bandelj, ki imata največ zaslug za razvoj naše lahkoatletike.

Ni bilo težko zvedeti, da so lahkoatletski treninzi na stadionu «Prvi maja» vsak torek, četrtek in soboto od 18. do 20. ure in ob nedeljah od 10. do 12. ure.

Da si ogledam trening, sem šel na Stadion, kjer bi tudi s Corsijem in Bandeljem malo pokramljali.

Kogar zanese pot na stadion «Prvi maja», bo prijetno presenečen, nad tolikimi spremembami. Zgradili so nove slačilnice, ki imajo higiensko urejene kopalnice s prhami, zgradili so telovadišče, dve igrišči za košarko in odbojko, prostor za lahkoatletiko in popravili travo obraslo igrišče za nogomet.

Corsi in Bandelj sta že bila na igrišču. Trening se ni začel pač pa so se atleti že zbirali in njim sta dajala Corsi in Bandelj teoretična pojasnila, kako naj popravijo stil, da bi izboljšali rezultate. Med množ-

gini atleti sem poznal Govorčina, Zudeka, Blokarja, Meneghetija, Sedmaka, Ereda, Vallona, Grčiča Silvestra in Ivana in vsi so pozorno poslušali, kaj jim pravita izkušena trenerja.

Trening je trajal 2 uri. Najprej so vsi v skupini pretekli več krogov okoli nogometnega igrišča, sledile so proste vaje in z njimi povezane dihalne vaje, nato so se razdelili v skupine, v katerih so atleti vadili posamezno one panoge, za katere so se po nasvetu trenerjev odločili. Vse delo sta vodila, nadzorovala in popravljala Corsi in Bandelj.

Po treningu sta bila oba trenerja zadovoljna in sta se pohvalila, da je skupina atletov že kar lepa, da so tudi rezultati zadovoljivi in dodala, da se temu ne čudita, saj je lahka atletika eden najlepših športov, ki nudi poleg zabave tudi zdravje, moč in hitrost. Obžalovala sta le, da ni deklet, ki bi se posvetili temu športu. Je nekaj atletin, ki dobro napredujejo, toda ni jih dovolj, da bi lahko sodelovali z žensko ekipo na važnejših tekmovanjih.

Corsi in Bandelj mirno pričakujejo nedeljski dvoboj in sta prepričana, da bodo naši lahkoatletiči dostojno zastopali naš šport v Ljubljani.

Pred pričetkom košarkarskega turnirja

Z razkolom, ki so ga Vidaličevci vnesli ob resoluciji Informbiroja tudi v Zvezo društev za telesno vzgojo, ki je čisto športna organizacija, so trpele mnoge športne panoge v coni A veliko škodo. Odvajanje mladine iz naše sredine, izguba igrišč in dvoran so oslabile delovanje ZDTV v tej coni. Najbolj prizadeta pa je bila vsekakor košarka, ta Tržačanom tako priljubljena igra, ki je imela do tedaj velik razmah in žela mnogo uspehov.

Z vztrajnostjo je uspele naši zvezi ponovno dvigniti ta šport iz mrtila. Z gradnjo igrišč je bil košarkarjem omogočen redni trening in tudi uspehi niso izostali. Našim bralcem so gotovo znani dobri rezultati, ki jih je na mnogih tekmah in turnirjih v inozemstvu in doma doseglo moštvo C. P. Trsta. To moštvo lahko mirne duše uvrščamo med najboljše v Trstu. Moška in ženska ekipa studentov je tudi že odigrala več uspešnih tekem doma in v Jugoslaviji.

S porastom košarkarskih moštev se je pokazala potreba za turnirjem. Zato je košarkarska sekcija ZDTV razpisala turnir moštev za jesenski pokal, na katerem sodelujejo košarkarski klub Inter, drugo moštvo C. P. Trsta, Polisportiva Olimpia in košarkarski klub Sv. Križ.

Turnir bo vsak četrtek od 20. ure dalje.

Znani športni delavci in specialisti v košarki, ki trenirajo ta moštva, nam zagotavljajo, da bo turnir zanimiv. Inter trenira Pregellio, drugo moštvo C. P. Trsta in košarkarski klub Sv. Križ trenira Micol, Polisportiva Olimpia pa Misculin.

Sodili bodo pripravniki za sodnike pod vodstvom Jaksetiča Emila, nekdanjega olimpijca. Jaksetičevo ime je zadostno jamstvo za pravilno ocenjevanje.

LJUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik

KAVS FRANC

Tiska z dovoljenjem AIS-a Tržaški tiskarski zavod v Trstu, ulica Montecchi 6

Rokopisi se ne vračajo

Poročila v slovenščini vsak dan ob 7.00 (ob nedeljah ob 7.30), 13.00, 19.30 in 23.05.

Poročila v italijanščini vsak dan ob 6.45 (ob nedeljah ob 7.15), 12.45, 19.15 in 23.00.

Poročila v hrvaščini vsak dan ob 13.45.

Pregled tiska v italijanščini vsak dan ob 14.30.

Pregled tiska v slovenščini vsak dan ob 14.45.

Politične aktualnosti v italijanščini vsak torek, sredo, četrtek in petek ob 17.30.

Jutranja glasba vsak dan ob 6.30 in 7.15 (ob nedeljah ob 7.00 in 7.45).

PETEK, 29-IX-1950

12.00 Jules Massenet: «Prizori iz Abucelja» in Paul Ducas: «Crnošolec»; 13.45 Nova Jugoslavija: Dvigajo skrite zaklade (slov.); 18.00 Sportni pregled (ital.); 19.45 Sindikalna vprašanja (ital.); 20.00 Uganite kaj igramo (slov.); 20.30 Slušna igra (ital.); 22.00 Ljudska univerza: Tisoč let slovenske zgodovine (slov.); 22.10 Virtuoze skladbe.

SOBOTA, 30-IX-1950

12.00 Lahki operni spored; 13.15 Koncert violinista Alberta Dermelja; 13.45 Gospodarski pregled (ital.); 17.30 Za odidi; 18.00 Pionirska ura (ital.); 18.30 Klavirske skladbe za mladino izvajal Pavel Sivic; 19.45 Pesmi borba in delo; 20.00 Hrvatski kulturni pregled; 20.30 Pesmi jugoslovanskih narodov; 20.45 Politični pregled (slov.); 21.00 Veder sobotni večer (slov.); 22.00 Človeštvo na pohodu (ital.).

NEDELJA, 1-X-1950

8.30 Kmetijska ura (slov.); 9.00 Debussyjeve orkestralne skladbe; 9.30 Kmetijska ura v ital.; 10.00 Folklorna glasba: Janez Bitenc: «Na deželci»; 10.45 Oddaja za Bujšino (hrv.); 11.45 Našim ženam (slov.); 12.00 Glasba po željah (slov.); 13.15 Pojo mladinski zbori; 13.30 Pionirska ura: Ribič in ribica - pravljica v verzih (slov.); 14.00 Glasba po željah (ital.); 17.00 Oddaja za podeželje (slov.); Pogovor v naravi; Janko Kersnik: Iz kmetijskih slik; Reportaža z razstave; 19.00 Kaj smo vam pripravili (ital.); 19.45 Simfonična glasba; 20.45 Politični pregled v ital.; 21.00 Iz opernega sveta; 22.00 Sportni pregled (ital.).

PONEDELJEK, 2-X-1950

12.00 Opoldanski koncert; 13.15 Poje zagrebški vokalni kvintet; 14.00 Komorna oddaja: sodelujejo Lado Gregorc, Srečko Zalokar in Stanko Prek; 17.30 Sportni pregled (slov.); 17.45 Prijubljene napetosti; 18.00 Iz znanstvenega sveta (ital.); 18.15 Iz opernega sveta: Verdi: «Moč usode»; 20.15 Iz violinističnih koncertov; 20.45 S tržaškega ozemlja (slov.); Povezanost zamejskih Slovencev; 21.00 Vesela ura (ital.); 22.00 Večerno branje (slov.); Iz del Ivana Tavčarja; 22.15 Gounod: Baletna glasba iz opere «Faust».

TOREK, 3-X-1950

12.00 Lahki opoldanski spored; 13.45 Kulturni pregled (ital.); 14.00 Solistična glasba; 18.00 Ljudska univerza (ital.); 18.15 Iz komorne glasbe; 19.45 Kulturni pregled (slov.); Kulturne prireditve v okviru gospodarske razstave v Kopru; 20.00 Opera

SREDA, 4-X-1950

12.00 Lahki opoldanski spored; 13.15 Samospeve Josipa Hatzeja poje baritonist Stjepan Sajfar; 13.45 Gospodarski pregled (slov.); 14.00 Arje iz opere Massenet in Puccinija pojeta Milica Polajnarjeva in Janez Lipušček; 17.40 Pojo razni zbori; 18.00 Z našim ljudstvom (ital.); 18.15 Za vsakega nekaj; 20.00 Iz kantat in oratorijev; 20.30 Radijski obzorik 1950 (ital.); 20.45 Medolije srea; 21.00 Literarna oddaja: Lermonov - Fatalist (slov.); 22.00 Življenje jugoslovanskih narodov (ital.); 22.15 Beethoven: Sedma simfonijska.

ČETRTEK, 5-X-1950

12.00 Lahki opoldanski spored; 12.30 Cembalo, harfa in kitara; 13.15 Samospeve poje Sonja Draksler; 13.45 Našim ženam (ital.); 14.00 Vaški kvintet, pojeta Božo in Miško; 18.00 Saini Šlens; «Carneval des amants»; 19.45 Glasba po željah (ital.); 20.30 Poje tržaški komorni zbor pod vodstvom Ubalda Vrabca; 21.00 Radijski obzorik (slov.); Borba dveh blokov v OZN; 21.15 Iz Smetanovih in Dvorakovih oper; 22.00 Izbrane strani (ital.).

piše

PEPI

Moja ljuba, draga Pepa, hvala lepa za vabilo, toda v Zagreb le ne morem. Ravno zdaj imam obilo

dela, kajti kakor vidiš, šola se je že začela. In ti rečem, Pepa moja, letos sem se prav zavzela,

da še sama pripomorem pri podpiranju dijakov, ki bi radi v naše šole. Koliko je siromakov,

res nadarjenih, marljivih,

tisoč pet sto Tržčanov in med temi, pač na žalost, štiri sto petdeset Slovanov.

Kakor vidiš, draga Pepa, hudomušno in norčavo sveto leto marsikomu beli in razbija glavo.

In pri tem ne gleda, komu neprijetnosti napravi.

Niti škofa se ne ogne: gladko ga na laž postavi,

kakor se je to zgodilo v zgoraj pisanem slučaju. K sreči s tem šalivim letom smo že skorajda pri kraju.

Bržčas, če bi se še vlekle, papež sam bi ga preklical, kajti, mesto da osrečil z njim, nas je pošteno zvalal.

Torej zdravo, Pepa! Mene, kakor veš, še delo čaka. Znova prosim, ne pozabi na slovenskega dijaka!

Mar bi molčali

Dne 20. septembra so se po Trstu pojavili lepaki s tem-le besedilom:

«XX septembra 1950. Pred osemdesetimi leti so bersaljeri uresničili Cavourjevo geslo »Ena Italija z glavnim mestom Rimom« ter osvobodili večno mesto. Liberalna stranka pretrguje svoj uradni molk in kliče meščanom to obletnico v spominu.

In nič drugega. Tržčani vprašujejo: »Kaj pa nas to briga? Mar bi liberalna stranka nadaljevala svoj »uradni molk« in svoje ravno tako uradno — spanje!

Točno po ukazu

Kakor listi poročajo, so se v okolici nekega švedskega vojaškega vežbališča pojavile tablice s tem-le napisom: Odstranite se in ne hodite dalje! Tu ni gob!

Vzrok za ta napis je dalo dejstvo, da so v bližini vežbališča zajeli dva sovjetska vojaka, ki sta se tam potepala. Na vprašanje, kaj ju je dovedlo na mesto, sta odgovorila, da iščeta gobe.

Tako poročajo listi, da pokažejo, s kakim finim humorjem so Švedi to zadevo rešili. Listi pa ne pripovedujejo nadaljevanja dogodkov, ki kaže, da tudi nasprotniki niso brez humorja. Stvar se je končala tako-le:

Vojaka sta se vrnila in službo joči častnik ju je vprašal:

«No, tovariša vojaka Semjon Semjonovič in Jevrem Jevremovič, povejta, kaj sta opravila!»

«Točno po ukazu, tovariš major Nikolaj Nikolajevič, šla sva — po gobe».

Doslednost

Leta 1947: Tržčan A: V coni B je povsod vpeljana prostovoljno delo. Kaj to pomeni?

Tržčan B: To je znak krize-Primanjkuje denarja.

Leta 1950: A: V coni B so odpravili prostovoljno delo. Kaj to pomeni?

B: To je znak krize! Primanjkuje dela.

Leta 1953: A: V coni B sploh ni brezposelnih. Kaj to pomeni?

B: To je znak krize. Primanjkuje delavcev.

Bodo še čakali!

Ob odhodu mistra Mofflyja, načelnika angloameriškega informacijskega urada, so mu razni listi zapeli hvalnice. Tudi »Ultime Notizie« so mu zapele slovesni in zapisale v naslovu: »Nasvidenje Mr. Moffly v italijanskem Trstu!»

RUSKI „STROKOVNJAKI“ V ALBANIJ

Sovjetska zveza je poslala v Albanijo nad-400 ruskih »strokovnjakov« za vojsko, gospodarstvo, politiko itd. Ti »strokovnjaki« so zasedli vse ključne položaje.

Ne paniraju-

Ne paniraju-

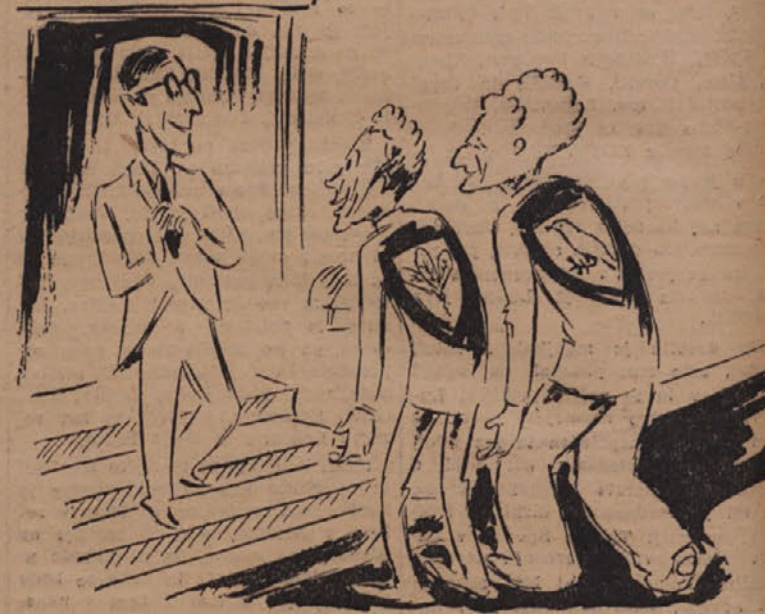

Ne paniraju-

VISOKI OBISKI

Na kongres Delavske zbornice bodo povabili tudi tržaškega župana Bartolija in druge visoke goste, katere bodo potem povabili tudi na kongres industrijcev

CONGRESSO C.D.I.

Slavec in Radich: »Preljubi naš župan, obiščite še naše prostore, počastite nas s svojim obiskom, saj smo si z Delavsko zbornico zelo blizu. Le par korakov nas loča.

V besedilu pa so napisale: Upamo, da vas bomo videli in to prav kmalu, kot dobrodošlega gosta v italijanskem Trstu.

Ubogi uredniki »Ultime Notizie«, prav v srce se nam smilijo. Če bodo čakali, da pride gospod Moffly v Trst, ko ga zasede Italija, ga pač ne bodo nikoli dočkali.

Fašistična resnica

»Messaggero Veneto« je polemiziral z Vidalijem zaradi govora, ki ga je imel v Domu pristaniških delavcev, ko je prebral znamenito Uršičevo pismo. V tej polemiki je list napisal tudi tole: »Vidaliju ni tuj politični in gospodarski položaj Jugoslavije. Ves komunistični tisk ne opisuje več tega položaja s tistim zaukazanim navdušenjem kakor v letih 1945 in 1946, temveč ga opisuje resnično».

Vidalijevcem lahko čestitamo, če fašistični »Messaggero« piše, da oni objavljajo o Jugoslaviji resnico. Ta »resnica« je torej fašistična in jo zato vse našo ljudstvo prav dobro pozna. Gliha pač vkup štiriha.

Med vrstami

Diplomatski spor. V Tel-Avivu v Palestini je pes sovjetskega diplomatskega uradnika u-

griznil neko žensko. Mestni zdravstveni urad je po predpisih zahteval pregled psa, da se ugotovi, če ni morda stekel. Toda temu pregledu se je sovjetsko poslanstvo uprlo, čes da pes uživa diplomatske privilegije kot član poslanstva. Po izmenjavi dolgih, pazljivo sestavljenih in skrbno obrazloženih uradnih not je bil zahtevani pregled dovoljen; toda izvršiti se je moral v uradnih prostorih poslanstva pod strogim nadzorstvom sovjetskega pooblaščenega uradnika, ki je moral paziti na to, da se stfoga varuje eksteritorialna pravica in da se psu ne pripeti kaj nevsčnega.

Med vrstami: Ta primer je poučen. Kaže nam, da v domovini kominformizma ne delajo razlike med človeškim in pasjim življenjem in da budna vlada skrbi za vse z enako očetovsko ljubeznijo.

Trst in turizem. Gospodarska razstava je minila in v listih potegujejo bilance. Izrečeno je mnogo hvale, a vendar prevladuje mnenje, da je bilo premalo obiskovalcev, posebno zunanjih, in da tržaški turizem peša. Ker Trst nima bogve kakih zanimivosti, ki bi turiste privlačevale, se slišijo razne pobude, čes naj bi se po vzorcu drugih mest priredilo kaj posebnega, da se privabijo tuje in dvigne pešajoči turizem. Toda nihče ne pride na pravo misel; vse kaže, da tržaškemu turizmu ni pomoči.

Med vrstami: Ni prav, da merodajni krogi obupujejo. Odpreti je treba oči in gledati, kaj drugod pomaga turizmu. Primerje bi bilo mogoče, da škof Santin, ki se ponaša s svojimi imenitnimi zvezami, zaprosi za dovoljenje, da uprizori v Trstu — podružnico svetega leta. Marsikdo bi tedaj priromal v Trst, a škofu Santinu ne bi bilo treba hoditi daleč v Rim, da tam zdihuje po puljski areni; imel bi jo mnogo bliže.

„NOVI TEMELJI“

Ob petdesetletnici komandanta Carlosa-Vidalija so mu vsi kominformistični listi peli slavošpeve. Lavoratore je zapisal: »Vidaliju se moramo zahvaliti, da smo ob resoluciji obnovili partijo na novih temeljih in jo okrepili...»

ki opuščajo učenje, ker ne zmorejo plačila. Naše mlado pokolenje

moramo zato podpreti in doseči kakorkoli, da ostane še slovensko. Z dobro izobrazbo v šoli

naše hčere in sinovi bodo mnogo pridobili ne samo na splošnem znanju, marveč bodo se krepili

tudi v narodni zavesti. Torej, Pepa, ko se vrneš z veleseljma, ne pozabi: glej, da se takoj obrneš

name, ali pa še boljše, kar na Matično dijaško, da zatremo to nesnažno in nizkočno gonjo laško

proti nam in našim šolam. Kar te ni bilo, Pepina, Tržčani res nemilo potegnili so Santina.

Desettisoče je kanil zbrati tu iz naše srede pobožnjakov in nevarnih, da jih namreč v Rim povede.

Toda, kakor praksa kaže, tudi škof se lahko zmoti, kajti pravkar smo seznali, da je bilo z njim na poti

iz Rim le malo pelegrinov,

Mihec in Jakec

MIHEC: Kakor vidim, se začneja v Berlinu druga izdaja hladne vojne. Kaj praviš ti, Jakec? Kaj je temu vzrok?

JAKEC: Vzrok je najbrže ta, da na Koreji postaja vojna prevročja.